

Lahti

Talousarvio 2026

Taloussuunnitelma 2026–2028

Kaupunginhallitus 8.12.2025

Kaupunginjohtajan katsaus

Lahti 2035 – Tehty kestäväksi

Vaikeat ajat vaativat tiukkoja päätöksiä. Elämme ajankuvassa, jossa kuntien on tehostettava toimintaansa ja otettava huomioon, että taloudellinen liikkumavara tulee olemaan vielä pidemmän aikaa rajallista. Talouden tasapainotus tässä kohtaa on erittäin tärkeää, jotta tulevaisuutta on mahdollista rakentaa.

Osaltaan kehityssuuntaa hidastavat rakenteelliset tekijät, kuten poikkeuksellisen korkea työttömyys, mikä haastaa kaupunkia etsimään keinoja tasapainon saavuttamiseksi. Toiminnan tehostaminen ja kaupungin investoinneilleen asettama katto ovat oikeasuuntaisia toimenpiteitä. Sopeutustoimet yhdistettynä hitaasti paraneviin talouden kasvunäkymiin luovat luottamusta keskeisen tulevaisuuden rakentamiselle.

Me Lahden kaupungissa uskomme, että taloudellisesti haastavasta ajanjaksosta nousta. Nyt on oikea aika luoda katse tulevaisuuteen, ottaa askelmerkkejä eteenpäin positiivisen kierteen rakentamiseksi ja vahvistamiseksi. Tätä asennetta kuvastaa kaupungin uusi strategia Lahti 2035 ja valtuustositomuksen kolme toimintaa ohjaavaa kärkihjelmaa: Kestävän kasvun ympäristökaupunki, Uuden ajan yliopistokaupunki ja Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki. Strategia lupaa, että uuden ajan yliopisto- ja ympäristökaupungissa yritykset menestyvät ja elämä on merkityksellistä. Lupausta tähtää hyvään ja tasapainoiseen tulevaisuuden kuvaan Lahdesta, mihin vakaasti uskomme.

Aktiivinen ote tulevaisuuden rakentamisessa on jo näyttänyt kaupungin kasvun ja menestyksen merkkejä kuluneen vuoden aikana. Tavoite tehdä Lahdesta uusia yrityksiä, opiskelijoita ja asukkaita kiinnostava kaupunki on alkanut toteutua. Vieraskielisten asukkaiden määrän lisääntyminen, kansainvälisesti merkittävä tapahtumatoiminta ja yliopistotoiminnan kasvuun panostaminen ovat luoneet kaupungille mahdollisuuden olla alueen yrityksille ja asukkaille merkityksellinen paikka elää ja toimia. Kaupunki on saanut myös yrityskehitykseltä merkittäviä sijoittumis- ja investointipäätöksiä, kuten Fazerin suklaatehdas- ja DayOne:n datakeskusinvestointi. Kaupunki tavoittelee vuotuisesti 200 milj. euron edestä yritysten investointeja.

Kaupungin väestömäärä on ollut kasvussa koko 2020-luvun – keskimäärin 0,25 prosenttia vuodessa. Kaupungin tavoitteena on ylittää 125 000 asukkaan raja vuoteen 2030 mennessä. Kaupungin myönteinen väestökehitys ja yritystoiminnan kasvu edesauttavat tulevaisuudessa myös työllisyyden parempaa kehityssuuntaa, joka on ollut viime vuosien aikana heikkenevä yleisen suhdannekehityksen myötä. Työllisyytilanteen kääntäminen kasvuun on keskeistä kaupungin tulevalle kehittämiselle, mihin panostetaan tulevina vuosina voimakkaasti.

Kasvu johtavana ympäristökaupunkina on Lahden pitkän aikavälin strateginen valinta. Se heijastuu alueen korkeakoulutoimintaan, asukkaiden ja yritysten palveluihin sekä kaupungin kansainvälistymiseen. Lahden kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta ensimmäisenä isoista kaupungeista. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin. Päästöennusteet osoittavat, että tavoite saavutetaan lähivuosina aktiivisella alueen toimijoiden sitouttamisella ja yhteistyöllä. Kaupungin tavoitteena on myös olla luontopositiivinen viimeistään vuonna 2030.

Lahden kasvu uuden ajan yliopistokaupunkina jatkuu. Lahden seudun vahvuutena on LUT-yliopiston ja Helsingin yliopiston, LAB-ammattikorkeakoulun, elinkeinoelämän ja Lahden kaupungin tiivis yhteistyö. LUT-yliopisto on kasvanut Lahdessa nopeasti. Vuonna 2026 yliopisto käynnistää rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutus- ja tutkimustoiminnan Lahdessa, mikä merkitsee noin 500–600 uutta opiskelijaa alueelle. Uusi fysiikan koulutusohjelma tulee käynnistymään tulevien vuosien aikana yhdessä rakennustekniikan koulutuskokonaisuuden kanssa. Lahteen perustetaan myös täysiverinen kauppakorkeakoulu, joka käynnistyy 75 opiskelijan maksimaalisella aloituspaikkamäärällä syksyllä 2026.

Kaupunki jatkaa International House Lahti -toimintaa, jonka tavoitteena on tehdä kaupungista houkutteleva paikka kansainvälisille osaajille ja vahvistaa Lahden seudun organisaatioiden kasvua kansainvälistymisellä. Toiminta on vilkastuttanut alueen yliopistotoimintaa ja tiivistänyt yritys-, opiskelija- ja oppilaitosyhteistyötä.

Keväällä 2025 tehty valtuustositomus lähtee ajatuksesta, että kaupungin talous sopeutetaan kuluvan valtuustokauden aikana. Menojen kasvun hillinnän lisäksi on tärkeää, että tulot lisääntyvät, elinvoima kasvaa, ilmastotyö etenee, yliopistokaupungin mielikuva vahvistuu ja että liike- ja tutkimustoiminnan edellytykset paranevat. Kantavana ajatuksena vuoden 2026 talousarviossa on pitää katse tulevaisuudessa unohtamatta tämänhetkisiä realiteetteja.

Valtuustositomukseen pohjautuva uusi johtamisen malli on otettu käyttöön menestyksekkäästi syksyn aikana. Virkajohto ja poliittinen johto työskentelevät yhdessä tiiviisti strategisella tasolla pitäen katseen tulevaisuudessa ja luoden tilannekuvaa kaupungin kehittämiseksi valtuustokauden aikana.

Lahdessa 2.12.2025

Niko Kynäräinen

Kaupunginjohtaja

1. Yleinen osa.....	5
1.1. Talousarvion rakenne	5
1.2. Lahden kaupungin organisaatio.....	6
1.3. Lahti-konserni.....	6
1.3.1. Lahti-konsernin yleiset tavoitteet	7
1.3.2. Yhtiökohtaiset tavoitteet.....	7
1.3.3. Lahti-konsernirakenne.....	9
1.4. Toimintaympäristö.....	10
1.4.1. Lahden väestökehitys	10
1.4.2. Asuminen ja asuntorakentaminen	10
1.4.3. Ilmasto- ja luontotyö.....	12
1.4.4. Elinvoima ja työllisyys.....	12
1.4.5. Hyvinvoinnin edistäminen.....	13
1.4.6. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kaupunkikonsernissa	15
1.5. Talouden kehitysnäkymät.....	17
1.6. Henkilöstön kehitysnäkymät	19
2. Strategiaosa.....	23
2.1. Strategian valmistelu, toteutus ja seuranta	24
2.2. Toiminnalliset tavoitteet vuonna 2026.....	24
3. Talousosa.....	35
3.1. Talousarvion sitovuus ja taloutta ohjaavat kriteerit	35
3.1.1. Sitovuus.....	35
3.1.2. Avustusten myöntäminen	36
3.1.3. Hankinnat	36
3.2. Ilmastobudjetointi	37
3.3. Talouden tasapainottaminen	38
3.4. Käyttötalousosa	39
3.4.1. Konsernihallinto	39
3.4.2. Elinvoiman palvelualue.....	45
3.4.3. Sivistyksen palvelualue.....	59
3.4.4. Kaupunkiympäristön palvelualue.....	65
3.5. Tuloslaskelmaosa	72
3.5.1. Tuloslaskelma	72
3.5.2. Verotulot	73
3.5.3. Valtionosuudet	74
3.5.4. Korkotulot ja -menot	75
3.5.5. Muut rahoitustulot ja -menot.....	75
3.6. Investointiosa	76
3.6.1. Kiinteä omaisuus	76
3.6.2. Talonrakennus	77
3.6.3. Julkinen käyttöomaisuus	80
3.6.4. Irtain omaisuus	80
3.6.5. Arvopaperit ja osuudet.....	81
3.7. Rahoitusosa.....	82
3.7.1. Rahoituslaskelma	82
3.7.2. Antolainat	83
3.7.3. Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat.....	83
4. Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen	85
5. Liitteet.....	87
5.1. Strategian avainluvut	87
5.2. Toiminnan tunnusluvut.....	90

1

Yleinen osa

1. Yleinen osa

1.1. Talousarvion rakenne

Talousarvion valmistelua ohjaa kuntalaki (2015/410) sekä Suomen Kuntaliiton ja kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston antamat ohjeet ja suositukset talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä. Lahden kaupungin taloussuunnitelma laaditaan vuosittain kolmivuotisena ja investointisuunnitelma viisivuotisena. Kaupunginvaltuusto hyväksyy ne talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio jakautuu yleiseen-, strategia-, talous- sekä hyväksymisasiin.

Yleisessä osassa esitellään Lahden kaupungin organisaatio, Lahti-konsernin rakenne, konsernin yleiset tavoitteet ja yhtiökohtaiset tavoitteet sekä kuvataan toimintaympäristöä väestönkehityksen, rakentamisen, ilmastotyön, elinvoiman ja työllisyyden, hyvinvoinnin edistämisen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmista. Lisäksi yleisestä osasta löytyvät talouden ja henkilöstön kehitysnäkymät. Talouden kehitysnäkymissä luodaan katsaus kansantalouden, kunnallistalouden ja kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen. Henkilöstön kehitysnäkymiä käsitellään määrällisistä ja laadullisista näkökulmista.

Strategiaosassa kuvataan kaupungin strategian valmistelu ja seuranta sekä toiminnalliset tavoitteet talousarviovuodelle. Toiminnallisten tavoitteiden toimenpiteiden osalta kerrotaan toimenpiteen vastuutaho.

Talousosa jakautuu sitovuus-, ilmastobudjetointi-, käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- sekä rahoitusosiin. Talousarvion sitovuusosassa kerrotaan talousarvion kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tasot ja niiden sitovuudet sekä annetaan taloutta ohjaavia kriteereitä. Käyttötalousoosassa esitetään sitovien tasojen talousarvion sisältämät tuloarviot ja määrärahat. Laskelmat sisältävät kaupungin sisäiset ja ulkoiset erät.

Tuloslaskelmaosassa on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, joka osoittaa tulorahoituksen riittävyyden palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmaosassa kuvataan myös verotulot ja valtionosuudet sekä rahoitustulot ja -menot.

Investointiosassa on kuvattu kaupungin investointitulot ja -menot investointiryhmittäin sekä hankekohtaisesti. Investointitulot eivät sisällä käyttöomaisuuden myyntivoittoja. Investointisuunnitelmat esitetään viiden vuoden ajalta. Rahoitusosassa esitetään, miten investoinnit, muut sijoitukset pysyviin vastaaviin ja pääoman palautukset tulorahoituksen lisäksi rahoitetaan.

Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen -osassa esitetään kohdat, joista kaupunginvaltuuston tulee tehdä päätös. Strategiset mittarit sekä toiminnan tunnuslukutaulukot ovat talousarvion liitteenä.

Käyttötalousoosan toimintaa kuvaavissa mittareissa käytetään kaupunginhallituksen 16.6.2025 § 203 päättämässä Lahden kaupungin vuoden 2026 talousarvion sekä vuosien 2026–2028 taloussuunnitelman laadintaohjeissa määriteltyjä Lahden kaupungin oman väestöennusteen mukaisia asukaslukuarvioita. Vuoden 2024 asukasluku on lopullinen, toteutunut asukasluku.

Taulukoissa vertailutietona käytetyt TP 2024 -luvut eivät sisällä tilinpäätöksessä tehtyjä eliminointeja. Vertailutietona käytettyjen TP 2024- ja KS+LTA:t 2025-lukujen jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

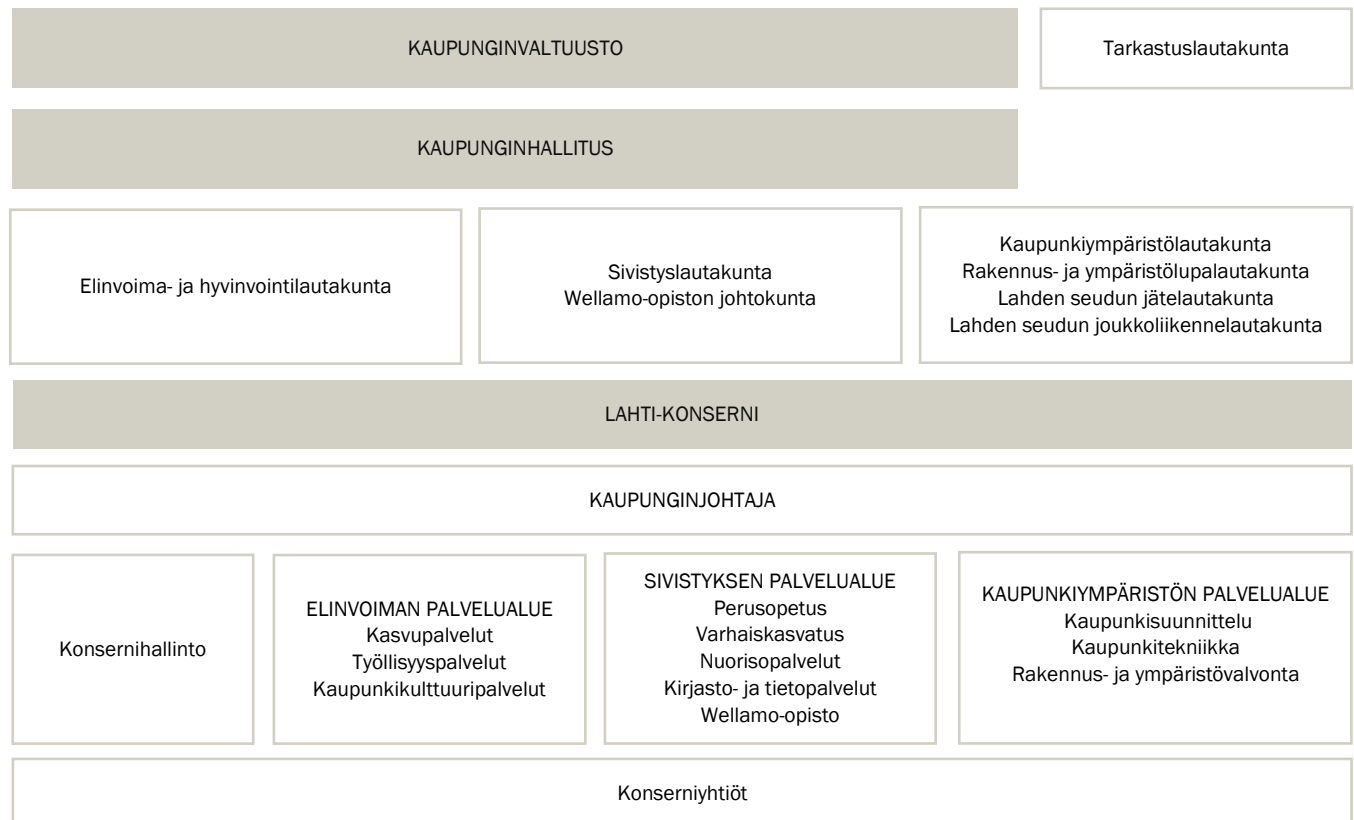
Taulukoissa käytetään seuraavia lyhenteitä:

- TP = tilinpäätös
- KS+LTA:t = käyttösuunnitelma ja lisätalousarviot
- TA = talousarvio
- TS = taloussuunnitelma

Mittareissa käytettävät asukasluvut:

- 2024: 121 337
- 2025: 121 519
- 2026: 121 801

1.2. Lahden kaupungin organisaatio

Tarkemmat palvelualueiden organisaatiokaaviot löytyvät Lahden www-sivuilta <https://www.lahti.fi/tietoa-lahdesta/kaupungin-organisaatio>.

1.3. Lahti-konserni

Konsernin toiminnan ohjaus

Lahden kaupungin omistajapolitiikan lähtökohtana on resurssien suuntaaminen kaupunkia parhaiten palvelevalla tavalla. Omistajaohjauksen tehtävänä on huolehtia konsernin omaisuudesta ja pääoman tehokkaasta käytöstä. Lahti-konsernin omaisuuden jälleenhankinta-arvo on noin 1,5 mrd. euroa. Tavoitteellinen omistajuus on konsernin toiminnan ja talouden ohjauksessa merkittävin tekijä.

Kaupungin strategiset linjaukset ohjaavat konsernissa yhteisöjen ja säätiöiden toimintaa ja omistusta. Omistaja-arvo perustuu yhteisön tai säätiön strategiseen, taloudelliseen tai toiminnalliseen merkitykseen omistajalle. Omistamisella voi olla myös puhtaasti taloudellisia tavoitteita, jolloin yhtiöiden osinkotavoitteet ovat merkittävä osa talousarviota. Tytäryhteisöjen ja säätiöiden rooli Lahden kaupungin strategian toteutumisessa on merkittävä. Tavoitteiden toteutumista seuraa kaupunginhallitus.

Lahti-konsernin tulevia tapahtumia

Kaupunginvaltuuston 13.12.2021 § 151 hyväksymien Lahti-konsernin omistajaohjauksen periaatteiden ohjaamana kaupunki jatkaa aktiivista omistajuutta ja tarkastelee omistamisen tarkoituksenmukaisuutta sekä perusteita säännöllisesti. Lahti-konsernissa luottoriskiä hallitaan arvioimalla annettujen lainojen ja takausten riskejä. Riskienhallinnalla voidaan tasata ja vähentää konsernin rahoitusriskejä ja valvoa kokonaisriskien kehittymistä. Selvitetään Lahti Energian eri rahoitusvaihtoehtoja.

Konserniyhtiöiden osinkotavoite	TA 2026
Lahden Talot Oy -alakonserni	800 000
Lahti Aqua Oy -alakonserni	2 550 000
Lahti Energia Oy -alakonserni	7 000 000
Spatium Toimitilat Oy -alakonserni	80 000
Salpakierto Oy -alakonserni	300 800
Yhteensä	10 730 800

1.3.1. Lahti-konsernin yleiset tavoitteet

Lahti-konsernin yhtiöille asetetaan seuraavat, kaikkia yhtiöitä koskevat yleiset tavoitteet:

- Henkilöstötyytyväisyyden mittaaminen säännöllisesti eNPS-menetelmällä ja henkilöstötyytyväisyyden jatkuva parantaminen.
- Konserniyhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta. Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen taloudelliset tunnusluvut ovat edellisvuotta paremmat.
- Yhtiöt edistävät hiilineutraalia rakentamista ja kiertotaloutta omista rakennushankkeissaan.
- Tytäryhteisöjen tulee hankinnoillaan tukea alueen yritysten innovaatioita ja edistää niiden markkinoille pääsyä ja kilpailukykyä.
 - Yhtiöt edistävät Lahden ympäristötavoitteiden saavuttamista ja toteuttavat niitä hankinnoissaan.
 - Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen hankinnat kohdentuvat alueen yrityksiin edellisvuotta enemmän.
 - Hankinnoissa tulee soveltaa ympäristökriteerien lisäksi sosiaalisia ja eettisiä kriteerejä.
- Tytäryhteisöjen tulee madaltaa työttömien ja opiskelijoiden kynnystä siirtyä työelämään palkkaamalla tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä. Tavoitteeksi asetetaan, että tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä palkataan edellisvuotta enemmän.
- Yhtiöt kehittävät omaa vastuullisuusraportointiaan YK:n kestävän kehityksen luokittelun mukaisesti. Vastuullisuustyötä tulee kehittää CSRD-direktiivin mukaisesti auditointien suuntaan yhtiön valitsemassa aikataulussa ja muodossa.
- Yhtiöt toteuttavat laatimiaan yhtiökohtaisia hiilineutraaliustiekarttoja.
 - Yhtiöt laativat päästölaskelmat ja raportoivat mahdolliset päästökompensaatiot joka toinen vuosi. Seuraavan kerran raportoidaan vuodesta 2026 ja 2028.
 - Tavoitteena on hiilineutraalius Lahti-konsernin tasolla Lahden kaupungin aikataulun mukaisesti. Päästökompensaatiot ovat yhtiöiden omassa harkinnassa.
- Yhtiöt toteuttavat valitsemiansa Lahden kiertotalouden tiekartan toimenpiteitä ja raportoivat niistä.
- Yhtiöt selvittävät oman toimintansa keskeisimmät luontovaikutukset ja valmistelevat tiekartan luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.
- Lahti-konsernin yhtiöiden roolia seudun Invest-in-toiminnassa vahvistetaan systemaattisesti ja koordinoitusti tunnistamalla elinkeinorakenteen nopeat muutokset entistä paremmin. Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n lisäksi yrityshankinnassa ja -sijoittumispalveluissa korostuu erityisesti infrastruktuurin ylläpitoon liittyvien yhtiöiden rooli.

1.3.2. Yhtiökohtaiset tavoitteet

Asuminen ja toimitilat

Lahden Talot Oy -alakonserni

- Vuokra-asuminen on turvallista ja kohtuuhintaista. Energiatehokkuutta parannetaan.
- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2026 vähintään kaksi prosenttia.
- Lahden kaupungin maa- ja asuntopoliittisen ohjelman noudattaminen.
- Yhtiön tulee selvittää opiskelija-asuntojen kysynnän tarve ja varmistaa, että jokaiselle opiskelijalle voidaan tarjota asunto
 - Vuonna 2026 Lahden Talot panostavat aktiivisesti opiskelija-asumisen kehittämiseen ja viestintään. Palvelu tehdään suomeksi ja englanniksi.
- Yhtiön tulee valmistella omaan toimintaansa liittyen segregaatian ja asunnottomuuden ehkäisemiseen liittyvä toimenpidesuunnitelma.

Spatium Toimitilat Oy -alakonserni

- Emoyhtiön sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2026 vähintään kaksi prosenttia.
- Tilojen vuokrausaste vähintään 95 prosenttia.
- Yhteistyönä Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n Invest In -toimintojen kanssa luoda edellytyksiä tuoda Lahteen uusia sijoittuvia yrityksiä ja työpaikkoja.
- Tytäryhtiö Paavolakiinteistöt Oy:n kehittäminen niin, että yhtiöstä tai kiinteistöstä luopuminen voisi tapahtua vuoden 2027 loppuun mennessä.

Alueellinen kehittäminen

Eventum Lahti Oy

- Sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2026 positiivinen.
- Lahti-konsernin tapahtumatoimijoiden keskinäisen yhteistyön koordinointi ja kehittäminen tapahtumaohjelman tavoitteiden toteutumiseksi.
- Luodaan yhteistyömalli kaupungin kanssa, jolla lastentapahtumayleisöä kasvatetaan 10 prosentilla.
- Lahden aseman vahvistaminen kasvavana ja elinvoimaisena tapahtumakaupunkina.
- Tapahtumatiloissa vuonna 2025 vierailijoita yli 250 000.
- Sibeliustalon vetovoimaisuuden vahvistaminen
 - Vuonna 2026 lipputulot kasvavat 10 prosenttia edellisestä vuodesta.
 - Vuonna 2026 vierailijoiden ja tapahtumien määrä kasvaa viisi prosenttia edellisestä vuodesta.

Lahden seutu – Lahti Region Oy

- Kansainvälisten majoitusvuorokausien kasvu Lahdessa yli kolme prosenttia ja kotimaisten majoitusvuorokausien kasvu yli neljä prosenttia vuositasolla, kesäajan kasvu 20 prosenttia.
- Lahti Region kehittää aktiivisesti matkailun tuotteistamista (ml. luonto-, liikunta-, tapahtuma- ja kulttuurimatkailu) ja palvelujen markkinointia kotimaassa (erityisesti pääkaupunkiseutu) ja kansainvälisesti.
- Osallistuminen yhteistyössä elinkeinoyhtiöiden kanssa toimialan investointien houkutteluun seudulle osana matkailun kasvustrategiaa.
- Sijoitus Suomen suosituimpien kongressialueiden joukossa paranee.
 - Vuonna 2026 Lahteen vahvistetaan vähintään 20 uutta tiede- tai kongressitapahtumaa Lahti Convention Bureauun avustamana (voivat tapahtua vuosien 2026–2028 aikana).

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy

- Vuonna 2026 LADEC panostaa erityisesti Invest In -toimintaan. Yrityshankinta- ja sijoittumispalveluilla tuodaan alueelle 40 uutta yritystä, joista ainakin yksi on Business Finlandin välittämä, ja yli 500 uutta työpaikkaa kolmen vuoden kokonaismääränä.
- Yritysnäuvonnan ja -kehittämisen englanninkielisten palvelujen asiakasmäärä kasvaa 30 prosenttia.
- Neuvonta- ja kehittämispalveluissa 100 yritystä saadaan ohjattua kasvu- ja uudistumispoluille.
- Hankehakujen yhteinen koordinaatio toimijoiden kesken, jossa tavoitteena suuremmat yhteiset hankkeet alueella.
- Vuonna 2026 LADEC ja Lahden työllisyyspalvelut ottavat käyttöön työvoimaa tarvitseville yritysasiakkaille yhtenäisen palveluprosessin. Työvoimatarpeita välitetään työllisyysalueelle vähintään 20 yritykseltä.
- Vuonna 2026 LADEC lisää aktiivisesti palvelujaan vieraskielisille lahtelaisille, jotka toimivat yrittäjinä tai tavoittelevat uuden yrityksen perustamista.
- Tarkemmat tavoitteet määritellään lisäostosopimuksella.

Infrastruktuurin ylläpito

Lahden Pysäköinti Oy -alakonserni

- Sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2026 positiivinen.
- Latausinfra kehittäminen ja latauspisteiden lisääminen kysyntäpohjaisesti vuosittain.
- Liikkumisen ratkaisuja koskevan datan kerääminen päätöksenteon käyttöön.
- Aktiivinen osallistuminen kaupunkitasoiseen pysäköintiratkaisujen suunnitteluun.

Lahti Aqua Oy -alakonserni

- Edellytysten luominen veteen ja vesiosaamiseen sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen perustuvien tuote- ja palvelukonseptien muodostumiselle.
- Kaupungille kuuluvan vastuun kantaminen hulevesien hallinnasta asemakaava-alueella kaupungin puolesta, erikseen sovittavalla tavalla.
- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2026 vähintään kahdeksan prosenttia.
- Asiakastyytyväisyyden seuranta ja pitäminen hyvällä tasolla.

Lahti Energia Oy -alakonserni

- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2026 vähintään seitsemän prosenttia.
- Kannattavan kasvun hakeminen kestävästä kehityksen investointikohteista.
- Asiakastyytyväisyyden seuranta ja pitäminen hyvällä tasolla.

Salpakierro Oy -alakonserni

- Korkea yhdyskuntajätteen kierrätysaste. Tavoitteena edellisvuotta korkeampi kierrätysaste ja kierrätysaste 65 prosenttia vuonna 2035.
- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen 2026 vähintään viisi prosenttia.
- Asiakastyytyväisyyden seuranta ja pitäminen hyvällä tasolla.

Palvelutuotanto

Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Tilikauden tulos positiivinen.
- Työllistämisaikutusten kasvattaminen ja monimuotoisten työpolkujen mahdollistaminen.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy -alakonserni

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Tilikauden tulos positiivinen.
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen; tavoitteena kasvattaa kouluruokailuun osallistuvien määrää.

1.3.3. Lahti-konsernirakenne

Lahden kaupunkikonserni		Omistukset on esitetty konsernin omistusosuuksina.		20.10.2025
Yhteisöt	Konsernin omistusosuus		Konsernin omistusosuus	
Asuminen ja toimitilat		Infrastruktuurin ylläpito		
Lahden Talot Oy (alakonserni)	100,00 %	Kiinteistö Oy Hansaparkki	56,88 %	
Lahden Asunnot Oy	100,00 %	Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	100,00 %	
Lahden Palveluasunnot Oy	100,00 %	Lahden Pysäköinti Oy	100,00 %	
Lahden Rudolf Steiner -koulun Talo Oy	91,70 %	Lahden Sairaalaparkki Oy	62,00 %	
Radio- ja tv-museosäätiö	50,00 %	Lahti Aqua Oy (alakonserni)	100,00 %	
Spatium Toimitilat Oy (alakonserni)	100,00 %	Aqua Palvelu Oy	100,00 %	
Lahden Jäähalli Oy	95,61 %	Aqua Verkko Oy	100,00 %	
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	54,60 %	Lahti Energia Oy (alakonserni)	100,00 %	
Paavolaikiinteistöt Oy	100,00 %	Lahti Energia Sähköverkko Oy	100,00 %	
		Salpakierto Oy (alakonserni)	60,15 %	
		Salpamaa Oy	60,15 %	
Alueellinen kehittäminen		Palvelutuotanto		
KOKO Lahti Oy (alakonserni)	100,00 %	Lahden Konservatorio Oy	50,57 %	
Lahti Events Oy	100,00 %	Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy (alakonserni)	64,36 %	
Lahden seutu – Lahti Region Oy	52,90 %	Ateriasisko Oy	64,36 %	
Lahden Seudun Kehitys Oy LADEC	87,50 %	Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	56,65 %	
Eventum Lahti Oy	100,00 %			
Kuntayhtymät	Konsernin omistusosuus		Konsernin omistusosuus	
Alueellinen kehittäminen		Palvelutuotanto		
Päijät-Hämeen Liitto kuntayhtymä	58,08 %	Hollolan-Lahden vesilaitos kuntayhtymä	40,00 %	
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä (alak.)	65,99 %			
Salpaus-palvelut Oy	64,07 %			
Osakkuusyhteisöt	Konsernin omistusosuus			
Provincia Oy	41,73 %			
Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt	Konsernin omistusosuus		Konsernin omistusosuus	
Asunto Oy Kittilän Petsukka	33,33 %	Riihelän Huolto Oy	41,75 %	
Kiinteistö Oy Lahden Laiturikadun Pysäköinti	32,53 %	Seponkadun Pysäköinti Oy	26,00 %	
		One1 Oy	50,00 %	
Konsernitiilinpäätökseen on yhdistelty emoyhteisö Lahden kaupunki sekä tytäryhteisöt, kuntayhtymät ja osakkuusyhteisö, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymät on yhdistelty omistussuuden mukaan. Konsernitiilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen yksityiskohtaisemmat tiedot on esitetty konsernin liitetiedoissa.				

1.4. Toimintaympäristö

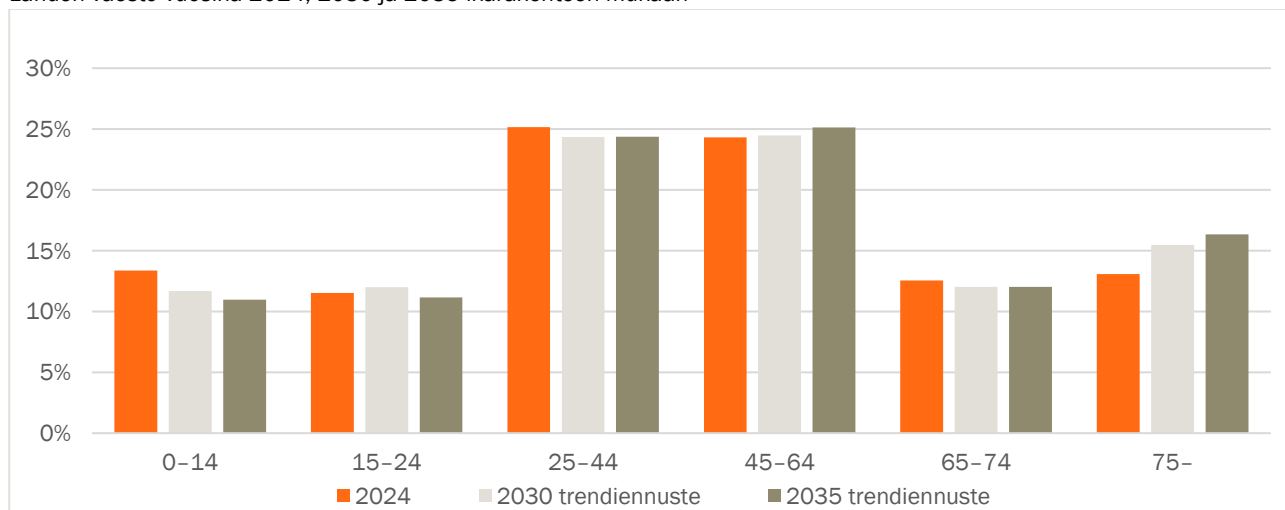
1.4.1. Lahden väestökehitys

Lahti on Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki. Vuoden 2024 lopussa asukkaita oli 121 337. Väkiluku kasvoi 644 henkilöllä. Väestömäärä on kasvanut 2020-luvulta lähtien 1 514 henkilöllä, keskimäärin noin 0,25 prosenttia vuodessa. Asukasluvun kasvu on perustunut maahanmuuttoon ja maan sisäiseen muuttoliikkeeseen. Vuonna 2024 Lahti sai muuttovoittoa ulkomailta 1 381 henkilöä, mikä on kaikkien aikojen ennätys. Näin isoa muuttovoittoa ulkomailta selittää osittain se, että vuoden 2024 aikana 520 ukrainalaista sai kotikunnakseen Lahden. Vuonna 2024 vieraskielisten osuus väestöstä oli 10,3 prosenttia ja ulkomaan kansalaisten 6,8 prosenttia.

Lahden väestökehityksessä lasten osuus pienenee ja työikäisten sekä vanhusväestön osuus kasvaa. Trendinmukaisen väestöennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden määrä vähenee Lahdessa 1 860 henkilöllä ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 2 655 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Vastaavasti vuoteen 2035 mennessä alle 15-vuotiaiden määrä vähenee Lahdessa 2 651 henkilöllä ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 3 923 henkilöllä. Työikäisten määrä kasvaa vuoteen 2030 mennessä 688 henkilöllä ja vuoteen 2035 mennessä 905 henkilöllä.

Väestöllinen huoltosuhde kertoo, kuinka monta lasta ja vanhusta on sataa työikäistä kohti. Mitä pienempi luku on, sitä parempi on huoltosuhde. Väestöllinen huoltosuhde on Lahdessa korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2024 Lahdessa oli 63,9 lasta tai vanhusta sataa työikäistä kohden, koko maassa 61,6. Väestöllinen huoltosuhteluku on Tilastokeskuksen arvion mukaan vuonna 2030 Lahdessa 63,6 ja koko maassa 60,6, vuonna 2035 Lahdessa 63,9 ja koko maassa 60,5. Lukuun vaikuttavat väestön ikääntyminen sekä syntyvyyden lasku.

Lahden väestö vuosina 2024, 2030 ja 2035 ikärakenteen mukaan

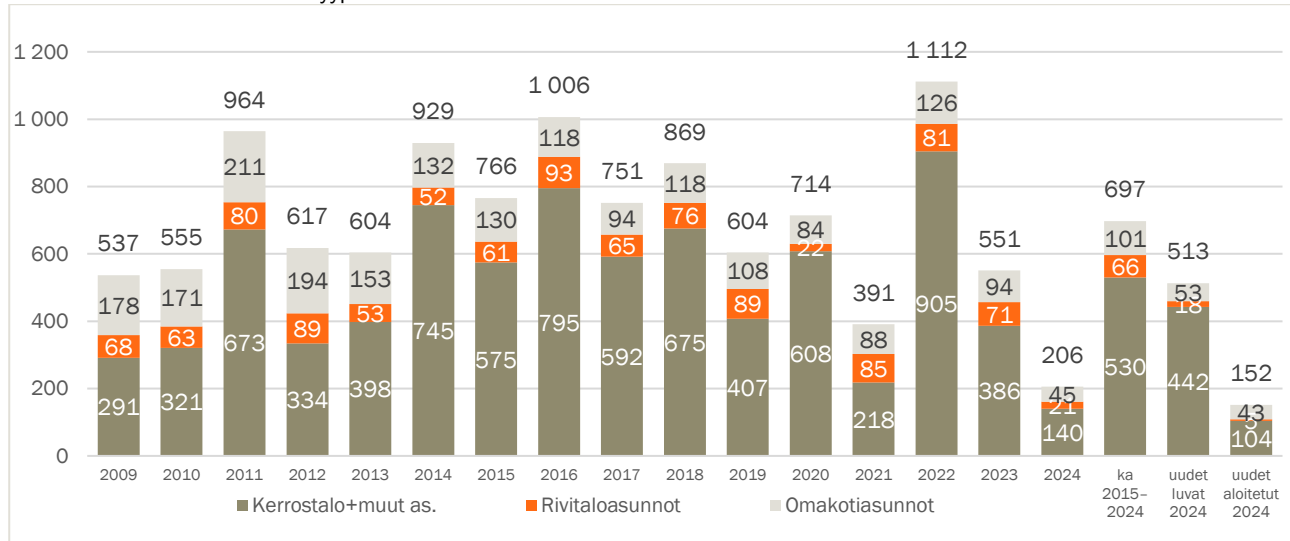
Lähde: Tilastokeskus ja Lahden oma trendinmukainen väestöennuste (väkiluku 2024: 121 337, 2030: 122 821 ja 2035: 123 514)

1.4.2. Asuminen ja asuntorakentaminen

Lahdessa oli vuoden 2024 lopussa yhteensä 66 542 asutokuntaa. Näistä 66,8 prosenttia asui kerrostaloissa, 23,6 prosenttia omakoti- ja paritaloissa ja 8,5 prosenttia rivitaloissa. Asutokunnista 54,4 prosenttia asui omistusasunnoissa, 42,2 prosenttia vuokra-asunnoissa ja loput 3,4 prosenttia muulla hallintaperusteella sisältäen muun muassa asumisoikeusasunnot. Asutokuntien keskiarvo oli 1,78 henkilöä (koko maassa 1,93 henkilöä). Suurin osa asutokunnista, 52,7 prosenttia, oli yhden henkilön asutokuntia. Kahden henkilön asutokuntia oli 29,7 prosenttia, kolmen henkilön asutokuntia oli 8,3 prosenttia ja yli kolmen henkilön asutokuntia oli 9,3 prosenttia.

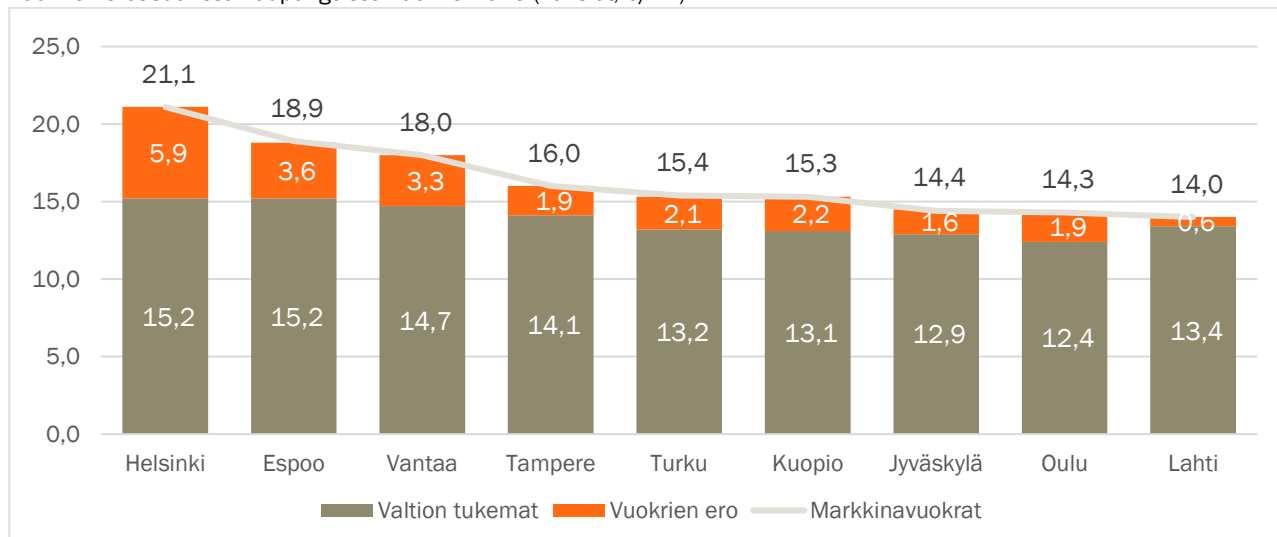
Lahden asuntorakentaminen on ollut voimakkainta viime vuosikymmenen puolella. Noin 20 prosenttia asunnoista on valmistunut vuosien 1970–1979 aikana. Toiseksi eniten, noin 17,5 prosenttia, valmistui vuosina 1960–1969 ja kolmanneksi eniten, noin 13 prosenttia, valmistui vuosina 1980–1989. 700 asunnon vuosituotantotavoite on viimeisen kymmenen vuoden asuntotuotannon keskiarvon mukaan toteutunut, vaikka 2000-luvulla asuntotuotanto onkin vuositasolla heilahdellut ylös ja alas noin kolmen vuoden sykleissä. Vuoden 2022 ennätysellisestä yli tuhannen asunnon tuotannosta alkanut jyrkkä lasku jatkui vuonna 2024, kun asuntoja valmistui ainoastaan 206 kappaletta. Vuoden 2025 alkupuoli ei näytä Lahdessa suhdanteen muutosta, sillä asuntoja valmistui vain 156 kappaletta.

Asuntotuotanto Lahdessa talotyypeittäin vuosina 2009–2024

Rakentamisen toimintaympäristö on muuttunut Lahdessa merkittävästi viime vuosina. Korkotason nousu, elinkustannusten nousu ja maailmanpoliittinen epävarmuus ovat hiljentäneet asuntomarkkinat viimeisen parin vuoden aikana. Lisäksi vuokra-asunnoista on viime vuosien runsaan tuotannon vuoksi syntynyt lievää ylitarjontaa (VARKE markkinakatsaus 2025).

Vuokrien erot suurissa kaupungeissa vuonna 2025 (kaksiot, €/m²)

Asuntomarkkinoilla nähdään tällä hetkellä pientä piristystä korkotason alentumisen, palkkatarkistusten tuoman ostovoiman kasvun, korkeakouluopiskelijoiden tasaisen määrän kasvun ja Lahden positiivisten elinkeinoelämän uutisten takia. Positiivisista tekijöistä huolimatta asuntorakentamisen määrän nousun odotetaan olevan suhteellisen hidasta tulevina vuosina. Korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvuun tulee vastata opiskelijoille soveltuvalla asuntotuotannolla. Nykyisen hallitusohjelman aikana opiskelija-asuntojen rakentamiseen ei kuitenkaan ole tarjolla investointiavustusta.

Lahden tarvelähtöinen asuntotuotantoennuste vuosille 2025–2040 perustuu tehtyihin skenaariomallinnuksiin, toteutuneeseen asuntotuotantoon sekä niiden perusteella tehtyyn analyysiin. Lopullisessa tarvelähtöisessä asuntotuotantoennusteessa on huomioitu vallitseva haastava markkinatilanne, minkä takia asuntorakentamisen on ennustettu aktivoituvan Lahdessa vasta 2020-luvun loppupuolella. Kokonaisvolyymien on arvioitu Lahdessa laskevan viimeisen kymmenen vuoden 700 asunnon vuotuisesta keskiarvosta 500 asunnon tasolle.

Newsecin laatiman Asuntotuotantoskenaariot Lahdessa -tarkastelun perusteella Lahden asuntotuotantotarve vuosille 2025–2040 on esitetty alla.

Asuntotyyppi	Toteuma 2020–2024	Newsecin arvion mukainen asuntotuotantotarve keskimäärin vuodessa (asuntoa)		
		2025–2029	2030–2034	2035–2040
kerrostaloasunto	467	376	519	382
rivitaloasunto	78	54	67	55
omakotitaloasunto	93	64	80	65
Yhteensä	638	494	666	502

Tonttivaranto

Lahdessa on tällä hetkellä erinomainen, noin 0,5 milj. kem² kerrostalotonttireservi, joka vastaa yli 10 vuoden keskimääräistä kerrostaloasuntotuotantotarvetta. Reservistä yksityisessä omistuksessa on noin 75 prosenttia ja kaupungin omistuksessa noin 25 prosenttia. Sen sijaan hyvällä paikalla sijaitsevasta pientalotonttireservistä on puutetta, minkä takia asuntotuotannon kaa-voituspanokset ovat nyt suunnattu tälle sektorille merkittävimpien kohteiden ollessa Karistossa ja Renkomäessä.

1.4.3. Ilmasto- ja luontotyö

Hallitusten välinen ilmastopaneeli IPCC on osoittanut, että maapallon keskilämpötilan nousu tulisi pysäyttää 1,5 asteeseen. Euroopan Unioni on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuonna 2050 ja Suomen valtio vuoteen 2035 mennessä. Viime vuosina myös luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on noussut ilmastoinnille keskeiseksi tavoitteeksi. YK:n biodiversiteettisopimus (CBD) on keskeisin luonnon monimuotoisuutta turvaava sopimus. Suomi edistää osaltaan EU:n kunnianhimoisia tavoitteita, joiden avulla luontokato pysäytetään vuoteen 2030 mennessä.

Lahdessa ilmasto- ja luontotyötä ohjaavat valtuustositomukseen ja kaupungin strategiaan kirjatut tavoitteet hiilineutraaliudesta ja luontopositiivisuudesta. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin. Skenaariotarkastelun perusteella tavoitel- tuun päästövähennykseen voidaan päästä lähivuosina. Ilmasto-ohjelma päivitetään alkuvuodesta 2026. Ensimmäinen luonto- positiivisuustiekartta valmistuu alkuvuodesta 2026.

Lahden kaupungin omat ilmastotoimet kohdistuvat erityisesti energian ja liikenteen päästöjen vähentämiseen ja maankäytön hiilinielujen vahvistamiseen. Kaupunki ei voi vaikuttaa suoraan kaikkiin päästöihin, joten tavoitteisiin pääseminen vaatii aktiivi- suutta alueen muiltakin toimijoilta, mukaan lukien asukkaat, yritykset, yhteisöt ja yhdistykset. Myös kansallisen ilmastopolitiikan tulisi jatkua kunnianhimoisella linjalla. Ilmastobudjetoinnilla ilmastotoimet kytketään entistä tiiviimmin taloussuunnitteluun.

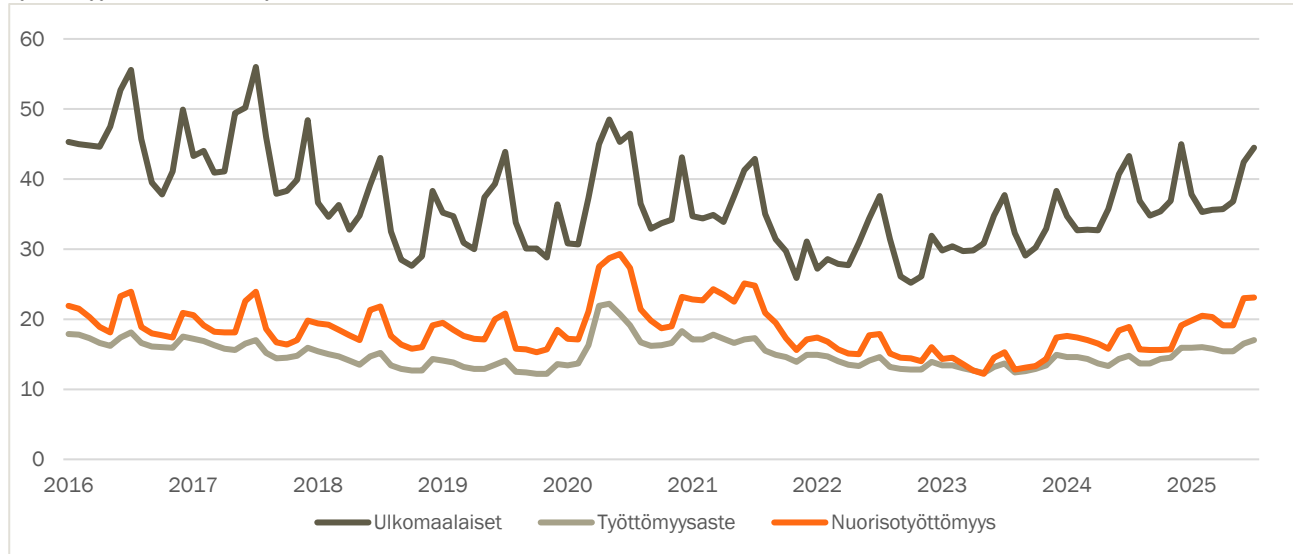
Lahdessa tehdään paljon myös ilmastomuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen tähtääviä toimia. Planetaarisen tervey- den näkökulma yhdistää ilmasto- ja luontotyön alueellisiin hyvinvointi- ja terveystoimiin. Päästövähennystyöstä ja ilmastobudje- toinnista kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.2 Ilmastobudjetointi.

1.4.4. Elinvoima ja työllisyys

Työllisyyden kuntakokeilut päättyivät 31.12.2024, ja palvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnille 1.1.2025. Lahden työllisyyspal- veluista tuli samalla uusi työllisyysalue. Parin hyvän työllisyysvuoden jälkeen Lahden työllisyyskehitys heikentyi vuonna 2024 yleisen suhdannekehityksen myötä. Työttömien määrät lisääntyivät vuonna 2024 kaikissa työttömien ryhmissä, erityisesti maa- hanmuuttajilla ja nuorilla. Heinäkuussa 2025 Lahti oli suurten kaupunkien (12) työttömyysasteiden vertailussa viimeisellä sijalla, 17,0 prosenttia. Koko maan työttömyysaste oli 12,5 prosenttia. Lahdessa muutos edellisvuodesta oli myös maan suurin (+2,2 prosenttiyksikköä). Myös nuorisotyöttömyysasteiden vertailussa Lahti oli viimeisenä, 23,1 prosenttia, (+4,2 prosenttiyksikköä) ja ulkomaalaisten työttömyysasteiden vertailussa viimeisenä, 44,5 prosenttia (+1,2 prosenttiyksikköä).

Pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt Lahdessa vuosina 2024–2025 tasaisesti. Heinäkuussa 2025 pitkäaikaistyöttömiä oli lähes 4 000, joista 82,1 prosenttia oli yli 50-vuotiaita. Rakennetyöttömyysasteessa Lahti oli heinäkuussa 2025 suurten kaupunkien (12) vertailussa sijalla 10. Työttömien aktiivointiaste oli vuoden 2025 lokakuussa 20,0 prosenttia (10/2024: 26,4 prosenttia). Aktiivointiasteen lasku on ollut Lahdessa valtakunnallisen kehityksen kanssa samansuuntainen, kun muutos koko maassa on ollut -20,4 prosenttia ja Lahdessa -24,2 prosenttia. Aktiivointiasteen muutos edellisestä vuodesta vertailukunnissa on ollut Tam- pereellä -30,7 prosenttia, Kuopiossa -27,2 prosenttia ja Jyväskylässä -20,1 prosenttia.

Työttömyysasteiden kehitys 1.1.2016–31.7.2025

Lähde: TEM Työnvälitystilasto

Avoimien työpaikkojen määrät ovat laskeneet rajusti vuosina 2024–2025. Heinäkuussa 2025 avoimia työpaikkoja oli Lahdessa vain 760 (2024: 1 093). Yritysten toimipaikkojen määrä Lahdessa on ollut myös laskussa. Elokuussa 2025 oli yhteensä 7 072 toimipaikkaa (2024: 7 566).

Vaikka työllisyystilanne on viime aikoina heikentynyt selvästi, on Lahden kasvulle useita myönteisiä signaaleja. Lahden alueen kilpailukystrategia on toteutunut erilaisten suurinvestointien myötä. Alkusyksystä 2025 on uutisoitu esimerkiksi Fazer Oy:n ja DayOne-yhtiön datakeskuksen investoinneista Lahteen.

Vilkastuva yliopistotoiminta on tiivistänyt myös opiskelija- ja oppilaitosyhteistyötä. LUT-yliopiston opiskelijamääräennuste on toteutunut yli odotusten. Vuoden 2024 lopussa oli Lahdessa yhteensä 1 525 yliopisto-opiskelijaa, joista valtaosa on ulkomaalaisia (2023: 1 335). Voimakkaasta kansainvälistymisestä kertoo myös International House Lahti -palvelun selvästi nousseet kävijämäärät. Vuonna 2025 palvelussa on ollut elokuun loppuun mennessä 5 500 asiakaskontaktia ja ennuste koko vuodelle on 8 000 asiakaskontaktia (5–12/2024: 6 500).

Elinvoimaa on vahvistettu monin tavoin. Esimerkiksi hanketoiminta on tukenut yritysten yhteistoimintaa rakentamisen kiertotaloudessa ja osaavan työvoiman saatavuudessa. Silti alueelle kotiutuvan EU-rahoituksen määrä on muihin alueisiin verrattuna pieni. Maaliskuussa 2025 julkaistun Lahden seudun innovaatiokyvykkyys -selvityksen suositusten perusteella Lahti tarvitsee oman mallin TKI (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta) -vetoisen kasvun edistämiseen. Lisäksi seudun yhteisiä strategisia valintoja tulee täsmentää kansainvälisesti kilpailukykyisten TKI-kärkien synnyttämiseksi. (Kymipartners 2025)

Tapahtumien määrä jatkaa kasvuaan. Vuonna 2024 järjestettiin yhteensä 192 strategisesti merkittävää tapahtumaa, joista noin 20 prosenttia oli kansainvälisiä. Tapahtumien taloudellinen vaikuttavuus vahvistuu tasaisesti, ja kokonaisvaikutukset kasvoivat vuonna 2024 edellisvuodesta selvästi. Strategisesti merkittävien tapahtumien laskennallinen aluetalousvaikutus vuonna 2024 oli 9,2 milj. euroa (2023: 5,4 milj. euroa). Vuonna 2025 yöpyjien määrät ovat olleet kasvussa. Heinäkuussa 2025 kotimaisia yöpyjiä Lahdessa oli noin 22 300 ja ulkomaisia 2 800.

Lähteet: Tilastokeskus, Lahden kaupunki ja Salmi Platform.

1.4.5. Hyvinvoinnin edistäminen

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla (kuntalaki § 1). Lahdessa hyvinvointityötä tehdään kokonaisvaltaisesti ja monialaisesti koko kaupunkiorganisaatiossa, alueellisissa verkostoissa sekä yhteistyössä järjestöjen ja yritysten kanssa. Hyvinvointityön tavoitteena on lisätä asukkaiden hyvinvointia, osallisuutta, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistaa alueen elinvoimaa.

Lahden kaupungin rooli hyvinvoinnin edistämisessä on laaja ja monipuolinen

Kaupungin toiminta vaikuttaa suoraan asukkaiden arkeen ja hyvinvointiin. Kaupunki edistää asukkaidensa hyvinvointia muun muassa seuraavilla tavoilla:

- Hyvinvointia tukevan elinympäristön luominen. Elinympäristöllä, joka koostuu viihtyisistä asuinalueista, puistoista ja turvalisista ja esteettömistä kävely- ja pyöräilyreiteistä sekä sujuvasta joukkoliikenteestä, tuetaan asukkaiden hyvinvointia. Asukkaille tarjotaan erilaisia liikuntamahdollisuuksia rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja, kuten lenkkeilypolkuja, kuntosaleja ja urheilukenttiä. Luontopolut, puistot ja vesialueet tarjoavat mahdollisuuksia virkistytymiseen ja liikuntaan.
- Osaamisen, kulttuurin ja vapaa-ajan toiminnan edistäminen. Kaupunki panostaa laadukkaaseen koulutukseen ja varhaiskasvatukseen, jotka luovat pohjan lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja terveelle kasvulle. Asukkaille tarjotaan monipuolisia kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja, kuten kirjastoja, vapaan sivistystyön palveluja, liikuntapalveluja, museo-, orkesteri- ja teatteripalveluja sekä nuorisotiloja, jotka edistävät asukkaiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.
- Elinvoiman edistäminen. Elinvoiman edistäminen asukkaiden hyvinvoinnin näkökulmasta tarkoittaa toimenpiteitä, joiden avulla pyritään luomaan elinvoimainen ja houkutteleva kaupunki, jossa asukkaat voivat hyvin ja kokevat elämänsä merkitykselliseksi. Elinvoimaa edistetään muun muassa kehittämällä kaupungin vetovoimaisuutta, hyvällä työllisyyden hoidolla ja kotouttamisella sekä tukemalla yritystoimintaa. Lisäksi koulutus- ja osaamispalvelujen kehittäminen, infrastruktuurin ja ympäristön parantaminen sekä kulttuuritapahtumien järjestäminen ovat keskeisiä toimenpiteitä elinvoiman edistämisessä. Näiden toimien avulla kaupunki pyrkii luomaan elinvoimaisen ja houkuttelevan ympäristön kaikille asukkaille ja yrityksille.
- Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen. Asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tuetaan järjestämällä tapahtumia, tarjoamalla tiloja ja mahdollisuuksia yhteisölliseen toimintaan sekä kuuntelemalla asukkaiden tarpeita ja toiveita. Kaupunki tekee yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa myöntämällä vuosivastuuksia, toimimalla hankekumppanina sekä järjestämällä säännöllisesti yhdistystapaamisia. Lahden osallisuusmallissa kuvataan kaupungin osallisuustyön tavoitteet, toimintatavat ja lupaukset asukkaille, sekä kaupungin työntekijöiden yhteiset pelisäännöt, joiden avulla tavoitteisiin pyritään.
- Ehkäisevä työ. Ehkäisevää työtä tehdään neljän tuulen mallin mukaisesti, eli toiminnalla ehkäistään lähisuhdeväkivaltaa ja päihteistä sekä digi- ja rahapelaamisesta aiheutuvia haittoja sekä edistetään mielenterveyttä. Lahdessa ehkäisevän työn toimia toteutetaan osana jokapäiväistä työtä eri palvelualueilla yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden sekä hankkeiden kanssa.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 § 6) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Lahden kaupungin laaja, kerran valtuustokaudessa koottava hyvinvointikertomus 2021–2024 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 10.3.2025 § 24. Hyvinvointikertomus ohjaa seuraavan hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 laadintaa. Hyvinvointisuunnitelma tuodaan valtuustokäsittelyyn alkuvuodesta 2026. Hyvinvointisuunnitelman avulla johdetaan, kehitetään ja ohjataan kaupungissa tehtävää hyvinvointi- ja osallisuustyötä. Hyvinvointisuunnitelma tiivistää kaupungin eri palvelualueiden hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja arviointimittarit yhteen asiakirjaan.

Hyvinvointisuunnitelma toteuttaa myös Luontoaskel terveyteen -ohjelman sekä kestävän kehityksen tavoitteita. Luontoaskel terveyteen on Lahden seudun terveys- ja ympäristöohjelma vuosille 2022–2032. Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja alueen yliopistoyhteisö tekevät ohjelman avulla tiivistä yhteistyötä liikkumisen, kasvispainotteisen ravitsemuksen, paremman asuinympäristön ja luontokontaktien edistämiseksi sekä ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi. 10-vuotinen ohjelma yhdistää Päijät-Hämeen alueen terveys- ja ympäristötavoitteet.

Lahdessa on kehitetty pitkäjänteisesti kaupungin osallisuus- ja lähidemokratiamallia. Neljä alueellista kumppanuuspöytää aloittivat lähidemokratiamallina syksyllä 2021. Kumppanuuspöytien kolmas kaksivuotiskausi (2025–2027) alkoi 1.6.2025. Osallistuvan budjetoinnin toimintamallia toteutetaan säännöllisenä, joka toinen vuosi toteutuvana asukasosallisuuden toimintamuotona. Osallistuvan budjetoinnin Ideoi, kehitä, äänestä -kierros toteutettiin tammi-kesäkuussa 2025. Hankkeet toteutetaan ja toimintamallia ja sen jatkoa arvioidaan vuonna 2026.

Lahden kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti suosituksen vaikutusten ennakoarvioinnin tekemisestä päätösvalmistelussa 25.1.2021 § 38. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) päämääränä on kuntalaisten hyvinvoinnin ja kunnan elinvoiman edistäminen. Tavoitteena on tehdä jokaisen päätösvalmistelun aluksi ratkaisu vaikutusten ennakoarvioinnista.

Hyvinvoinnin edistäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa

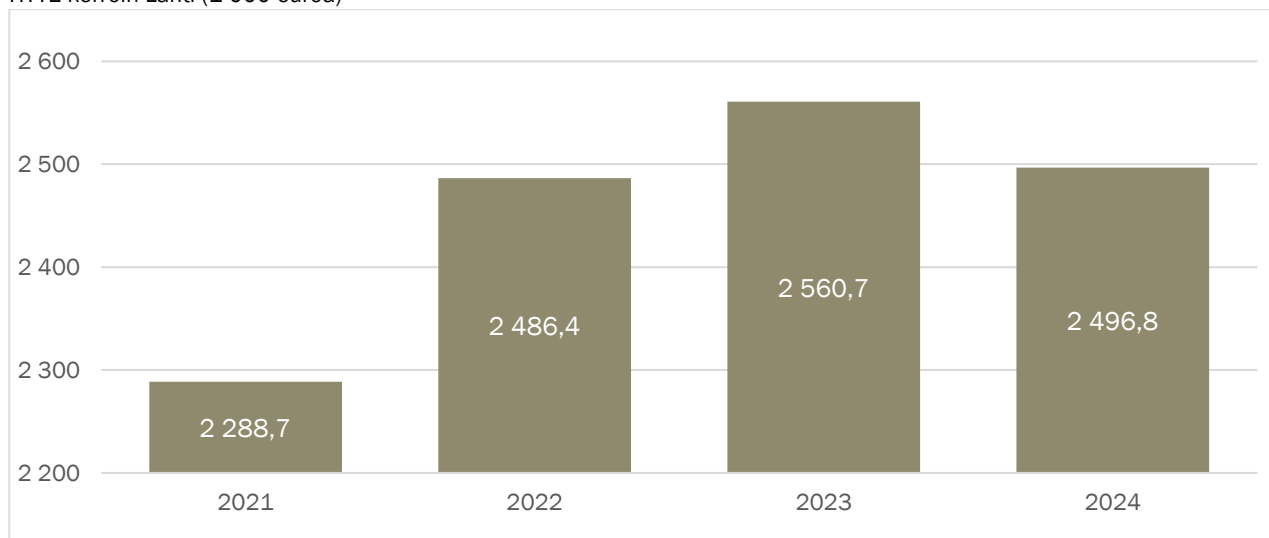
Kunta ja hyvinvointialue tekevät yhteistyötä ja tukevat toisiaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudessa. Hyvinvointialue varmistaa asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden tarjoamalla oikea-aikaisia palveluja sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävissä. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 § 7) säädetään vuosittain järjestettävistä hyvinvoinnin ja terveyden (HYTE) edistämisen neuvotteluista. Hyvinvointialue kutsuu vähintään kerran vuodessa neuvotteluihin alueensa kuntien edustajat sekä muut hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevät alueelliset toimijat. Vuosittaisissa HYTE-neuvotteluissa määritellään keskeiset kehittämiskohteet, jotka linjaavat yhdessä tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (HYTE-kerroin) on kannustin, joka tarkoittaa, että kunnille ja hyvinvointialueille jaettavan valtion rahoituksen suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta § 15). Palkitseminen laadukkaasta ja vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys.

HYTE-kerroin otettiin käyttöön vuoden 2020 alusta. Sen tavoitteena on varmistaa, että kunnat jatkavat aktiivista toimintaa asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. HYTE-kertoimen tarkoituksena on korvata kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä aiheutuvia kustannuksia ja kannustaa hyvinvointityöhön. HYTE-kerroin muodostuu kunnan toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja muutosta mittaavista tulosindikaattoreista. Vuonna 2023 Lahden HYTE-kerroin oli 76 (noin 2,56 milj. euroa) ja vuonna 2024 HYTE-kerroin oli 67 (noin 2,5 milj. euroa).

HYTE-kerroin Lahti (1 000 euroa)

Lähde: © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2025

1.4.6. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kaupunkikonsernissa

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus ja tuotoksellisuus. Sen tavoitteena on auttaa johtoa havaitsemaan toimintaan liittyvät riskit ja varmistaa, että niitä pystytään hallitsemaan. Hyvin toimiva valvonta vähentää tahallisia ja tahattomia toimintavirheitä, epäjohtonmukaista toimintaa, taloudellisia menetyksiä ja puutteita asioiden hoidossa.

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettely- ja toimintatapoja, joilla tunnistetaan ja arvioidaan toimintaan kohdistuvia sisäisiä ja ulkoisia riskejä sekä määritellään toimenpiteet niiden hallitsemiseksi. Hyvä riskienhallinta on ennakoivaa, tietoista, suunnitelmallista ja järjestelmällistä. Riskienhallinta auttaa varautumaan epävarmuuksiin ja turvaamaan toiminnan jatkuvuuden. Kaupungin käyttämä kokonaisvaltainen riskienhallinta on systemaattinen prosessi, jolla kaupungin tavoitteita, prosesseja ja toimintaa uhkaavat merkittävimmät riskit tunnistetaan, arvioidaan, hallitaan ja raportoidaan. Kokonaisvaltaisessa riskienhallinnassa myös koko riskienhallintaprosessia seurataan ja pyritään kehittämään jatkuvasti.

Riskienhallintaa on myös toiminta, jolla pyritään varmistamaan tavoitteiden saavuttaminen ja mahdollisuuksien hyödyntäminen. Riskienhallinnan toimenpiteillä varmistetaan, että organisaation johdolla on käytettävissään tarpeellinen ja ajantasainen tieto merkittävistä riskeistä, suunnitelmat niiden hallitsemiseksi ja toimintaohjeet vahinkotilanteisiin. Toiminnan jatkuvuus poikkeuksellisen vakavien riskien kohdalla varmistetaan valmiussuunnitelmilla ja muilla toiminnan jatkuvuuteen ja häiriöttömyyteen pyrkivillä etukäteisvalmisteluilla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus

Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.9.2025 § 104. Kaupunginhallituksen 5.12.2022 § 442 hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje täydentää valtuuston antamia perusteita. Riskienhallinnan toteutus on ohjeistettu kaupunginvaltuuston Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä.

Kuntalaki (§ 129) antaa talousarvioon liittyen reunaehdot kaupungin myöntämän lainan, takauksen tai muun vakuuden antamiseen. Laissa todetaan, että kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa

säädetyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla. Konserni- ja tilajaosto on hyväksynyt 2.6.2023 § 58 kuntalain mukaisen kaupungin riskitarkastelumallin.

Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa toteutetaan kaikilla organisaatiotasoilla, eri toiminnoissa ja prosesseissa sekä palvelutuottajille ulkoistetuissa palveluissa ja hankinnoissa. Riskienhallinta on myös tärkeä osa kaupungin strategista toiminnan suunnittelua ja johtamisjärjestelmää.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Kaupunginjohtaja, palvelualuejohtajat sekä muut johtavat viranhaltijat ja esihenkilöt vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja raportoinnista. Sisäinen tarkastus avustaa kaupunginhallitusta ja kaupungin johtoa arvioimalla ja tarkastamalla sisäisen valvonnan toimivuutta. Kaupunkikonserniin kuuluvan yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeistuksen mukaisesti sekä raportoinnista kaupunginhallitukselle. Käytännön vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta on siten palvelualueilla, taseyksiköissä ja konserniin kuuluvissa yhteisöissä, eli siellä, missä riskit myös ensisijaisesti syntyvät. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vastaavat kaikki tilivelvolliset ja esihenkilöt. Riskienhallinnasta vastaa koko henkilöstö prosessien mukaisesti.

Riskienhallinnan toteutus

Lahden kaupungilla käytössä oleva riskienhallintajärjestelmä on Kiwa Impact. Tietojärjestelmän avulla saadaan koottua tilannekuvaa sekä ajantasaisempaa tietoa ja raportointia kaupungin merkittävimmistä riskeistä.

Kaupungin riskien luokittelussa käytetään 4x4-riskitaulukkoa, jonka avulla riskejä voidaan käsitellä ja arvioida yhtenäisesti eri toiminnoissa. Tämä mahdollistaa myös riskien keskinäisen vertailun, jossa riskien todennäköisyys (neljä kappaletta) ja riskin vaikutukset (neljä kappaletta) antavat riskille merkittävyyden, joita on myös neljä. 4x4-riskitaulukossa riskien toteutumisen todennäköisyydet on jaettu neljään luokkaan: epätodennäköinen, mahdollinen, todennäköinen ja lähes varma. Riskien vaikutukset on myös luokiteltu neljään luokkaan: vähäinen, kohtalainen, merkittävä ja kriittinen. Taulukkoa käytettäessä riskin todennäköisyys kerrotaan riskin vaikutuksella, jolloin saadaan määritettyä riskin merkittävyys. Riskin merkittävyys on luokiteltu neljään tasoon: matala, kohtalainen, korkea ja kriittinen.

Koska käytettävissä olevat riskienhallintaresurssit ovat rajallisia, tunnistettuja riskejä tulee priorisoida ja kohdentaa riskienhallintaa tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Kriittiset riskit edellyttävät välittömiä toimenpiteitä ja seurantaa. Korkeat riskit tulee myös käsitellä nopeasti ja niille on mietittävä tehokkaita hallintakeinoja. Matalille riskeille ei yleensä tarvitse tehdä toimenpiteitä, mutta niitä tulee seurata.

Riskienhallintakeinoja ovat esimerkiksi riskin poistaminen, siirtäminen, jakaminen tai pienentäminen. Kaikki tunnistetut riskit eivät välttämättä edellytä hallintakeinoja. Riskienhallintakeinot ja resurssit tulee priorisoida riskin merkittävyyden mukaan. On tärkeää huomata, että riski voi olla myös mahdollisuus ja tarjota tilaisuuden taloudelliseen kasvuun. Työturvallisuuteen vaikuttavat riskit tulee kuitenkin poistaa.

Kaupungin riskit on luokiteltu viiteen luokkaan: operatiiviset riskit, strategia- ja maineriskit, vahinko- ja vaatimustenmukaisuusriskit, talous- ja rahoitusriskit sekä ulkoiset riskit. Luokittelulla pyritään systematisoimaan riskienhallintaa ja tukemaan riskien hahmottamista ja käsittelyä. Riskejä voi nousta myös luokkien ulkopuolelta, ja uusia riskejä voidaan määrittää ja sisällyttää luokkiin. Riskien vaikutukset voivat olla moniulotteisia, ja ne voivat muuttua ajan myötä.

Havaittuja riskejä ovat esimerkiksi:

- Henkilöstön saatavuuteen ja työnantajakuvaan liittyvät riskit, kuten yhtäaikainen eläköityminen, avainhenkilöriski, osaaavan erityishenkilöstön saatavuus ja osaamistarpeen muutoksen tunnistaminen.
- Talouden rakenteelliseen tasapainoon liittyvät riskit, kuten talouden epätasapaino ja lainojen takaisinmaksukyvyyn heikkeneminen tulojen tippuessa ja korkojen noustessa.
- Investointi kaupunkikehityshankkeisiin, jos hankkeet eivät toteudu suunnitelmien mukaan.
- Asiakas- ja asukaskokemuksen heikkeneminen, johon voivat vaikuttaa erityisesti talouden sopeutustoimet sekä TE-palvelun muutokset.
- Ilmastonmuutos, jolloin esimerkiksi talvien lämpeneminen muodostaa uhan Lahden elinvoimaisuudelle ja tapahtumien järjestämiselle.
- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien häiriöt.

Riskienhallinnassa on ensisijaisen tärkeää tunnistaa kaupungin toiminnalle merkittävät riskit ja kehittää niille tehokkaita hallintakeinoja. Toimenpiteitä valittaessa on tärkeää tarkastella asiaa kokonaisvaltaisesti ja hyödyntää parasta saatavilla olevaa tietoa. Tämä voi sisältää poikkeamien tai vahinkojen analysoinnin ja niistä saatujen oppien hyödyntämisen. Hyvin toteutettu riskienhallinta tukee kaupungin tavoitteiden saavuttamista, parantaa toiminnan jatkuvuuden hallintaa ja auttaa selviytymään häiriötilanteista.

Riskiluokat

Operatiiviset riskit	Strategia- ja maineriskit	Vahinko- ja vaatimustenmukaisuusriskit
- Tietoarkkitehtuuri ja data - Tekoäly ja robotisaatio - Strategian toimeenpano - Hankintatoimi - Osaaminen - Kasvatavat peruskorjaustarpeet (ml. sisäilmahaasteet) - Palvelukehitys ja prosessien tehokkuus - Sosiaalinen media - Asiakas- ja asukaskokemus - Työllisyydenhoito - Resurssien kohdentaminen - Henkilöstön ikärakenne - Henkilöstön työhyvinvointi - Ulkoistetut palvelut	- Sidosryhmät, edunvalvonta - Henkilöstön saatavuus ja työnantajakuva - Organisaation resilienssi/uudistumiskyky - Kaupunkikehityshankkeet - Kasvatavat hyvinvointierot ja palvelutarpeet - Omistajaohjaus - Veto- ja pitovoima - Organisaatorakenne ja toimintamalli - Yritysyhteistyö - Konsernina toimiminen ja konserniproessit - Brändi	- Sisäinen ja ulkoinen valvonta - Vastuullisuus - Ilmastonmuutos - Turvallisuus - Tietoturva- ja kyberriskit - Tietosuoja - Toimintavarmuus ja jatkuvuudenhallinta - Työturvallisuus-, väkivalta- ja uhkatilanteet - Sopimusvelvoitteet
Talous- ja rahoitusriskit	Ulkoiset riskit	
- Talouden rakenteellinen tasapaino - Omistaja-arvo ja osinkotulot - Lainarahoituksen saatavuus / likviditeettiriski - Investointien priorisointi ja hallinta - Kiinteistöomaisuuden optimointi - Maanjalostuksen tulot - Korko- ja sijoitusriski - Vero- ja maksutulot - Lainamäärän kasvu - Tuottavuuden kehitys	- Muuttuva turvallisuusympäristö - Taloustilanne - Lainsäädäntö - Poliittinen toimintakulttuuri ja päätöksenteko - Pandemia - Suuronnettomuudet - Markkinoiden kehittyminen - Globaalit ilmiöt - Lakiuudistukset - Työn murros	

Seuranta ja raportointi

Kuntalaki edellyttää, että selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä keskeisistä johtopäätöksistä sisällytetään tilikaudelta laadittavaan toimintakertomukseen. Riskienhallinnan tilaa seurataan raportointien yhteydessä talousarviovuoden aikana, ja tuloksista raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä.

1.5. Talouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriön 22.9.2025 julkaiseman syksyn taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talouden toipuminen jatkuu hitaasti. Vuonna 2024 bruttokansantuote (BKT) kasvoi vuositasolla 0,4 prosenttia. Ennusteen mukaan inflaation hidastuminen, korkojen lasku ja tuloveronalennukset tulevat lisäämään kulutusta ja rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustus-hankinnat kasvattavat investointeja. Talouden kasvua puolestaan hidastavat Yhdysvaltojen tullien korotukset ja yleinen epävarmuus. BKT:n kasvun ennustetaan olevan 1,0 prosenttia vuonna 2025, 1,4 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia vuonna 2027. Työllisyys kasvaa vasta vuosina 2026–2027 talouden vahvistuessa. Työttömyysaste laskee vuoden 2025 9,4 prosentista 8,4 prosenttiin vuonna 2027. Heikko lähtötilanne ja talouden hidas kasvu painavat julkista taloutta alaspäin vielä vuoden 2025 aikana. Lähivuosien ennakoitu talouskasvu sekä hallituksen sopeutustoimet pienentävät alijäämää vain maltillisesti, kun menoja lisäävät kasvavat puolustusinvestoinnit, hoiva- ja hoitomenot sekä velanhoitokustannukset. Julkisyhteisöjen alijäämä on 4,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025 ja pienenee siitä noin 3,6 prosenttiin vuonna 2026 ja kolmen prosentin tuntu-maan ennustejakson lopulla. Velkasuhde vakiintuu hetkellisesti vuonna 2027, minkä jälkeen se kääntyy uudelleen kasvuun ja ylittää 90 prosenttia vuonna 2029.

Julkisen talouden alijäämä laskee vuoden 2024 aikana 4,5 prosenttiin ja velkasuhde kasvoi 82 prosenttiin. Vuoden 2025 aikana julkisen talouden tilanne on alkanut parantua, mutta heikossa suhdanteessa verotulojen kasvu on kuitenkin vaisua ja rahoitus-asema tulee asettumaan -4,3 prosenttiin. Vuonna 2026 julkisten menojen kasvun ennustetaan olevan edelleen vaimeaa, mutta julkisen talouden alijäämä kohenee 3,6 prosenttiin ja velkaantuminen hidastuu.

Kuntahallinnon rahoitusasema oli vuonna 2024 noin 900 milj. euroa alijäämäinen, pienentyen hieman edellisvuodesta. Valtionosuudet pienenevät muun muassa sote-siirtolaskelman tarkistuksen ja indeksisäästöjen vuoksi, mutta erityisesti verotulojen vahva kehitys ja kulutusmenojen kasvun hidastuminen tukivat samanaikaisesti kuntien taloutta. Vuonna 2025 kuntahallinnon rahoitusjäämä suhteessa BKT:hen heikkenee kuitenkin -0,6 prosenttiin ja kuntahallinnon ennustetaan pysyvän 0,5–0,6 prosenttia alijäämäisenä suhteessa BKT:hen myös vuosina 2026–2027. Kuntatalouden tilanteeseen vaikuttaa merkittävästi kulutusmenojen kasvu sekä valtionapuihin tehtävät leikkaukset. Kulutusmenot kasvavat ennustejaksolla pääasiassa hintojen nousun vuoksi. Sovitut palkkaratkaisut nostavat työvoimakustannuksia 2,8 prosenttia vuonna 2025, 3,2 prosenttia vuonna 2026 ja 3,9 prosenttia vuonna 2027.

1.1.2025 voimaan tullut TE-palvelu-uudistus siirsi kuntien vastuulle työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämisen ja laajensi kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista. Uudistuksen seurauksena kuntahallinto on aiempaa suhdanneherkempi, sillä tulojen lisäksi myös menot reagoivat työllisyyskehitykseen. TE-palvelu-uudistuksesta huolimatta kuntien peruspalvelutuotannon painopiste säilyy koulutus- ja sivistyssektorilla, jonka kokonaispalvelutarve on laskeva syntyvyyden laskun vuoksi. Ennustejaksolla palvelutarpeen laskua on kuitenkin hieman loivennettu, sillä palvelujen järjestämisen kustannukset eivät alene samassa suhteessa. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste sekä erityisen tuen tarve ovat lisääntyneet viime vuosina. Kuntien investoinnit pysyvät kokonaisuutena korkealla tasolla, vaikka kuntakohtaiset erot ovat huomattavia. Vuonna 2025 kuntien kokonaisverotulot kasvavat vain 0,7 prosenttia erityisesti kunnallisveron heikon kehityksen ja yhteisöverotuottojen supistumisen takia. Kokonaisverotulojen kasvu kuitenkin kiihtyy 5,8 prosenttiin vuonna 2026 ja on keskimäärin 3,8 prosenttia vuosina 2027–2029.

Vuonna 2026 valtion tulonsiirrot kuntahallinnolle laskevat ennen kaikkea hallituksen peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdentamien vähennysten vuoksi. Kun valtionosuuksiin jo aiemmin kohdennetut määräaikaikaiset leikkaukset päättyvät vuoden 2027 jälkeen, nousevat valtion tulonsiirrot kuntahallinnolle. Verorahoitus ei kuitenkaan riitä kattamaan kuntahallinnon tulojen ja menojen välistä epätasapainoa, vaikka kuntahallinnon alijäämän arvioidaan supistuvan ennustejaksolla lopulla 0,4 prosenttiin. Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee kuntataloudessa veronkorotuksia ja tiukkoja säästötoimia tulevina vuosina, sillä palvelut ja palveluverkko on sopeutettava käytettävissä oleviin tuloihin.

Talouden kehys

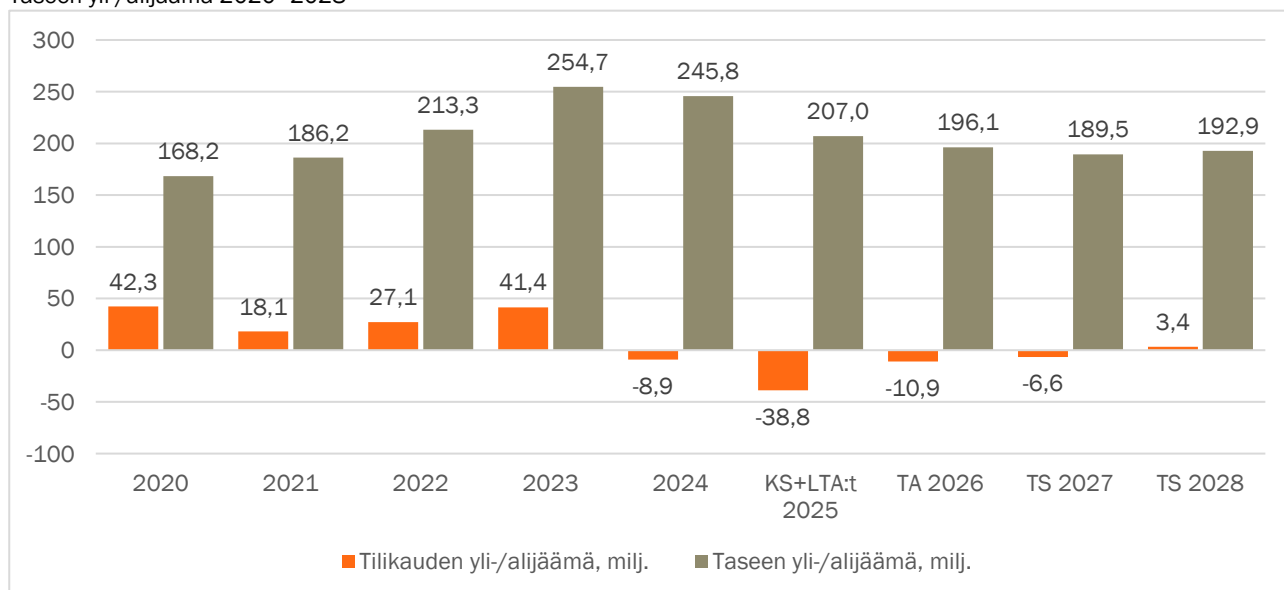
Kaupunginhallitus hyväksyi 25.8.2025 § 263 Lahden kaupungin vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelman kehityksen. Vuoden 2026 talousarviokehityksen mukainen tuloslaskelma päättyy 19,3 milj. euron vuosikatteeseen ja -33,1 milj. euron tulokseen.

Kaupungin taloussuunnitelma 2026–2028

Talousarvion 2026 toimintatulot ovat 176,1 milj. euroa, vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna on 4,2 prosenttia. Toimintamenot ovat 548,4 milj. euroa, vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna on 0,7 prosenttia. Talousarviovuoden toimintakate on -371,1 milj. euroa, vuosikate 40,5 milj. euroa ja tilikauden tulos -11,6 milj. euroa. Tilikauden alijäämäksi on arvioitu 10,9 milj. euroa. Taseeseen kertynyt ylijäämä on arviolta noin 196,1 milj. euroa. Talousarviovuoden poistot ovat yhteensä 52,1 milj. euroa, vähennystä edellisvuoteen 1,6 prosenttia. Investointien bruttomenot ovat 70,7 milj. euroa.

Taloussuunnitelmavuosi 2027 on alijäämäinen 6,6 milj. euroa. Taloussuunnitelmavuosi 2028 päättyy lievästi positiiviseksi ja ylijäämä on 3,4 milj. euroa.

Taseen yli-/alijäämä 2020–2028

1.6. Henkilöstön kehitysnäkymät

Lahden kaupunki tähtää hyvinvointiin ja kasvuun. Lahti on edelläkävijä sekä innostava ja kiinnostava kaupunki. Kaupungin tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkaalleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Niiden takaamiseksi tarvitaan myös oikeudenmukaista henkilöstöpolitiikkaa ja -johtamista. Lahden kaupunki pyrkii toimimaan kilpailukyisenä työnantajana kaikilla palvelualueilla. Tavoitteena on luoda edellytykset jatkuvalle kehittämiselle, merkitykselliselle työlle ja kestävälle työelämälle.

Henkilöstöjohtaminen perustuu kaupungin strategiaan, arvoihin ja eettisiin periaatteisiin sekä henkilöstöpoliittisiin linjauksiin. Ytimessä ovat hyvän yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen. Henkilöstöjohtamisen tavoitteena on osaava, motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö. Lahden kaupunki toimii kaikissa muutostilanteissa hyvänä ja vastuullisena työnantajana.

Kaupunginhallitus hyväksyi 22.2.2021 § 74 henkilöstöpoliittiset linjaukset, jotka ohjaavat kaikkea työnantajatoimintaa. Jokainen esihenkilö sitoutuu kehittämään toimintaa ja luomaan merkityksellistä työelämää yhteistyössä henkilöstön kanssa. Niukkeudet taloudelliset resurssit vaikuttavat myös henkilöstöön. Tulevina vuosina korostuvat keskittyminen perustehtävään, prosessien tehokkuus ja muutoksykykyys. Uudenlaiset työn tekemisen tavat muokkaavat sekä työtä että työyhteisöjä. Prosessien tarkastelu ja uudistaminen merkitsevät myös lisääntyvää digitalisaatiota. Tämä edellyttää henkilöstöltä valmiuksia muuttaa ja tehostaa totuttuja toimintatapoja.

Kunnalliset virka- ja työehtosopimukset ohjaavat operatiivista henkilöstöjohtamista. Kunta- ja hyvinvointialan uudet työ- ja virkaehtosopimukset ovat voimassa 1.5.2025–29.2.2028. Perusratkaisun palkankorotukset ovat sopimuskauden aikana yhteensä 7,37 prosenttia. Korotukset jakautuvat siten, että vuonna 2025 palkat nousevat 2,5 prosenttia, vuonna 2026 nousu on 2,47 prosenttia ja vuonna 2027 nousu on 2,4 prosenttia. Kehittämishajonnan 2026–2028 mukaan palkat nousevat normaaliin sopimuskorotusten lisäksi 0,4 prosenttia vuonna 2026, 0,4 prosenttia vuonna 2027 ja yhden prosentin vuonna 2028.

Henkilöstövoimavarat

Henkilöstösuunnittelu on yksi kaupungin tärkeimpiä prosesseja, jolla suunnitellaan henkilöstövoimavarojen käyttö ja ennakoidaan tarvittava osaaminen. Lahden kaupunki arvioi realistisesti palvelutarpeita ja niiden muutoksia, sekä henkilöstön määrää, rakennetta, käytettävyyttä ja osaamisen suunnittelua pidemmällä aikajänteellä. Toiminnalliset tarpeet ja talouden resurssit ohjaavat henkilöstöresurssien suunnittelua. Henkilötyövuosien ja henkilöstökulujen kehitystä seurataan aktiivisesti ja raportoidaan osana kvartaaliraportointia.

Kaupunginvaltuusto on joulukuussa 2024 asettanut tavoitteen vähentää henkilötyövuosia viisi prosenttia vuoden 2024 talousarvitasosta vuoden 2027 loppuun mennessä. Keväällä 2025 tehdyn selvitystyön perusteella luonnollista poistumaa hyödynnetään 99 henkilötyövuoden verran. Tämä vähentymä on huomioitu talousarvion 2026 ja suunnitelmakauden 2027–2028 henkilöstösuunnitelmissa ja -menoissa.

Kaupunginhallitus päätti 29.9.2025 aloittaa kaupungin henkilöstöä koskevan yhteistoimintamenettelyn osana kaupungin talouden lisäsopeutustoimia. Yhteistoimintamenettely koski konsernihallintoa sekä kaupunkiympäristön ja elinvoiman palvelualueita lukuun ottamatta lukiokoulutuspalveluja. Talouden lisäsopeutukset huomioidaan vuoden 2026 talousarvioluvuissa ja vuosien 2027–2028 suunnitelmakaudessa. Yhteistoimintamenettelyssä käsiteltyjä vaihtoehtoja toimeenpannaan toimivaltasäännösten mukaisesti kaupunginvaltuuston hyväksyttyä talousarvion ja kaupunginhallituksen/lautakuntien hyväksyttyä talouden käyttösuunnitelmat vuodelle 2026. Lopulliset henkilöstövaikutukset pohjautuvat kaupungin toimielinten päätöksiin talouden lisäsopeutuksen kohdennuksista.

Rekrytoinneissa tulee ennakoida työn jatkuvuus ja tuleva osaamistarve. Henkilöstön eläköitymisen tai irtisanoutumisen yhteydessä arvioidaan rekrytoinnin tarve ja osaamisprofiili. Täyttöluvan saaminen edellyttää aina ajantasaisen tehtäväkuvauksen olemassaoloa, talousarvion varattujen määrärahojen riittävyyttä tai muuta rahoitusta sekä perusteluja esimerkiksi tuottavuuden, tehokkuuden tai vaikuttavuuden näkökulmista. Tämä tarkoittaa myös sitä, että henkilöstösuunnitelmaan sisältyvää rekrytointia ei aina ole mahdollista toteuttaa kokonaan tai suunnitellussa aikataulussa. Täyttölupaprosessin yhteydessä arvioidaan lisäksi tehtäväkohtainen palkka. Täyttöluvassa määritettyä palkkaa on noudatettava.

Tietyillä ammattialoilla on valtakunnallisesti ja alueellisesti havaittavissa työvoimapulaa. Nämä toimintaympäristön tekijät vaikuttavat henkilöstön saatavuuteen ja merkitsevät kiristyvää kilpailua osaavasta työvoimasta. Työnantajana Lahden kaupunki toteuttaa pito- ja vetovoiman lisäämistä tavoittelevia toimenpiteitä. Yhtenä tärkeänä teemana on lisätä Lahden kaupungin tunnettua ja kiinnostavuutta työnantajana tulevaisuuden osaajien keskuudessa tarjoamalla harjoittelupaikkoja ja opinnäytetyöpaikkoja opiskelijoille.

Henkilöstösuunnitelma perustuu lautakuntien talousarvioesityksiin eikä ole lopullinen sivistyksen palvelualueita lukuun ottamatta. Henkilötyövuodet täsmentyvät yhteistoimintamenettelyssä käsiteltyjen vaihtoehtojen toimeenpanovaiheissa. Yhteistoimintamenettelyn toimeenpano ja talouden sopeutus heikentävät kaupungin palveluiden laajuutta ja saavutettavuutta, mikä

edellyttää strategista palvelutuotannon johtamista sekä henkilöstövoimavarojen johtamista ja kohdistamista keskeisiin ja vaikuttaviin palveluihin.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Konsernihallinto*	177	175	175	171	170
Elinvoiman palvelualue*	571	709	697	692	688
Sivistyksen palvelualue	2 317	2 356	2 305	2 296	2 293
Kaupunkiympäristön palvelualue	195	203	199	194	193
Lahden kaupunki yhteensä	3 260	3 443	3 376	3 353	3 344
Lisäksi työllistettyjä	77	29	29	29	29

*Henkilöstösuunnitelma sisältää taseyksiköt: konsernihallinnossa Lahden Tilakeskuksen sekä elinvoiman palvelualueella Lahden kaupunginorkesterin ja Lahden kaupunginteatterin. Tilinpäätöksen (TP) 2024 ja voimassa olevan talousarvion (KS+LTA:t) 2025 henkilöstösuunnitelma esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Henkilötyövuodet täsmentyvät käyttösuunnitelmapäätösten yhteydessä.

Johtaminen ja esihenkilötyö

Lahden kaupungin johtamiskulttuuri perustuu henkilöstöä kunnioittavaan, valmentavaan ja ratkaisukeskeiseen johtamiseen. Valmentavalla otteella edistetään inhimillistä johtamista ja työelämää. Johtamisessa ja esihenkilötyössä korostuvat kyky hahmottaa kokonaisuuksia sekä kyky reagoida nopeasti muuttuviin olosuhteisiin. Hyvä johtaja mahdollistaa toimivan vuorovaikutuksen organisaatiossa ja tunnistaa ihmisten välisiä suhteita, yksilöiden vahvuuksia sekä motivaatiotekijöitä. Johtamisella tuetaan tavoitteiden saavuttamista, vahvistetaan henkilöstön sekä tiimien itseohjautuvuutta, kannustetaan kokeilemaan rohkeasti ja edistämään innovaatioita.

Hyvä johtaminen sekä osaava ja motivoitunut henkilöstö ovat palvelujen ja toimintatapojen uudistamisen perusta. Tämä edellyttää esihenkilöiltä kaupunkitasoisen näkökulman vahvistamista, johtamisosaamisen kasvattamista ja henkilöstön itseohjautuvuuden lisäämistä selkeillä vastuilla, odotuksilla ja tavoitteilla. Esihenkilöt mahdollistavat myös henkilöstön kehittymisen uusiin tai muuttuviin rooleihin ja vastuisiin sekä varmistavat yksikkönsä onnistumisen työssään. Esihenkilöitä tuetaan johtamistyössään kaikissa johtamisen rooleissa tavoitteena parantaa henkilöstökokemusta. Hyvän ja laadukkaan esihenkilötyön tueksi kehitetään työkaluja ja palveluja sekä järjestetään esihenkilövalmennuksia ja perehdytystä. Henkilöstöpalvelut johtaa ja koordinoi johtamisen ja esihenkilötyön kehittämistä kaupunkitasolla.

Hyvinvoiva työyhteisö

Työhyvinvointi nähdään kokonaisuutena, jonka muodostavat mielekkäät työtehtävät, turvallinen työyhteisö sekä työntekijän terveys. Työhyvinvoinnin kokemukseen vaikuttaa hyvä ja motivoiva johtaminen, työyhteisön ilmapiiri sekä työntekijöiden ammattitaito. Työhyvinvoinnin osatekijöiden on oltava kunnossa, jotta työntekijä jaksaa työssään hyvin ja on työssään tuottava. Työhyvinvointi- ja työkykyjohtaminen koostuu niistä johtamisen toimenpiteistä, joilla edistetään henkilöstön työhyvinvointia ennalta ja tuetaan työkykyä sen heiketessä.

Hyvällä työhyvinvoinnin johtamisella ja toimivilla työkyvyn tuen prosesseilla voidaan vaikuttaa ennakoivasti henkilöstön työhyvinvointiin ja ehkäistä työkyvyttömyysriskejä. Henkilöstön hyvinvoinnin ja työkyvyn johtaminen on eri toimijoiden yhteistyötä, jonka tavoitteena on henkilöstön työ- ja toimintakyvyn säilyminen koko työuran ajan. Työhyvinvoinnin edistäminen työpaikoilla ei ole ainoastaan työnantajan tehtävä, vaan koko työyhteisö on yhdessä vastuussa työhyvinvoinnin edistämisestä. Työnantajan vastuulla on huolehtia työympäristön turvallisuudesta, hyvästä johtamisesta sekä työntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta. Työntekijöillä on päävastuu oman työkykynsä ja ammatillisen osaamisen ylläpitämisestä ja sen kehittamisestä sekä olla osaltaan vaikuttamassa työpaikan myönteiseen ilmapiiriin.

Henkilöstön hyvinvoinnista ja työkyvystä huolehditaan hyvällä työkykyjohtamisella, joka on osa kaupungin strategiaa ja päivittäistä johtamista. Toiminnalle asetetaan selkeät tavoitteet ja mittarit, joilla seurataan tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan vaikuttavuutta. Työkykyjohtamisen vaikutukset näkyvät konkreettisesti sairauspoissaolo- ja työkyvyttömyyskustannuksissa sekä työn tuottavuudessa. Esihenkilöillä on erittäin tärkeä rooli työkykyjohtamisessa. Varmistaaksemme työyhteisöjen tuen työelämän arjessa, strategisen työkykyjohtamisen mallin jalkauttaminen jatkuu ja työhyvinvoinnin mittaaminen uudistetaan.

Johdon ja henkilöstöpalvelujen roolina on vastata työhyvinvoinnin tavoitteiden ja mittareiden asettamisesta strategisella tasolla sekä seurata ja arvioida henkilöstön ja työyhteisöjen työhyvinvoinnin tilaa ja kehittymistä osana kaupungin taloutta ja tuottavuutta. Työsuojeluorganisaation toiminnan tavoitteena on taata turvalliset ja terveelliset työolot sekä tukea työntekijöiden työkykyä. Kumppanina toimii työterveyshuolto, jolta odotetaan vaikuttavuutta ja strategista kumppanuutta. Työterveysyhteistyön keskiössä on työterveyshuollon toimintasuunnitelma, joka sisältää työterveysyhteistyölle ja työterveyshuollon toiminnalle asetettut konkreettiset tavoitteet sekä toiminnan ja sen vaikuttavuuden arvioinnin. Koko organisaation tukena työkykyjohtamiselle ovat työterveyshuollon verkkopalveluna toimivat Kompassialustat sekä esihenkilöille että työntekijöille. Työterveysyhteistyön kokonaistavoitteena on työkykyisten päivien lisääminen ja terveysperusteisten poissaolojen vähentäminen.

Osaava henkilöstö ja avoin ilmapiiri

Avoin, luottamukseen perustuva ilmapiiri on edellytys yhteistyölle ja uudistamiselle. Henkilöstön vuorovaikutustaitoihin ja selkeään sekä ajantasaiseen sisäiseen viestintään panostetaan. On tärkeää, että jokainen kokee tulewansa kuulluksi ja arvostetuksi. Monimuotoinen työyhteisö on vahvuus. Monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta edistetään rekrytoinnissa, urakehityksessä ja arjen käytännöissä. Tavoitteena on työyhteisö, jossa jokainen voi olla oma itsensä ja kokea kuuluvansa joukkoon. Yhteistä arvopohjaa; avoimesti, vastuullisesti, yhdessä, on tärkeää vahvistaa, ja varmistaa, että jokainen ymmärtää oman työnsä vaikutuksen organisaation tavoitteisiin ja yhteiskuntaan laajemmin.

Osaamista kehitetään strategiaan ja toiminnan tarpeisiin pohjautuen suunnitelmallisesti ja ennakoiden. Tavoitteena on paremman asiakaskokemuksen luominen ja laadukkaiden palvelujen varmistaminen. Työnantaja tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia ja keinoja osaamisen uudistamiseen, mutta jokainen työntekijä on kuitenkin vastuussa oman osaamisensa kehittämisestä. Henkilöstöpalvelut järjestää kaupunkitasoista koulutusta esimerkiksi työyhteisötaitoihin liittyen, kannustaa jatkuvaan oppimiseen työn parissa sekä toimii kumppanina osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämisen alueilla. Palvelualueet ja -yksiköt kehittävät ja ylläpitävät omaa ammatillista osaamistaan järjestämällä tarvittavaa täydennyskoulutusta. Kehityskeskustelut ovat keskeinen väline yksilöllisten tavoitteiden ja toiveiden tunnistamisessa.

Valtaosa oppimisesta tapahtuu työtä tekemällä sekä toisilta työyhteisön jäseniltä oppimalla. Työpaikka nähdään monipuolisena oppimisympäristönä, ja on tärkeää tehdä näkyväksi arjessa ja työn lomassa tapahtuvia oppimistilaisuuksia. Osaamisen kehittäminen toteutuu jatkuvana oppimisena yksittäisten toimintojen sijaan. Jatkuvalla oppimisella voidaan vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin ja huomioida työuran eri vaiheissa tarvittava osaamisen uudistaminen. Jatkuva oppiminen luo työn iloa, merkitystä ja sitoutumista.

Muuttuva toimintaympäristö

Hybridityö, tekoäly ja automaatio muuttavat työn sisältöjä ja osaamistarpeita. Henkilöstöä tuetaan muutoksessa tarjoamalla koulutusta uusista työkaluista, kehittämällä digiosaamista ja varmistamalla, että teknologia tukee työn sujuvuutta – ei kuormita sitä. Tiukka taloustilanne ja nopeat muutokset toimintaympäristössä vaativat niin johtajilta ja esihenkilöiltä kuin henkilöstöltäkin kykyä sopeutua, priorisoida ja kehittää uusia, tuottavuutta lisääviä työskentelytapoja erityisesti digitaalisuutta lisäämällä. Tässä onnistuminen edellyttää muun muassa tiedolla johtamista, yhteistyötä sekä avointa vuorovaikutusta ja dialogia koko henkilöstön välillä yli organisaatiorajojen.

2

Strategiaosa

2. Strategiaosa

Lahti 2035: Tehty kestäväksi

Uuden ajan yliopisto- ja ympäristö-
kaupungissa yritykset menestyvät ja
elämä on merkityksellistä.

Arvot:

Avoimesti
Vastuullisesti
Yhdessä

Elinvoimaista kasvua

Suomen johtavan ympäristökaupungin huipputaustaa ja korkeakoulujen kasvu tekevät Lahdesta kansainvälisen edelläkävijän.

Tunnettu yliopistomme ja ammattikorkeakoulumme tuottavat merkityksellistä tiedettä ja ratkaisuja. Vahvistamme sivistystä ja osaamista kaikilla koulutusasteilla. Saamme opiskelijat rakentamaan elämänsä Lahteen.

Olemme vetovoimainen investointikohde sekä ihanteellinen kasvualusta kaikenko-koisten yritysten menestystarinoille.

Ratkaisemme työllisyyden haasteet kehittämällä uusia tapoja toimia.

Tuemme lapsiperheitä ja annamme eväät elämänmittaiselle oppimis- ja kasvupolulle aina lapsuudesta vanhuuteen.

Merkityksellistä elämää

Vahvistamme monimuotoista, puhdasta luontoa, joka on hyvinvoinnin perusta.

Edistämme liikunnallista ja aktiivista elämäntapaa. Mahdollistamme monipuoliset harrastusmahdollisuudet kaikenikäisille.

Emme jätä ketään yksin – jokainen lahtelainen on arvokas.

Puramme segregatiota. Lisäämme kokonaisturvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa yhdessä kumppaneiden kanssa.

Olemme houkutteleva urheilu- ja kulttuurikaupunki, jossa tapahtumat kukoistavat ja matkailijamäärät kasvavat.

Rohkeaa uudistumista

Perustamme tulevaisuuden tasapainoisen talouden ja kestävä kasvun varaan.

Rakennamme inspiroivaa, kestävää ja saavutettavaa kaupunkia. Keskusta sekä asuinalueet ovat eläviä ja viihtyisiä.

Johdamme tiedolla ja parannamme palveluidemme vaikuttavuutta. Hyödynnämme palvelujen ja prosessien kehittämisessä uutta teknologiaa ja tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti.

Olemme osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjät. Annamme lahtelaisille valtaa ja vastuuta kehittää omaa asuin ympäristöään.

Lahti on houkutteleva työnantaja, jossa henkilöstöön luotetaan. Meillä jokainen saa kokeilla ja kehittää.

Strategian avainluvut:

20 000 opiskelijaa vuonna 2035

Luontopositiivinen 2030

Hiilineutraali ensimmäisenä suurista kaupungeista

- Lahti on väestönkasvussa kuuden suurimman kaupungin joukossa
- Työttömyys laskee nopeammin suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin
- Yksityisiä investointeja 200M€/vuosi
- Matkailijoiden yöpymiset kasvavat
- Yritysystävällisyys paranee

- Lahtelaiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi
- Lahtelaiset kokevat elämänsä merkitykselliseksi
- Nuorten päihteidenkäyttö vähenee
- Jokaisella koululaisella on ystävä
- Yksinäisyys vähenee

- Lahtelaisten koulutusaste nousee
- Oppimistulokset paranevat
- Lahden talous on tasapainossa
- Kaupungin henkilöstö voi hyvin

2.1. Strategian valmistelu, toteutus ja seuranta

Lahden kaupunginvaltuusto käynnisti kaupunkistrategian päivityksen kesäkuussa 2025 ja hyväksyi päivitetyn strategian 27.10.2025 § 113. Strategian päivityksen tavoitteena oli vastata toimintaympäristön muutoksiin ja terävöittää sekä selkeyttää linjauksia, joilla kaupunki menestyy pidemmällä aikavälillä.

Lahden kaupungin visiona vuoteen 2035 on LAHTI – TEHTY KESTÄVÄKSI, Uuden ajan yliopisto- ja ympäristökaupungissa yritykset menestyvät ja elämä on merkityksellistä. Visio asettaa Lahdelle kunnianhimoisen tavoitteen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyyttä. Strategian toteuttamista ohjaavat arvot: avoimesti, vastuullisesti ja yhdessä.

Strategian laadinnassa kiinnitettiin erityistä huomiota valtuuston tahtotilaan, ja valmistelun tukena toimi eri valtuustoryhmien jäsenistä koottu strategiatyöryhmä. Strategian vision ja arvojen toteutuminen punnitaan jokapäiväisessä työssä. Strategiaa toteutetaan kolmen, vuosina 2025–2029 toteutettavan, kärkiohjelman sekä muiden strategian tavoitteisiin sidottujen toiminnallisten tavoitteiden kautta. Seuraavien sivujen taulukoissa on kirjattu strategian tavoitteet, joihin vuonna 2026 toteuttavilla toimenpiteillä vaikutetaan. Strategiaa toteuttavien toiminnallisten tavoitteiden edistymisestä raportoidaan talousarvion seuranta-raportoinnin yhteydessä, jonka kautta on mahdollista arvioida myös organisaation onnistumista ja tuloksellisuutta strategian toteuttamisessa.

Strategian toteutumista seurataan strategian avainlukuilla, jotka on esitelty talousarviokirjan liitteessä. Avainlukujen mittarit kertovat kehityksen suunnasta. Mittareilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Strategian avainlukujen toteutumisesta raportoidaan talousarvion seurantaraportoinnin yhteydessä.

2.2. Toiminnalliset tavoitteet vuonna 2026

Kärkiohjelma: Kestävän kasvun ympäristökaupunki

Kärkiohjelman tavoitteena on, että Lahti on hiilineutraali ensimmäisenä Suomen suurista kaupungeista, elinvoimaisesti luontopositiivinen vuonna 2030 sekä kasvattaa kestävän yritystoiminnan ja investointien määrää Lahdessa. Kärkiohjelmassa toteutetaan ilmasto-ohjelman ja luontopositiivisuustiekartan toimenpiteitä sekä kehitetään kaupunkia kestävän ja uudistavan yritystoiminnan kaupunkina.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit
Suomen johtavan ympäristökaupungin huippuosaaminen ja korkeakoulujen kasvu tekevät Lahdesta kansainvälisen edelläkävijän. Olemme vetovoimainen investointikohde sekä ihanteellinen kasvualusta kaikenkokoisten yritysten menestystarinoille. Ratkaisemme työllisyyden haasteet kehittämällä uusia tapoja toimia. Vahvistamme monimuotoista, puhdasta luontoa, joka on hyvinvoinnin perusta. Rakennamme inspiroivaa, kestävää ja saavutettavaa kaupunkia.			
Tunnistamme ja hyväksymme päästövähennyspuskurin toimenpiteet. Puskurin toimista pääte-tään ilmasto-ohjelman päi-vityksen yhteydessä. ELVO	LÄHTÖ: Ei puskuria. TAVOITE: Puskuri riittää varmistamaan hiilineutraaliustavoitteen. Puskurin koko tarkentuu tilannekuvan mukaan.	Puskurin toimenpiteiden vaikuttavuus (kt CO2e)	Puskurin toimenpiteiden vaikuttavuus päästöihin ta-voiteajassa. Toimenpitei-den kustannukset.
Luomme edellytykset luon-topositiivisuustiekartan toi-meenpanolle ja aloitamme toimeenpanon. Tuomme luontopositiivisuuden kau-pungin toiminnan ytimeen vahvistamalla osaamista ja ymmärrystä luontotee-moista. ELVO, KYMP	LÄHTÖ: Kaupunginhallitus ei ole vielä hyväksynyt luontopositiivisuustiekarttaa eikä toimeenpanoa ole käynnistetty. TAVOITE: Koko kaupunkiorganisaatiossa tunnetaan luontopositiivisuustavoite ja -tiekartta. Vähintään 150 henki-löä on osallistunut tilaisuuksiin ja koulu-tuksiin.	Luontopositiivisuustilai-suuksiin, -työpajoihin ja -koulutuksiin osallistuneiden määrä	Luontopositiivisuustiekar-tan toteutukseen ei sitou-duta eikä Lahti pysty hyö-dyntämään luontopositiivi-suuden edelläkävijyyden hyötyjä.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit
Kasvatamme yritystontti-varantoa Lahden seudun yhteistyöllä. Varmistamme tonttitarjonnan ja sujuvan sijoittumispalvelun vihreän siirtymän tarpeisiin. KYMP, ELVO	LÄHTÖ: Nykyinen yritystonttivaranto. TAVOITE: Kaupunki kaavoittaa uutta yritystonttivarantoa siten, että kaupungilla on hallinnassaan asemakaavoitettua tonttivarantoa vähintään 75 ha, josta kunnallisteknisesti valmista vähintään 40 ha. TAVOITE: Jokimaan yrityspuiston katusuunnitelmat valmiit ja rakentaminen kilpailutettu. LÄHTÖ: Kaupunkikonsernissa ei ole selkeää yritysten sijoittumispalvelupolkua. TAVOITE: Määritetty konsernitason roolit ja vastuut invest-in-prosessissa ja yritysten sijoittumismarkkinoinnissa.	Yritystonttivaranto Katusuunnitelmat valmiit kyllä/ei Rakentaminen kilpailutettu kyllä/ei Roolit ja vastuut määritetty kyllä/ei	Kaava ja hankintavaiheen valitukset. Katusuunnitelma vaiheen valitukset, investointimäärärahoiden riittävyys. Osaoptimointi prosesseissa, rahoituksen kohdentuminen epätasaisesti, toteutuksen monimutkaisuus.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Kärkiohjelma: Uuden ajan yliopistokaupunki

Kärkiohjelman tavoitteena on, että nuoresta yliopistokaupungista kasvaa kansainvälinen yliopistokaupunki, joka on tunnettu ja vetovoimainen kotimaassa ja kansainvälisesti. Kärkiohjelmassa laajennetaan koulutustarjontaa, käynnistetään uuden kampuksen valmistelu, vahvistetaan alueellista TKI-toimintaa sekä tuetaan opiskelijakaupungin ja opiskelijakulttuurin kehittymistä.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Suomen johtavan ympäristökaupungin huippuosaaminen ja korkeakoulujen kasvu tekevät Lahdesta kansainvälisen edelläkävijän. Tunnettu yliopistomme ja ammattikorkeakoulumme tuottavat merkityksellistä tiedettä ja ratkaisuja. Vahvistamme sivistystä ja osaamista kaikilla koulutusasteilla. Saamme opiskelijat rakentamaan elämänsä Lahteen. Olemme vetovoimainen investointikohde sekä ihanteellinen kasvualusta kaikenkokoisten yritysten menestystarinoille. Olemme houkutteleva urheilu- ja kulttuurikaupunki, jossa tapahtumat kukoistavat ja matkailijamäärät kasvavat. Rakennamme inspiroivaa, kestäväää ja saavutettavaa kaupunkia. Keskusta sekä asuinalueet ovat eläviä ja viihtyisiä.			
Vahvistamme uuden yliopistokampuksen sijainnin ja käynnistämme suunnittelukilpailun (arkkitehtikilpailu). Huomioimme kokonaisuudessa esim. opiskelija-asumisen ja liikkumisen ratkaisut. KYMP, ELVO	LÄHTÖ: Kampuksen sijaintia halutaan tarkastella osana LUT-konsernin vahvaa kasvua. TAVOITE: Sijainti on vahvistettu ja arkkitehtuurikilpailun ohjelma koostettu. Kilpailu aikataulutettu ja käynnissä.	kyllä/ei kyllä/ei	Tahtotila ei kirkastu, kampuksen sijainti ei ratkea vuoden 2025 loppuun mennessä.
Ylläpidämme ja kehitämme aktiivista vuoropuhelua LUT-korkeakoulujen ja yritysten kanssa korkeakoulutoiminnan laajentamiseksi Lahdessa. ELVO	TAVOITE: Vähintään kolme uutta LUT-korkeakoulujen avausta, jotka edistävät korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvua ja TKI-toiminnan vahvistumista alueella.	Uusien koulutusohjelmien, professuurien, tutkimusryhmien, TKI-panostusten ja muiden avausten määrä	LUT-korkeakoulut eivät halua jatkaa kasvuaan Lahdessa. Kaupunki ja alue eivät kykene tukemaan ja rahoittamaan uusien avauksien käynnistämistä.
Rakennamme yhteisen palvelukonseptin, jossa kaikki Lahden kaupunkikulttuurin palvelut ovat mukana edistämässä pito- ja vetovoimaista opiskelijaelämää ja markkinoinnissa kaupunkia upeana elämyksellisenä opiskelu-kaupunkina. ELVO	LÄHTÖ: Toimijoilla on omia tapoja innostaa opiskelijoita palvelujen piiriin. TAVOITE: Kootaan kaupunkikulttuurin palveluista yhteinen kokonaisuus. Tämän avulla opiskelijat voivat helposti hahmottaa kaikki innostavat kaupunkikulttuurin mahdollisuudet.	Palvelukonsepti valmis, kyllä/ei	Kaupungin kulttuuripalvelujen mahdollisuudet tarjota riittävän alhaisia hintoja opiskelijoille.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Edistämme opiskelijoille soveltuvien asuntojen tarjontaa. KYMP	LÄHTÖ: Lahdessa on vähän tarjontaa opiskelija-asunnoista ja opiskelijamäärän lisääntyessä kasvaa riski sille, ettei asuntotarjonta riitä. TAVOITE: Varmistamme opiskelija-asuntojen riittävyyden Lahden Talojen kanssa muuttamalla olemassa olevaa asuntokuntaa opiskelijakäyttöön, luomalla suuntaviivat uudisrakentamiselle huomioiden samalla mahdolliset uudet konseptit. Lisäksi yhteistyötä tehdään yksityisen sektorin kanssa.	Vähintään yksi uusi opiskelija-asumisen malli/toeutustapa/rahoitusmalli tai vastaava: kyllä/ei Uusien opiskelija-asuntojen lukumäärä nousee 2025/2026 Lahden Talojen opiskelija-asuntoa hakeneiden ja saaneiden määrä nousee 2025/2026	Uusia opiskelija-asuntoja ei saada liikkeelle rahoituksen takia. Opiskelijoiden opintotutkeen ja asumisliisään tehdyt kiristykset vaikeuttavat opiskelijoiden sijoittumista. Heikko työllisyystaso ja sosiaaliturvan ja asumistuen kiristykset lisäävät edullisten asuntojen kysyntää ja tarvetta laajamittaisesti. Opiskelija-asuntojen tarjonta tulee olla tasapainossa yleisen asuntomarkkinatilanteen kanssa ja liikatarkonta puolestaan voi aiheuttaa ongelmia asuntomarkkinoiden toimivuudelle.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Kärkiohjelma: Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki

Kärkiohjelman tavoitteena on, että hyvinvoivat lapset ja nuoret kasvavat tasapainoisiksi aikuisiksi, jotka osallistuvat aktiivisesti yhteiskuntaan ja edistävät sen kehitystä. Kasvun, oppimisen ja ohjauksen ympäristöt ovat turvallisia ja jokainen lapsi ja nuori tuntee olevansa merkityksellinen ja arvostettu. Kärkiohjelmassa kehitetään laadukasta ja oikea-aikaista kasvatuksen ja oppimisen tukea, ehkäistään segregaatiota sekä luodaan turvallista kasvun, oppimisen ja ohjauksen toimintaympäristöä.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Tuemme lapsiperheitä ja annamme eväät elämänmittaiselle oppimis- ja kasvupolulle aina lapsuudesta vanhuuteen. Emme jätä ketään yksin – jokainen lahtelainen on meille arvokas. Puramme segregaatiota. Lisäämme kokonaisturvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa yhdessä kumppaneiden kanssa. Olemme osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjä. Annamme lahtelaisille valtaa ja vastuuta kehittää omaa asuinympäristöään.			
Vahvistamme perusopetuksen ja toisen asteen tiedonsiirtoa nivelvaiheessa; tiedonsiirtoprosessin nykytilanteen kartoitus sekä prosessin kehittämisen ja kuvaaminen. SIVI	LÄHTÖ: Tiedonsiirto perusopetuksesta toiselle asteelle toteutuu vaihtelevasti. TAVOITE: Prosessi on yhdenmukaistettu ja tiedonsiirto toteutuu tasalaatuisesti kaikissa yksiköissä.	Nykytilanteen kartoitus on tehty, kyllä/ei Prosessi uudistettu, kyllä/ei	Prosessin uudistuksessa näkemykset siirrettävän tiedon laajuudesta ovat eriävät. Henkilöstö ei sitoudu prosessin mukaiseen toimintaan.
Laajennamme restoratiivista työtettä eli yhteisöllistä ja lasta sekä nuorta osallistavaa toimintamallia kaikkiin peruskouluihin.	LÄHTÖ: Restoratiivisen työotteen toimintamallia ollaan vasta ottamassa käyttöön osassa kouluja. TAVOITE: Restoratiivisen työotteen toimintamalli aktiivisessa käytössä kaikissa kouluissa.	Nimetty sovittelutiimi kaikissa kouluissa ja kaupunkitasoisesti kirjattu toimintamalli, kyllä/ei	Kaikissa toimintayksiköissä ei edelleenkaan ole toimintakulttuurissa restoratiivinen sovittelutoiminta.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Vakiinnutamme jengityön osaksi nuorisopalvelujen ja kaupungin palvelukokonaisuutta. SIVI	LÄHTÖ: Jengityötä kehitetty ja kokeiltu hankemuotoisena. TAVOITE: Jengityö vakinaistettu työmuotona osaksi kaupunkiturvallisuuden kehittämistä ja nuorisorikollisuuden ehkäisyä. Jengityö on tunnettu ja arvostettu työmuoto nuorten ja yhteistyökumppaneiden keskuudessa.	Toimiva verkostoyhteistyö (poliisi, seurakuntayhtymä, Päijät-Hämeen hyvinvointialue). Yhteistyösopimus tehty, kyllä/ei Nuorten/asiakkaiden määrä Vakinaistamistoimenpiteet tehty, kyllä/ ei	Yhteistyötahot ja/tai päättäjät eivät sitoudu toimintaan ja sen kehittämiseen.
Valmistaudumme Pro-Koulu-toimintamallin käyttöönottoon perusopetuksessa. SIVI	TAVOITE: ProKoulun käyttöönotto alkaa: Ohjaajien koulutuksen valmistelu ja järjestäminen	Koulutukset järjestetty syksyllä 2026, kyllä/ei	Rahoituksen epävarmuus. Henkilöstö ei sitoudu käyttöönoton valmisteluun. Liikaa muutoksia samaan aikaan.
Edistämme nuorten liiketurvallisuutta vahvistamalla turvallisuusviestintää toisella asteella. ELVO	TAVOITE: Toisen asteen opiskelijoille järjestetään Pelastuslaitoksen kanssa yhteistyössä Punainen liitu -tapahtuma.	Punainen liitu -tapahtuma järjestetty, kyllä/ei	Toisen asteen oppilaitokset eivät sitoudu tapahtuman järjestämiseen ja osallistumiseen.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Muut toiminnalliset tavoitteet

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Olemme vetovoimainen investointikohde sekä ihanteellinen kasvualusta kaikenkokoisten yritysten menestystarinoille.			
Konserniyhtiöiden kautta vähennetään työttömien määrää sadalla henkilöllä. KOHHA	TAVOITE: Konserniyhtiöt kohdentavat hankintojaan, omaa rekrytointiaan, palvelujen ostoa ja muuta toimintaansa siten, että työttömyyden sakkomaksuja saadaan vähennettyä sadan HTV:n osalta (12 kk).	Työllisyysvaikutus HTV-määrä 12 kk	Tavoite voi olla ristiriidassa yhtiöiden liiketoiminnan muiden tavoitteiden kanssa.
Ratkaisemme työllisyyden haasteet kehittämällä uusia tapoja toimia.			
Toteutamme palveluprosessin osaulkoituksen ns. kaupunginosaulkoituksen ja sekä kehitämme omaa työnvälitystämme. ELVO	LÄHTÖ: Työllisyysaste perustuu erityisesti paikallisten yritysten kasvuun ja joittuvien yritysten määrään. TAVOITE: Tulosperusteiset kokeilut on suunnattu tietyille kohderyhmille. Kilpailutetaan jonkun alueen kokonaistyönvälityspalvelu ja rinnalla kehitetään oman tuotannon työnvälityspalvelua. Rakennetaan vertailuasetelma. Työttömyys laskee nopeammin verrattuna suuriin kaupunkeihin.	Kilpailutus toteutettu kyllä/ei Työttömyysaste Lahdessa ja muissa suurissa kaupungeissa	Ulkoistettu palveluntuottaja optimoi toimintaansa sopimuksessa määriteltyjen mittareiden avulla, mikä voi aiheuttaa riskin palvelun yhdenvertaisuudessa asiakkaille. Työllisyyspalvelut linkittyvät muihin julkisiin palveluihin, ja ulkoistaminen voi heikentää yhteistyötä.
Lisäämme tulosperusteisia hankintoja sekä omaa kapasiteettia ja uudistamme kotoutumiskoulutuksen ELVO	LÄHTÖ: Työllisyyspalveluissa tulosperusteisia hankintoja on testattu pilotein. TAVOITE: Aiempien kokemusten perusteella käynnistetään tulosperusteisten hankintojen kilpailutukset ja käynnistetään toiminta. Tavoitteena, että tulosperusteisista palveluista työllistyneiden määrä on vähintään 50 %.	Kilpailutus toteutettu kyllä/ei Toiminta käynnistynyt / ei käynnistynyt Tulosperusteisista palveluista työllistyneet	Sopivia palveluntuottajia ei löydy. Tulostietoja hankala saada pitkien seurantajaksojen takia.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
	TAVOITE: Kotoutumiskoulutuksen uudistus tähtää yksilöllisempään palvelutarjontaan, joka johtaa nopeampaan kielitaidon kehittymiseen ja nopeampiin työelämäsiirtymiin. Kotoutumisaikana (2 vuotta) työvoimakoulutuksena suoritettavan suomen kielen koulutuksen kielitason tavoitetaso on A2.2. Tavoitteena, että 80 % koulutuksen suorittaneista saavuttaa ko. tason. TAVOITE: Järjestetään yhteiskuntaorientaation koulutusta, joka tähtää kaupungin pitovoiman kasvuun. Pääkielten koulutus toteutetaan omilla työntekijöillä ja pienemmät kieliryhmät ulkoistetaan.	Kotoutumiskoulutuksessa kielitaitotason A2.2 saavuttaneet Yhteiskuntaorientaation koulutus järjestetty kyllä/ei	Määrärahoja ei ole riittävästi kotokoulutukseen tai vapaa sivistystyö ei saa riittävästi rahoitusta opetushallitukselta. Kotoutuja-asiakkaat eivät saavuta työelämässä vaadittavaa riittävää suomen kielen taitoa. Asiakkaiden lähtötaso vaikuttaa saavutettavaan tavoitetasoon, mm. luku- ja kirjoitustaidoton ei ehdi todennäköisesti saavuttaa kielitasoa A2.2 kotoutumisaikana.
Tuemme lapsiperheitä ja annamme eväät elämänmittaiselle oppimis- ja kasvupolulle aina lapsuudesta vanhuuteen.			
Tuemme jokaisen peruskoululaisen kuulumista omaan luokkayhteisöön ja yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti. SIVI	LÄHTÖ: Koulujen välillä on eroja oppilaan kokemuksessa yhteisöön kuulumisesta. Koulukohtaisesti on tehty tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja koulutetaan systemaattisesti. Arjen taidot -oppimiskokonaisuus toteutuu jokaisessa yläkoulussa. Kaupunkitasoista vuosittain kerättävää tietoa ei ole osallisuuden ja yhdenvertaisuuden kokemuksesta. TAVOITE: Koulujen toimintakulttuuri on inklusiivinen ja hyväksyy monimuotoisuuden. Koko opetushenkilöstö on saanut tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvän täydennyskoulutuksen vuoteen 2029 mennessä, vuonna 2026 koulutetaan vähintään 140 opettajaa. Perusopetuksen Mitä kuuluu? -kysely uudistettu kaupunkitasoiseksi. Kyselyssä kerrotaan koululaisten kokemusta omaan luokkayhteisöön kuulumisesta.	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskartoitus tehty jokaisessa koulussa, kyllä/ei Koulutettujen määrä (koko opetushenkilöstö täydennyskoulutettu vuoteen 2029 mennessä) Perusopetuksen Mitä kuuluu? -kysely uudistettu kaupunkitasoiseksi, kyllä/ei	Inklusiivisuus ei toteudu yhdenvertaisesti. Henkilöstö ei sitoudu toimintatapoihin.
Vahvistamme monimuotoista, puhdasta luontoa, joka on hyvinvoinnin perusta.			
Valmistelemme kierrätystiekartan pakollisen pakkaus- ja biojätteen erilliskeräyksen laajentamisesta ja vapaaehtoisen keräyksen lisäämisestä. KYMP, ELVO	TAVOITE: Kierrätystiekartassa huomioitavia asioita - lainsäädännössä mahdollisesti tiukentuvat erilliskeräysvelvoitteet - jätehuoltomääräysten kautta laajennettavat velvoitteet - ohjauskeinot ml. taksohjaus ja pay-as-you-throw (PAYT)-hinnoittelun selvittäminen - erilliskeräysmenetelmien kehittäminen.	Kierrätystiekartta valmis, kyllä/ei	Jätelain muutosten samanaikainen valmistelu viivastaa valmistelua.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Edistämme luonnon monimuotoisuutta laatimalla luonnonsuojeluohjelman ja kaupunkimetsien metsienhoidon periaatteet. KYMP	TAVOITE: Luonnonsuojeluohjelma ja kaupunkimetsien hoidon periaatteet laadittu ja hyväksytty. Luonnonsuojeluohjelman kohteista vähintään kahdesta laadittu esitys ELY:lle.	Luonnonsuojeluohjelma hyväksytty, kyllä/ei Kaupunkimetsien hoidon periaatteet hyväksytty, kyllä/ei Esitykset kahden uuden ohjelma-alueen perustamisesta laadittu, kyllä/ei	Päätöksen sisällöstä ei saada yksimielisyyttä. Valitukset hyväksymispäätöksistä.
Edistämme liikunnallista ja aktiivista elämäntapaa. Mahdollistamme monipuoliset harrastusmahdollisuudet kaikenikäisille.			
Edistämme koululaisten liikuntaa KYMP, SIVI, ELVO	Koululaisten itsenäisen liikkumisen edistäminen LÄHTÖ: Koululaisia kuljetetaan lyhyitäkin matkoja autolla. TAVOITE: Tehdään vähintään kahdelle pilottikoululle liikkumissuunnitelmat ja tehdään suunnitelmat pilottikoulujen koulumatkareittien liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Oppilaiden itsenäinen liikkuminen koulu- ja harrastusmatkoilla lisääntyy pilotin aikana. Rakokiven alueella toteutetaan Traficomien Suomi liikkeelle -ohjelman avustuksella liikenneturvallisuuksiin. Välituntitoiminnan kehittäminen tukemaan liikunnallista elämäntapaa LÄHTÖ: Oppilaat osallistuvat välituntitoiminnan kehittämiseen vaihtelevasti. Kaikilla lapsilla ei ole harrastusta. Liikkuva koulu kyselyn mukaan 36 % kouluissa on riittävästi välituntivälineitä ja niitä saa käyttää. TAVOITE: Jokaisessa koulussa on ohjattua välituntitoimintaa sekä koulutettuja välituntitoiminnan vertaisohjaajia. Liikkuva koulu -kyselyn tulos paranee 50 %:iin.	Pilottikoulujen liikkumissuunnitelmat tehty kyllä/ei Ohjattua välituntitoimintaa kaikissa kouluissa kyllä/ei Välituntitoiminnan vertaisohjaaja kaikissa kouluissa kyllä/ei Liikkuva koulu -kysely: Koulussa on riittävästi välituntivälineitä ja niitä saa käyttää (%)	Vaatii työaikaa sekä liikenteen asiantuntijoilta että kouluilta, viestintä avainasemassa. Huoltajien asenteet ja sitouttaminen. Piha-alueen kehittämiseen tai välituntivälineisiin ei ole rahoitusta. Henkilöstön sitoutuminen. Vertaisohjaajien saatavuus ja kouluttamisen resurssointi.
Edistämme ikäihmisten harrastusmahdollisuuksia. SIVI	TAVOITE: Ikäopas-toiminnan aloittaminen liittyen ikäihmisten palvelujen kehittämiseen. TAVOITE: 60 vuotta täyttäneiden harrastajien määrä Wellamo-opistossa on vähintään 18 %.	Toiminta aloitettu kyllä/ei Ikäihmisten harrastajien määrä (%)	Ikäoppaiden rekrytointi on vaikeaa. Löytävätkö asiakkaat palvelujen pariin.
Kehitämme poikkihallinnollista liikunnan edistämistä. ELVO, KOHA, KYMP, SIVI	LÄHTÖ: Kaupunkilaisten liikunta on läpileikkaava palvelu. Liikkumisen edistämisen tukemiseksi tarvitaan poikkihallinnollinen ohjelma. TAVOITE: Valmistellaan ja hyväksytään poikkihallinnollinen liikkumishjelma ja toteutetaan siihen liittyvät ensimmäiset toimenpiteet.	Liikkumishjelma laadittu kyllä/ei	Valmisteluun ja toteuttamiseen ei ole käytettävissä riittävästi resursseja. Palvelualueet priorisoivat muita tehtäviä liikkumishjelman valmistelun edelle.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Emme jätä ketään yksin – jokainen lahtelainen on meille arvokas.			
Kehitämme toimintaa asiakkaiden tarpeita vastaavaksi eri asiakasryhmät huomioiden ja toimimme yhdenvertaisesti ja turvallisesti. SIVI, KOHA, ELVO	Kirjasto tukee sitä, että jokainen pysyy mukana yhteiskunnassa, kokee osallisuutta ja polarisaatio vähenee LÄHTÖ: Kirjaston tapahtumiin ja toimintaan osallistuu tuhansia lahtelaisia vuosittain. Muutokset asiakkaiden tarpeissa vaikuttavat kuitenkin palvelutarjontaan. TAVOITE: Tavoittelemme sitä, että kirjaston palvelutarjonnassa huomioidaan eri kieliset asiakkaat nykyistä paremmin ja osallistujamäärä kasvaa. Teemme aktiivista yhteistyötä eri sidosryhmien ja toimijoiden kanssa.	Eri kielillä tai selkokielisesti tarjottujen palvelujen osallistujamäärä (digiopastukset, kielikahvilat, perhetapahtumat, ryhmävierailut)	Löytävätkö asiakkaat palvelujen pariin.
	Kansalaisopiston palveluja kehitetään eri asiakasryhmät huomioiden TAVOITE: Digineuvonta on saavutettavaa. Aloitetaan Jaa hyvää -toiminta sekä Olohuone-toiminta Kumppanuus-talossa.	Maksuton digineuvonta mahdollista Uudet toimintamuodot aloitettu, kyllä/ei	Löytävätkö asiakkaat palvelujen pariin.
	Palvelutori toimii kaikille avoimena yhteispalvelujen alustana LÄHTÖ: Palvelutori on kaikille avoin, syrjimätön alusta. Palvelutorilaisia sitoo yhteinen palvelulupaus. Palvelutorin NPS vuonna 2024 oli 71. TAVOITE: Palvelutorin NPS on vähintään 70.	Asiakaskokemustutkimuksen tulos	Palvelutorilla toimijat eivät sitoudu yhteiseen palvelulupaukseen ja asiakaskokemus heikkenee. Palvelutarjonta supistuu.
	Nuorten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteispalvelu LÄHTÖ: Nuorten työllistymistä edistävät palvelut ovat hajallaan ja toiminta on ollut osin koordinoimatonta. TAVOITE: Nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelun verkosto kasvaa, toiminta on koordinoitua ja toimijat sitoutuvat toimintaan.	Toimijaverkoston käynnistys ja laajuus	Toimijoiden sitoutuminen lakisääteisen yhteispalvelun kehittämiseen. Löytävätkö asiakkaat palvelujen pariin.
	Puramme segregatiota. Lisäämme kokonaisturvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa yhdessä kumppaneiden kanssa.		
Luomme suuntaviivat asuinalueiden eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi. ELVO, KOHA, KYMP, SIVI	LÄHTÖ: Kaupunginhallitus on perustanut aluepalvelutoimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella kaupungille aluepalveluohjelma. Ohjelman tavoitteena on mm. turvallisen kaupungin kehittäminen ja segregaaation ehkäiseminen. TAVOITE: Aluepalveluohjelma valmis.	Aluepalveluohjelman valmiusaste	Ohjelma vaatii useiden toimintojen ja palvelujen yhteensovittamista ja tarkastelua sekä sitoutumista niin viranhaltijoiden kuin poliittisella tasolla vaikutusten ja päätösten aikaansaamiseksi. Ohjelmalle asetetut odotukset eivät täyty.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Olemme houkutteleva urheilu- ja kulttuurikaupunki, jossa tapahtumat kukoistavat ja matkailijamäärät kasvavat.			
Vahvistamme kaupungin tapahtumatoimintaa sekä vaalimme vetovoimaista, korkeatasoista ja monipuolista kaupunginorkesterin, kaupunginteatterin ja museon ohjelmistoa ja näyttelyjä. ELVO	TAVOITE: Osallistutaan vähintään kahteen uuteen tapahtumahakuun tuleville vuosille. Parannamme kulttuurin saavutettavuutta tarjoamalla monipuolista ja laadukasta ohjelmistoa, joka huomioi myös vieraskieliset asukkaat, ja tavoittelemme kävijämäärien kasvattamista viisi prosenttia vuoden 2025 tasosta.	Tapahtumahakujen määrä Kävijämäärät	Kaupungin profiiliin soveltuvia tapahtumahakua ei ole tarjolla. Katsojia ja kävijöitä ei tule riittävästi esityksiin ja näyttelyihin. Lasten ja nuorten kulttuuriin osallistumisen kustannuksista säästetään yksiköissä.
Edistämme Urheilukeskuksen, Kisapuiston ja vesiliikuntakeskuksen suunnitelmia ja alueiden kaavoitusta. KYMP, KOHA	TAVOITE: Laaditaan koko urheilukeskuksen kattava viitesuunnitelma, jonka pohjalta voidaan laatia tonttikohtaisia asemakaavoja. Laaditaan vesiliikuntakeskuksen asemakaavan muutos. Käynnistetään vesiliikuntakeskuksen suunnittelu hyväksytyn hankesuunnitelman mukaisesti. Kisapuiston asemakaavan muutos on luonnosvaiheessa, vuonna 2026 valmistellaan kaavaehdotus.	Viitesuunnitelman luonnos tehty, kyllä/ei Vesiliikuntakeskuksen asemakaavan muutos, kyllä/ei Hankesuunnitelman mukainen eteneminen, kyllä/ei Kisapuiston asemakaavan ehdotus, kyllä/ei	Asemakaavat eivät etene tavoitellusti kaupungista riippumattomista syistä. Asemakaavoista valitetaan hallinto-oikeuteen. Vesiliikuntakeskuksen hankesuunnittelupäätöksestä ja/tai suunnittelijavalinnoista valitetaan eikä päätös saa lainvoimaa.
Perustamme tulevaisuuden tasapainoisen talouden ja kestävä kasvun varaan.			
Pienennämme kaupungin lainakantaa. KOHA	LÄHTÖ: Lainakanta 31.12.2025. TAVOITE: Lainakanta pienentynyt 20 milj. euroa.	Kaupungin lainakanta	Verotulojen ja valtionosuuksien pieneneminen arvioidusta. Yllättävät, vuoteen 2026 kohdistuvat investointi- ja rahoitustarpeet.
Rakennamme inspiroivaa, kestäväää ja saavutettavaa kaupunkia. Keskusta sekä asuinalueet ovat eläviä ja viihtyisiä.			
Toteutamme keskustavision jatkohankkeet. KYMP	TAVOITE: Käynnistetään kauppatorin kehittämisshanke, jonka tavoitteena on luoda torista viihtyisä ympärivuotinen kohtaamispaikka kehittämällä torin kaupunkikuvaa ja monipuolistamalla toimintoja. Suunnittelua tehdään laajassa vuorovaikutuksessa asukkaiden ja sekä keskustan yrittäjien ja kiinteistöjen sekä muiden toimijoiden kanssa. Käynnistetään keskustan kaupunkikuvallisen ja liikenteellisen yleissuunnitelman laatiminen osallistaen asukkaat, yritykset ja yhteisöt.	Kauppatorin toteuttamishankkeen käynnistetty, kyllä/ei Keskustan yleissuunnitelma käynnistetty, kyllä/ei	Alatorin suunnitelmien keskenäisyys. Taloudelliset ja henkilöstöriskit.
Johdamme tiedolla ja parannamme palveluidemme vaikuttavuutta. Hyödynnämme palvelujen ja prosessien kehittämisessä uutta teknologiaa ja tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti.			
Kehitämme palveluja tekoälyä hyödyntäen ja koulutamme henkilöstöä tekoälyn turvalliseen käyttöön. ELVO, KOHA, KYMP, SIVI	TAVOITE: Vähintään viisi uutta palvelua, jotka hyödyntävät tekoälyä. Vähintään 80 % henkilöstöstä suorittanut tekoäly- ja tietosuojakoulutuksen vuoden 2026 loppuun mennessä.	Tekoälyä hyödyntävien palvelujen määrä Tekoäly- ja tietosuojakoulutuksen suorittaneet työntekijät	Tekoälyratkaisut rakennetaan toistamaan vanhoja prosesseja. Tietojärjestelmien käyttöönoton kustannushyötyjä ei kartoiteta riittävästi. Esihenkilöt eivät edellytä henkilöstöä koulutuksen suorittamiseen.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Olemme osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjää. Annamme lahtelaisille valtaa ja vastuuta kehittää omaa asuinympäristöään.			
Juurrutamme osallisuusmallin osaksi yksiköiden toimintaa. ELVO, KOHA, KYMP, SIVI	LÄHTÖ: Kaupungin osallisuusmallin tunnettavuus on heikko. Osallisuussuunnittelua ei tehdä systemaattisesti yksiköissä. TAVOITE: Kaupungissa tehdään osallisuusmallin mukaiset osallisuussuunnitelmat toimintayksiköissä oman toiminnan/vastuun osalta. Toimintayksikön suunnitelma voi olla osa laajempaa palvelujen kokonaissuunnitelmaa. Yksiköiden osallisuustyö on suunnitelmallista ja yhdenmukaisempaa, ja suunnitelmista raportoidaan vuosittain vastuualueella. LÄHTÖ: OmaLahti.fi-alustaa säännöllisesti käyttäviä yksiköitä on neljä ja alustalla on n. 5 300 käyttäjää. TAVOITE: Hyödynnetään OmaLahti.fi-alustaa monipuolisesti. Alustaa säännöllisesti käyttävien yksiköiden määrä kasvaa neljällä ja alustan käyttäjien määrä kasvaa 3 000 käyttäjällä.	Vastuualueiden raportit osallisuussuunnitelmista OmaLahti.fi-alustaa käyttävien yksiköiden määrä OmaLahti.fi-alustan käyttäjien ja rekisteröityjen määrä	Osallisuussuunnitelmia ei tehdä. Osallisuustyötä ei johdeta. Resurssien ja työajan puute. Osallisuusmalli on haastava ymmärtää tai siihen ei tutustuta. Asukkaiden kiinnostus OmaLahti.fi-alustaan vähenee. Alustalla ei ole riittävästi asukkaille mielenkiintoisia asioita. Alustaa ei oteta monipuolisesti käyttöön yksiköissä.
Vahvistamme rakentavaa vuoropuhelua ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. SIVI, ELVO	LÄHTÖ: Alueelliset Skidialogit toteutuvat 2 krt/v. Oppilaskunnan hallitukset toimivat kaikissa peruskouluissa. TAVOITE: Jokainen peruskouluikäinen saa kokemuksen osallisuudesta. Vähintään puolet oppilaista kokee, että voi osallistua koulun asioiden suunnitteluun. Vuonna 2026 järjestetään vähintään 30 skidialogia. LÄHTÖ: Kumppanuuspöydät järjestävät alueellisia teemakohtaisia Kerro Pois! -keskusteluja 1–4 krt/v/pöytä. Keskusteluihin on osallistunut 15–100 hlöä/keskustelu. TAVOITE: Järjestämme vähintään kahdeksan alueellista keskustelua ajankohtaisista teemoista. Alueellisiin keskusteluihin osallistuu 500 henkilöä.	Toteutuneiden skidialogien määrä Perusopetuksen seudullinen arviointikysely: oppilaiden osallistuminen koulun asioiden suunnitteluun Alueellisten keskustelujen määrä Keskusteluihin osallistuneiden määrä	Henkilöstön ja oppilaiden sitoutuminen toimintatapaan. Osallistujia alueellisiin keskusteluihin ei saada
Otamme käyttöön uusia yhteisöllisiä kaupunkikehittämisen malleja. ELVO, KOHA, KYMP, SIVI	TAVOITE: Vähintään viisi uutta mallia käytössä.	Uusien osallistamismallien määrä	Henkilöstön ja/tai resurssien riittävyys uusien mallien kehittämiseen ja toteuttamiseen.
Lahti on houkutteleva työnantaja, jossa henkilöstöön luotetaan. Meillä jokainen saa kokeilla ja kehittää.			
Kehitämme työhyvinvoinnin johtamista. ELVO, KOHA, KYMP, SIVI	TAVOITE: Työhyvinvoinnin seurannan prosessi uudistunut, työhyvinvointikysely tehdään kerran vuodessa ja lisäksi työhyvinvointia seurataan säännöllisesti pulssikyselyillä. Työhyvinvointikyselyn vastausprosentti on vähintään 74 %. Työhyvinvointikyselyn keskiarvo vähintään 3,8.	Pulssikyselyt ja uusi prosessi käytössä kyllä/ei Työhyvinvointikyselyn vastausprosentti Työhyvinvointikyselyn keskiarvo	Prosessiin ei sitouduta, työhyvinvointia parantavia toimenpiteitä ei tunnisteta ja/tai niitä ei toteuteta

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Perusopetuksen kehittäjäopettajaverkoston toimintaa vahvistetaan ja johdetaan systemaattisesti. SIVI	LÄHTÖ: Kaikissa kouluissa on nimetyt perusopetuksen kehittämisohjelman mukaiset kehittäjäopettajat. TAVOITE: Kehittäjäopettajaverkoston työskentely on strategiasidonnaista, tavoitteellista, tuloksellista ja mielekästä. Kaikissa kouluissa on koulukohtainen toimenpidesuunnitelma, jota arvioidaan. Kokemus verkoston tuesta oman koulun kehittämistyöhön vähintään 3 (keskiarvo asteikolla 1–5).	Koulukohtainen toimenpidesuunnitelma on tehty ja sitä arvioidaan, kyllä/ei Kysely: verkoston tuki oman koulun kehittämistyöhön	Kehittämiskohteita on liian monta. Johtotiimit eivät tee suunnitelmallista yhteistyötä koulun kehittäjäopettajien kanssa. Erot kehittäjäopettaja-tehtävään sitoutumisessa.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

3

Talousosa

3. Talousosa

3.1. Talousarvion sitovuus ja taloutta ohjaavat kriteerit

3.1.1. Sitovuus

Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousosassa valtuustoon nähden sitovan tason sitovuus voidaan määritellä brutto- tai nettoperiaatteella.

- Bruttoperiaatteessa sitovuus on tuloarvio ja määräraha, eli sekä tuloarviot että menomäärärahat ovat molemmat erikseen sitovia.
- Nettoperiaatteessa sitovuus on toimintakate, eli toimintatulojen ja -menojen erotus.
- Lahden kaupunginorkesterin ja Lahden kaupunginteatterin sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä.
- Lahden Tilakeskuksen sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita.

Sitovat erillisohjeet

Määrärahamuutokset: Talousarviovuoden aikana ilmenivät määrärahojen ylityspaineet ja mahdollisuudet tuloarvioiden ylityksiin tai menomäärärahojen alitukseen tulee tuoda esiin talouden seurantaraportissa. Mahdolliset muutokset viedään kaupunkitasoisesti kaupunginvaltuuston käsittelyyn. Nettoperiaatteella määritellyissä yksiköissä menoja voidaan lisätä, jos menoa vastaava tuloylitys on varmistettu.

ICT-hankinnat: Tietojärjestelmähankinnoissa noudatetaan tietohallintojohtajan ohjeita.

Maksut ja taksat: Kysyntäjoustava hinnoittelu otetaan käyttöön niissä toiminnoissa, joissa se on tarkoituksenmukaista.

Käyttötalousosa (sitova taso)

Konsernihallinto

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus
Ulkoinen tarkastus
Kaupunginjohtaja, konsernihallinto
Taseyksikkö
Lahden Tilakeskus

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Sitovuus

tuloarvio ja määräraha
tuloarvio ja määräraha
tuloarvio ja määräraha

tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja/-tappioita
ei sitova

Elinvoiman palvelualue

Elinvoiman yhteiset
Kasvupalvelut
Työllisyyspalvelut
Kaupunkikulttuuripalvelut
Taseyksikkö
Lahden kaupunginorkesteri
Lahden kaupunginteatteri

toimintakate
tuloarvio ja määräraha
tuloarvio ja määräraha
tuloarvio ja määräraha

tilikauden yli-/alijäämä
tilikauden yli-/alijäämä

Sivistyksen palvelualue

Sivistyksen yhteiset
Perusopetus-, varhaiskasvatus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualueet yhteensä
Wellamo-opisto

toimintakate
tuloarvio ja määräraha
toimintakate

Kaupunkiympäristön palvelualue

Kaupunkiympäristö
Joukkoliikenne

tuloarvio ja määräraha
toimintakate

Tuloslaskelmaosa (sitova taso)

Korkotulot ja -menot
Muut rahoitustulot ja -menot

Sitovuus

nettoarvio
nettoarvio

Investointiosa (sitova taso)	Sitovuus
Kiinteä omaisuus	investointimenot
Talonrakennus	investointimenot
Julkinen käyttöomaisuus	investointimenot
Irtain omaisuus	investointimenot
Arvopaperit ja osuudet	investointimenot
Rahoitusosa (sitova taso)	Sitovuus
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat	nettoarvio

3.1.2. Avustusten myöntäminen

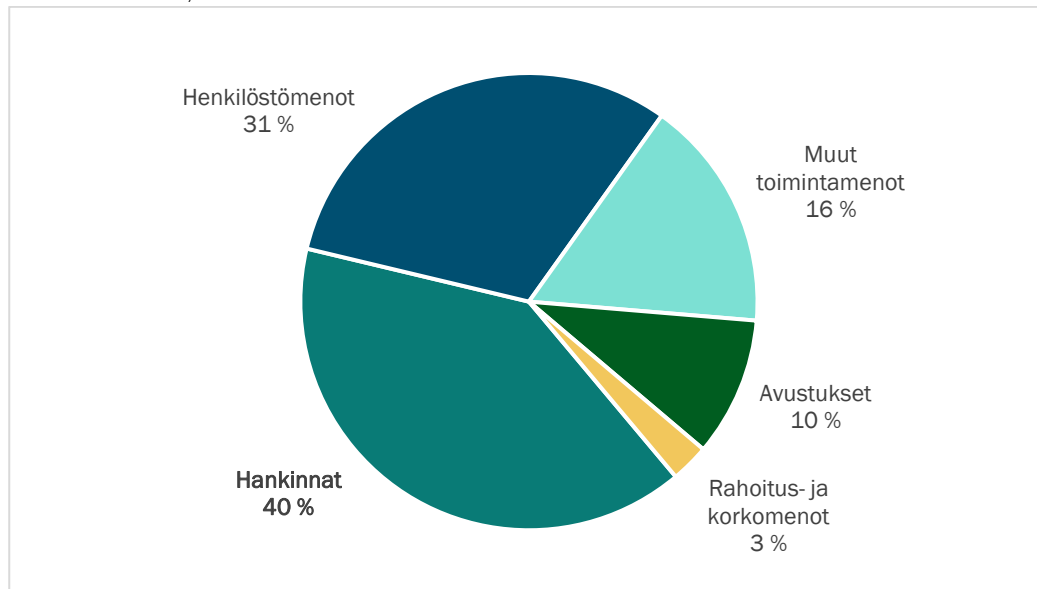
Avustuksilla tuetaan Lahden kaupungin strategisten päämäärien ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Perusteena otetaan huomioon myös positiivinen vaikutus kaupungin elinkeinoelämälle. Avustuksen saajan tulee olla lahtelainen tai avustettavan toiminnan tulee kohdistua Lahteen ja lahtelaisiin. Elinvoiman ja sivistyksen palvelualueille on valmistelussa näiden kriteerien lisäksi omat erilliset avustussäännöt. Avustukset myöntää toimielin tai viranomainen, jonka toimialueeseen hakijan pääasiallinen toiminta liittyy. Avustuksia myönnetään vuosittain talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa. Avustusten myöntämisen periaatteet kerrotaan talousarvion toimeenpano-ohjeessa.

3.1.3. Hankinnat

Hankinnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Lahden kaupungin julkisissa hankinnoissa noudatetaan hankintalakia (1397/2016), erityisalojen hankintalakia (1398/2016) sekä kaupungin voimassa olevaa hankintaohjelmaa (KH 29.5.2023 § 190) ja -ohjetta (KH 29.5.2023 § 191).

Vuoden 2026 talousarviossa hankintojen osuus on 40 prosenttia (255,5 milj. euroa) talousarvion kokonaismenoista (636,5 milj. euroa). Hankinnat koostuvat palvelujen ostoista (64 prosenttia), investointimenoista (28 prosenttia) sekä aineista, tarvikkeista ja tavaroista (8 prosenttia).

Talousarvio 2026, menot

Hankintojen toteuttaminen

Kaupunginhallituksen päätöksen (5.12.2022 § 443) mukaisesti kaikista yli 9 000 euron hankinnoista tehdään hankintapäätös ja huomioidaan samalla tilaajavastuulain (1233/2006 § 5) mukaiset vaatimukset tilaajan selvitysvastuudelle. 40 000 euron ja sen yli arvioidut, mutta alle kansallisten kynnysarvojen olevat hankinnat (arvo yhteensä neljän vuoden aikana) tulee kilpailuttaa sähköisillä kilpailutusjärjestelmillä.

Hankinnan kilpailuttamiseksi on valittava hankinnan luonteeseen soveltuva, hankintalainsäädännön mukainen menettelytapa. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sovelletaan hankintalakia. Kynnysarvot alittavissa hankinnoissa noudatetaan kaupungin omia hankintaohjeita.

Vaikka alle 40 000 euron hankintoja ei edellytetä kilpailutettavaksi, niistä tulee tehdä hintakyselyjä vähintään kolmelta toimitajalta sekä laatia muistio valintaperusteista. Hankinnoissa käytetään aina maksuehtoa 21 pv netto. Hankintaan liittyvät dokumentit säilytetään asianhallintajärjestelmässä. Sopimuksen allekirjoittaja vastaa sopimuksen ja siihen liittyvien dokumenttien asianmukaisesta arkistoinnista.

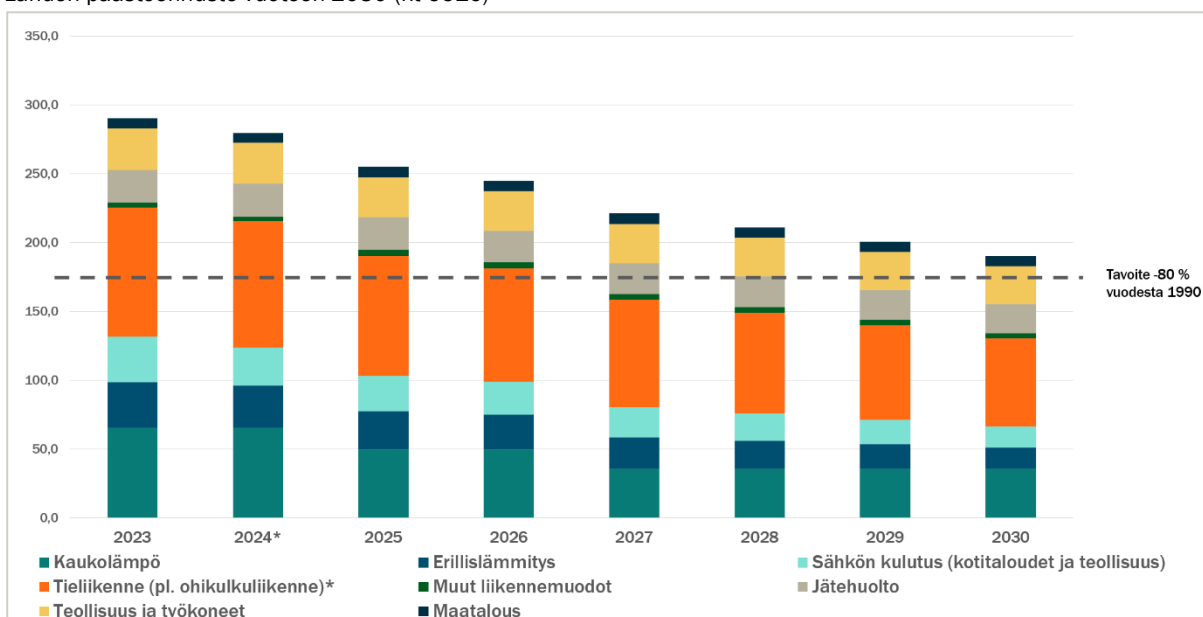
3.2. Ilmastobudjetointi

Päästötavoite ja päästöjen kehitys

Lahden kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta ensimmäisenä suurena kaupunkina Suomessa. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiiliinieluihin ja -varastoihin.

Tuoreimmassa päästötarkastelussa Lahden vuoden 2023 tuotantoperusteiset päästöt olivat pienentyneet 64 prosenttia vertailuvuodesta 1990. Päästöennuste osoittaa, että 80 prosentin päästövähennys on mahdollista saavuttaa lähivuosina, mikäli sekä kaukolämmön että erillislämmityksen päästöt pienenevät merkittävästi ja tieliikenteessä ollaan valmiita sitoutumaan merkittävään paikallisiin toimenpiteisiin.

Lahden päästöennuste vuoteen 2030 (kt CO₂e)

Lähteet: Sitowisen CO₂-raportti 2025 ja Sitowisen päästöskenaariot (päivitetty 31.10.2025)

* Tieliikenteen osalta kaikille vuosille on laskettu mukaan 67 prosenttia päästöistä, minkä arvioidaan olevan Lahden suuntautuvien ja Lahden sisäisten matkojen osuus. Arvio perustuu Sitowisen mallinnuksiin syksyiltä 2024.

Ilmastobudjetointi

Lahden kaupunki otti ilmastobudjetin käyttöön vuoden 2025 talousarviossa. Ilmastobudjetti on johtamisen työkalu, joka tuo hiilineutraaliustavoitteen edistämisen aiempaa tiiviimmäksi osaksi kaupungin talousarviovalmistelua sekä talouden ja toiminnan seuranta. Ilmastobudjetointi tukee ilmastotoimien tunnistamista palvelualueilla ja antaa kokonaiskuvan ilmastotyön kustannuksista. Ilmastobudjetoinnille ei ole yhteistä vakiintunutta mallia, ja siksi eri kaupunkien ilmastobudjetit eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Useimpien kaupungin toimenpiteiden vaikutukset päästöihin ovat epäsuoria. Esimerkiksi sujuvan joukkoliikenteen ja pyöräilyinfran tarjoaminen mahdollistaa päästövähennyksiä tieliikenteessä. Monia ilmastobudjettiin laskettuja toimia tehdään ensisijaisesti muista syistä, ja niillä on päästövähennysten lisäksi monia muita tärkeitä vaikutuksia esimerkiksi hyvinvointiin, terveyteen, viihtyisyyteen, luonnon monimuotoisuuteen ja elinvoimaan sekä näiden kautta takaisin talouteen. Ilmastobudjetointia kehitetään ja täydennetään tulevana vuosina.

Ilmastotyön taloussuunnitelma

Vuoden 2026 menot ja tulot -taulukossa on esitetty kaupungin palvelualueiden ilmastotyön määrärahakohdennukset. Summat on jaoteltu tarkemmin investointeihin ja käyttötalouteen ilmastotyön eri teemoissa. Investointimenoihin on laskettu soveltuvien osin kestävästä liikkumisesta ja energiatehokkuudesta edistäviä omia infraratkaisuja. Käyttötalouden menoissa on mukana esimerkiksi asiantuntijatyötä, hankkeita, joukkoliikenteen toteuttamista sekä kävely- ja pyöräilyreittien kunnossapitoa.

Kaupunkivihreän ja sopeutumisen osalta tiedot ovat osin puutteellisia. Tulot kertyvät pääosin ulkopuolisesta hankerahoituksesta, tuista sekä joukkoliikenteen tuloista. Konserniyhtiöiden ilmastotyötä tukevien investointien luvuissa on Lahti Energia Oy:n, Lahden Talot Oy:n sekä Salpakierto Oy:n vahvistuneita investointeja.

Vuoden 2026 menot ja tulot (1 000 €)	Menot	Tulot	Konserniyhtiöiden ilmastotyötä tukevat investoinnit (1 000 €)	2026 menot	2027 menot	2028 menot
Investoinnit yhteensä	10 543	350	Investoinnit yhteensä	16 050	1 620	1 120
Kestävä liikenne	9 324	350	Kestävä liikenne	50	20	20
Rakennettu ympäristö	1 219	0	Rakennettu ympäristö	1 000	1 000	1 000
			Energiasysteemit	15 000	600	100
Käyttötalous yhteensä	35 660	18 834				
Ilmastojohtaminen	5 648	764				
Kaupunkivihreä ja sopeutuminen	102	0				
Kestävä liikenne	29 749	18 070				
Kiertotalous	85	0				
Päästökompensaatiot	0	0				
Rakennettu ympäristö	76	0				
Kaikki yhteensä	46 203	19 184				

Kaupungin ilmastotyöhön liittyvät investointien ja käyttötalouden menot ja tulot vuodelle 2026. Konserniyhtiöiden ilmastotyöhön liittyvät investoinnit vuosille 2026–2028.

Palvelualueiden ja konsernin ilmastonostot

Kaupunkiympäristön palvelualueella on merkittävä rooli ilmastotyössä etenkin maankäytön, liikenteen ja liikkumisen infran ratkaisussa. Niillä mahdollistetaan päästövähennyksiä erityisesti rakentamisessa ja liikenteessä sekä säästetään ja lisätään kaupunkivihreää. Elinvoiman palvelualueella on tärkeä rooli kestävyystyön koordinoimisessa ja työn kehittämisestä ulkopuolisella rahoituksella toteutettavien hankkeiden kautta. Lahden Tilakeskuksen toimet vaikuttavat suoraan energian ja rakentamisen päästöihin. Vaikka sivistyspalveluilla on ilmastobudjetissa vain pieni osuus, on se toimijana erittäin merkittävä. Kasvatus-, opetus- ja koulutustehtävissään sivistyspalvelut voi vaikuttaa lahtelaisten tietoihin, taitoihin ja asenteisiin ilmastotyössä. Merkittävimmät suorat päästövähennykset saavutetaan kaupungin konserniyhtiöissä, etenkin energiantuotannon päästöjä vähentävillä investoinneilla.

3.3. Talouden tasapainottaminen

Valtuustosopimuksen (15.5.2025) mukaisesti erillisestä talouden tasapaino-ohjelmasta luovutaan. Talouden tasapainottamisen tarve ei ole kuitenkaan poistunut. Valtuustokauden talousarviovuosien kehysvalmisteluissa tulee etsiä keinoja valtuustosopimuksessa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toiminnasta aiheutuvat menot (toimintamenot) eivät saa kasvaa enempää kuin palveluista perittävät maksut (toimintatulot), verotulot ja valtionosuudet kasvavat yhteensä. Kaupungin toimintakate ei saa heiketä enempää kuin verorahoituskokonaisuus kasvaa. Taloussuunnittelussa tulee huomioida, että viimeistään keskipitkällä aikavälillä kaupungin vuosikate kattaa suunnitelmien mukaiset poistot.

Taloussuunnitelmakauden 2026–2028 valmistelussa on otettu käyttöön lisäsopeutustavoitteet toiminta-, vero- ja rahoitustulosten kasvattamisen sekä toiminta- ja poistomenojen kasvun hillinnän osalta. Tavoitteet sisältyvät sitovien tasojen tulo- ja menomäärärahojen tavoitteisiin. Lautakunnat jakavat palvelualueiden toimintamenoihin kohdentuvan tavoitteen tarkemmalle tasolle käyttösuunnitelmapäätöksen yhteydessä.

3.4. Käyttötalousosa

3.4.1. Konsernihallinto

Tuloslaskelma	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	88 798 298	92 767 400	88 152 300	89 566 400	91 094 500
Myyntitulot	689 206	610 900	853 700	855 600	857 500
Maksutulot	865	0	800	800	800
Tuet ja avustukset	1 738 417	855 000	1 041 700	1 041 700	1 041 700
Muut toimintatulot	86 369 811	91 301 500	86 256 100	87 668 300	89 194 500
Valmistus omaan käyttöön	674 760	600 000	600 000	600 000	600 000
Toimintamenot	-87 940 645	-97 826 100	-92 208 300	-94 254 600	-95 301 500
Henkilöstömenot	-19 021 330	-22 135 900	-21 192 400	-22 473 800	-22 621 100
Palvelujen ostot	-29 385 667	-33 650 700	-33 716 400	-34 259 300	-34 452 800
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 723 911	-9 288 500	-9 340 600	-9 579 100	-9 861 700
Avustukset	-1 334 191	-176 300	-164 800	-164 800	-164 800
Muut toimintamenot	-29 475 545	-32 574 700	-27 794 100	-27 777 600	-28 201 100
Toimintakate	1 532 414	-4 458 700	-3 456 000	-4 088 200	-3 607 000
Rahoitustulot ja -menot	-2 596 072	-3 188 100	-2 863 100	-2 999 800	-3 149 800
Korkotulot	246 527	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	248	0	200	200	200
Korkomenot	-2 680 330	-3 187 100	-2 863 300	-3 000 000	-3 150 000
Muut rahoitusmenot	-162 517	-1 000	0	0	0
Vuosikate	-1 063 659	-7 646 800	-6 319 100	-7 088 000	-6 756 800
Poistot ja arvonalentumiset	-20 719 014	-20 963 900	-20 641 300	-21 743 300	-20 998 400
Tilikauden tulos	-21 782 673	-28 610 700	-26 960 400	-28 831 300	-27 755 200
Poistoeron muutos	70 087	70 000	70 100	70 100	70 100
Tilikauden yli-/alijäämä	-21 712 586	-28 540 700	-26 890 300	-28 761 200	-27 685 100

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Konsernihallinnon kokonaisuus sisältää seuraavat sitovuustasot: kaupunginvaltuusto ja -hallitus, ulkoinen tarkastus, kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue sekä taseyksikkö Lahden Tilakeskus. Konsernihallinto sisältää myös kaupunkitasoisen arvion käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja -tappioista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Hallitusohjelman 2023–2027 linjauksilla tulee toteutuessaan olemaan vaikutusta kuntien toimintaan ja rahoitukseen. Konsernihallinnon tulee osallistua edunvalvontaan ja tietojen tuottamiseen hallitusohjelman linjauksien toteutusta valmisteleville ta-
hoille.

Hankintalakiin mahdollisesti tulevat muutokset liittyen sidosyksikköhankintoihin (vähimmäisosuus yhtiöstä oltava vähintään 10 prosenttia) vaikuttavat merkittäväällä tavalla myös Lahden kaupunkiin. Lakimuutos tulee toteutuessaan aiheuttamaan Lahden yhtiöomistuksiin liittyvä muutoksia, joiden valmisteluvastuussa on konsernihallinto.

Valtiovarainministeriö on 31.8.2023 asettanut kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua var-
ten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023–31.12.2025. Hallituspuolueet eivät löytäneet sopua kuntien valtionosuusuudis-
tuksesta eikä uudistus etene tällä hallituskaudella. Lahden kaupungin tulee jatkaa tästä huolimatta aktiivista edunvalvontaa.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelma ei ole lopullinen. Henkilötyövuodet täsmentyvät syksyn 2025 yhteistoimintamenettelyssä käsiteltyjen vaihtoehtojen toimeenpanovaiheessa.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Konsernihallinto*	177	175	175	171	170

*Henkilöstösuunnitelma sisältää Lahden Tilakeskus -taseyksikön.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Henkilötyövuodet täsmentyvät käyttösuunnitelmapäätösten yhteydessä.

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	682 499	225 000	175 000	176 800	178 600
Toimintamenot	-5 055 991	-4 532 500	-3 816 000	-4 069 100	-3 847 800
Toimintakate	-4 373 493	-4 307 500	-3 641 000	-3 892 300	-3 669 200

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Lahden kaupungin ylintä päätösvaltaa käyttää asukkaiden valitsema kaupunginvaltuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kaupunginvaltuusto on osittain siirtänyt toimivaltaansa kaupunginhallitukselle ja lautakunnille.

Kaupunginhallitus johtaa kaupungin hallintoa, valmistelee kaupunginvaltuustossa käsiteltävät asiat ja huolehtii sen päätösten täytäntöönpanosta sekä valvoo kaupungin etua ja edustaa kaupunkia. Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen määrärahat sisältävät vaalien järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sekä määrärahat toimielinten toiminnan järjestämiseen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Uusi valtuuskausi käynnistyi 1.6.2025. Lahden kaupunginvaltuustossa on 59 jäsentä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous:			
Toimintamenot/asukas	42 €	38 €	31 €

Ulkoinen tarkastus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-387 818	-439 700	-443 000	-450 100	-457 900
Toimintakate	-387 818	-439 700	-443 000	-450 100	-457 900

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Ulkoinen tarkastus toimii itsenäisenä osana konsernihallintoa. Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Tarkastustoimisto avustaa tarkastuslautakuntaa sen arvioidessa tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastustoimisto voi tehdä myös itsenäisesti tarkastuksia ja selvityksiä. Toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta.

Tarkastuslautakunta valmistelee kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kaupunginhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Toiminnan painopistealueet

Tarkastuslautakunta antaa vuosittain arviointikertomuksen, jossa arvioidaan valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden toteutumista sekä hallinnon toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Lautakunta voi tarvittaessa antaa erillisraportteja yksittäisistä asioista. Valtuustokauden aikana käydään läpi kaikkien palvelualueiden ja -yksiköiden keskeisimmät toiminnot.

Tarkastuslautakunnan on myös huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Tarkastuslautakunta tekee esityksen tilintarkastajan valinnasta ja tytäryhteisöjen tilintarkastajien nimeämisestä. Kuntalain 122 §:n mukaan

kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous:			
Toimintamenot/asukas	3 €	4 €	4 €

Kaupunginjohtaja, konsernihallinto

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	7 367 368	5 281 700	5 806 800	5 854 500	5 902 700
Toimintamenot	-33 542 273	-40 323 500	-38 430 600	-39 543 300	-39 808 900
Toimintakate	-26 174 905	-35 041 800	-32 623 800	-33 688 800	-33 906 200

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa johtaa kaupunginhallituksen alaisena kaupunginjohtaja. Kaupunginjohtajan määrärahat sisältävät kaupunginjohtajan kustannusten lisäksi kaupunkitasoisia kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia. Määrärahat sisältävät sisäisen tarkastuksen, kaupungin jäsenmaksut, ystävyyshaupunkitoiminnan sekä keskitetyt kaupunkitasoiset kustannukset, kuten KEVA:n tasausmaksun ja varautumisen seuraavan vuoden järjestelyeriin.

Kaupunginjohtajan alaisena toimiva konsernihallinnon vastuualue vastaa kaupungin keskitetyistä toimisto- ja asiantuntijatehtävistä sekä tilahallinnosta. Vastuualueeseen kuuluvat kaupunkitasoisesti toimivat palveluyksiköt: talouspalvelut, kehityspalvelut, henkilöstöpalvelut, kaupunginkanslia, lakipalvelut, omistajaohjauspalvelut ja viestintäpalvelut sekä Lahden Tilakeskus -taseyksikkö. Lahden Tilakeskus esitetään omana kaupunginvaltuustoon nähden sitovana tasona ja sillä on omat määrärahavaraukset. Vastuualueen määrärahat sisältävät kaupunkitasoisia kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia.

Konsernihallinnon vastuualueen yksiköt antavat sitovaa ohjeistusta ja tukea palvelualueille ja taseyksiköille oman vastuualueensa asioiden kaupunkitasoisista hoitamista koskien.

Konsernihallinnon vastuualueen palveluyksiköt vastaavat

- kaupungin yleisistä johtamisen linjauksista
- konsernin ja kaupungin sisäisen tarkastuksen järjestämisestä
- päätöksentekoelementtien päätösvalmistelusta, kaupungin asiakirjahallinnosta ja arkistotoimesta, toimistopalveluista sekä johdon tukipalveluista
- henkilöstöön liittyvistä linjauksista, henkilöstö- ja työhyvinvointipalveluista sekä riskienhallinnan toiminnoista
- kehitys-, tietohallinto-, tilasto- ja tietopalvelujen toiminnoista sekä kaupungin yhteisistä neuvontapalveluista
- strategialaajamittaisen ohjauksesta
- lakipalveluista
- konsernin omistajaohjauksesta
- talouden ohjauksesta, taloussuunnittelusta ja -hallinnosta, rahoituspalveluista, talouden ja toiminnan raportoinnista sekä sisäisestä laskennasta
- hankintojen ohjauksesta ja konserninyhteisöjen yhteishankintayksikkötoiminnoista
- kaupungin tunnettuuden kasvattamisesta ja kaupunkibrändin rakentamisesta erityisesti Suomen johtavana ympäristökäupunkina yhteistyössä kaupungin johdon kanssa
- viestintään liittyvistä linjauksista ja tukipalveluista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Vuonna 2026 kuntien toimintaympäristöön vaikuttavat edelleen talouden epävarmuus ja kuntatalouden kehitysnäkymät. Kaupungin taloudellinen tilanne haastaa myös konsernihallintoa. Koska talouden resurssit niukenevat, konsernihallinnon toimintaa joudutaan priorisoimaan. Tällä on vaikutuksia palvelualueiden tuen saantiin sekä kehittämistyöhön.

Muuttuva työelämä ja yhteiskunta edellyttävät jatkuvaa osaamisen kehittämistä myös kaupunkioorganisaatiossa. Teknologian kehitys muuttaa prosesseja, työtehtäviä ja työn rakenteita. Teknologian hyödyntäminen edellyttää tulevaisuudessa entistä enemmän muutostyökykyä, toimintatapojen muuttamista ja itseohjautuvuutta.

Julkinen sektori kilpailee osaavasta työvoimasta yksityisen sektorin kanssa. Henkilöstöstä tulee pitää huolta aktiivisesti panostamalla esihenkilötyöhön, johtamiseen, henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen ja osaamisen kehittämiseen. Henkilöstön hyvinvointiin, jaksamiseen ja työtehtävien tasaiseen jakautumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, kun henkilötyövuosia vähennetään.

Digitalisaation nopea kehitys vaikuttaa laajasti kaupungin tarjoamiin palveluihin sekä kaupunkilaisten odotuksiin kaupungin digitaalisista palveluista. Kaupungin digitaalisten palvelujen kehittäminen sekä tekoälyn nykyistä laajempi käyttöönotto vaativat investointeja ja hallintaa sekä resursseja ja osaamista. Kyber- ja tietoturvallisuuden sekä tietojärjestelmien toimivuuden turvaaminen on noussut avainasemaan kaupungin häiriöttömän palvelutuotannon varmistamisessa. Toisaalta kaupungin tulee huolehtia riittävien tukipalvelujen tarjoamisesta myös heille, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköistä asiointia.

Tiedolla johtamisen ja tiedon hyödyntämisen tarve on lisääntynyt. Se edellyttää toimivaa tietoinfrastruktuuria, joka mahdollistaa tiedon keräämisen, tallentamisen, analysoinnin ja jakamisen. Saatavilla olevan datan määrä kasvaa ja monipuolistuu sekä tarjolla olevat analytiikkateknologiat edelleen kehittyvät. Tämä edellyttää kaupungilta kustannustehokkaita ratkaisuja sekä kehityksen eettisten näkökulmien huomioimista. Tiedolla johtamisen kulttuuria ja osaamista tulee edelleen kehittää.

Kuntalaisten osallisuus kaupungin toiminnan kehittämisessä on avainasemassa. Palvelutori toimii luontevana ja helposti saatavuttavana paikkana osallisuus- ja kehittämistyölle, kun kuntalaispalveluja kehitetään yhdessä julkishallinnon, järjestöjen ja kuntalaisten kanssa.

Yhteiskunnassa kybervaikuttaminen ja valeuutiset lisääntyvät. Lisäksi tekoälyn koostamassa sisällössä voi olla virheitä. Kaupungin oman viestinnän avoimuus, selkeys ja oikea-aikaisuus nousevat yhä tärkeämpään rooliin. Kuntalaiset hakevat tietoa monista eri medioista, joten kaupungin ylläpitämien viestintäkanavien merkitys kasvaa.

Toiminnan painopistealueet

Konsernihallinto tukee palvelualueita strategian tavoitteiden ja valtuustopäätösten toteuttamisessa. Konsernihallinto toteuttaa vastuullaan olevia keskitettyjä toimisto- ja asiantuntijapalveluja kustannustehokkaasti, asiakaslähtöisesti ja ammattitaidolla.

Toiminnan painopisteitä vuonna 2026 ovat

- valtuustopäätösten toimeenpano ja tuki kärkihjelmien toteuttamiselle
- strategian linjausten ja ennakointityön edistäminen
- kaupungin veto- ja pitovoiman vahvistaminen
- kaupunkitasoisen tietovarastoinnin, tiedolla johtamisen ja raportoinnin kehittäminen
- perustietotekniikan toimittajavaihdon onnistunut läpivienti
- tietoliikennekilpailutuksen toteutus
- automatisaation, digitalisaation ja tekoälyn käytön edistäminen
- tyhjien kiinteistöjen määrän vähentäminen
- kaupungin sisäisen vuokrauksen mallin päivittäminen
- konsernirakenteen tarkoituksenmukaisuuden arviointi
- kaupungin tunnettuuden vahvistaminen ympäristö-, tapahtuma-, kulttuuri- ja yliopistokaupunkina
- hankintatoimen kehittäminen
- sijoitustoiminnan ja varainhoitajien toiminnan vakiinnuttaminen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous:			
Toimintamenot/asukas	276 €	332 €	316 €

Lahden Tilakeskus

Tuloslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Liikevaihto	75 753 975	77 500 700	77 669 600	79 034 200	80 512 300
Valmistus omaan käyttöön	674 760	600 000	600 000	600 000	600 000
Liiketoiminnan muut tulot	798 279	560 000	500 900	500 900	500 900
Materiaalit ja palvelut	-22 118 080	-22 656 000	-23 866 200	-24 324 200	-24 889 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 578 366	-9 077 300	-9 165 800	-9 403 300	-9 684 400
Palvelujen ostot	-13 539 715	-13 578 700	-14 700 400	-14 920 900	-15 204 700
Henkilöstömenot	-2 244 986	-2 320 300	-2 390 800	-2 338 000	-2 410 400
Poistot ja arvonalentumiset	-18 961 800	-19 277 800	-19 535 000	-20 104 900	-20 371 000
Liiketoiminnan muut menot	-24 533 524	-25 154 100	-23 261 700	-23 529 900	-23 887 400
Liikeyli-/alijäämä	9 368 623	9 252 500	9 716 800	9 838 100	10 055 300
Rahoitustulot ja -menot	-2 680 227	-3 188 100	-2 863 100	-2 999 800	-3 149 800
Muut rahoitustulot	243	0	200	200	200
Kunnalle maksetut korkomenot	-2 680 330	-3 187 100	-2 863 300	-3 000 000	-3 150 000
Muut rahoitusmenot	-140	-1 000	0	0	0
Yli-/alijäämä ennen varauksia	6 688 396	6 064 400	6 853 700	6 838 300	6 905 500
Poistoeron lisäys tai vähennys	70 087	70 000	70 100	70 100	70 100
Tilikauden yli-/alijäämä	6 758 483	6 134 400	6 923 800	6 908 400	6 975 600
Käyttöomaisuuden myynti (ei sitova)	562 382	500 000	400 000	400 000	400 000
Luovutusvoitot	797 652	500 000	500 000	500 000	500 000
Luovutustappiot	-235 270	0	-100 000	-100 000	-100 000
Tilikauden yli-/alijäämä, sitovuus	6 196 101	5 634 400	6 523 800	6 508 400	6 575 600

Sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja/-tappioita.

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Rahoituslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toiminnan rahavirta	25 087 815	24 842 200	25 988 700	26 543 200	26 876 500
Liikeyli-/alijäämä	9 368 623	9 252 500	9 716 800	9 838 100	10 055 300
Poistot ja arvonalentumiset	18 961 800	19 277 800	19 535 000	20 104 900	20 371 000
Rahoitustulot ja -menot	-2 680 227	-3 188 100	-2 863 100	-2 999 800	-3 149 800
Tulorahoituksen korjauserät	-562 382	-500 000	-400 000	-400 000	-400 000
Investointien rahavirta	-31 924 051	-28 545 000	-23 668 000	-27 640 000	-51 169 000
Investointimenot	-32 894 514	-30 373 000	-25 068 000	-29 040 000	-52 569 000
Rahoitusosuudet inv. menoihin	0	328 000	0	0	0
Pys. vast. hyöd. luovutustulot	970 463	1 500 000	1 400 000	1 400 000	1 400 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-6 836 237	-3 702 800	2 320 700	-1 096 800	-24 292 500
Antolainauksen muutokset	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	4 000 000	6 702 800	-2 320 700	1 096 800	24 292 500
Pitkäaikaisten lainojen muutokset	4 000 000	6 702 800	-2 320 700	1 096 800	24 292 500
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 836 237	-3 000 000	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	6 836 237	3 702 800	-2 320 700	1 096 800	24 292 500
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	0	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä sekä palveluverkon kehittämisestä. Tilakeskuksen tehtävänä on kustannustehokkaasti järjestää kaupunkiorganisaation tarpeiden mukaiset tilaratkaisut ja niihin soveltuvat kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskus voi tarjota palvelujaan myös ulkopuolisille.

Lahden Tilakeskuksen toiminta taseyksikkönä tarkoittaa sitä, että menot on katettava tuloilla, eli vuokratuloilla. Sisäinen vuokraus toteutetaan hyväksytyjen sisäisen vuokrauksen periaatteiden mukaisesti kustannusperusteisesti ilman tuottotavoitteita. Konserniyhtiöille tai ulos vuokrattaessa vuokralainen maksaa vuokrana toiminnassaan tarvitsemiensa toimitilojen ja niissä tarvittavien palvelujen kustannukset. Ulosvuokrauksen hinnoittelussa huomioidaan markkinaneutraaliteettiperiaatteen lisäksi julkisen piilotuen välttäminen sekä kilpailulain 30 d §:n vaatimukset.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Tilakeskus järjestää kaupunkiorganisaatiolle tarvittavia toimitiloja rakennuttamalla, vuokraamalla tai ostamalla. Tilakeskus vuokraa tiloja myös konserniyhtiöille ja hyvinvointialueelle. Oman toimitilakannan ylläpitämistä, uudistamista ja kehittämistä jatketaan pitkäjänteisten investointi- ja kunnossapito-ohjelmien sekä toimitilaohjelman linjausten ja salkutuksen avulla. Kaupunkiorganisaation toimitilaratkeet määrittävät kaupungin palveluverkkosuunnitelmien, kiinteistöjen teknisen kunnan sekä asiakkaiden toiminnallisten tarpeiden perusteella. Kaupungin oman palvelutuotannon tilankäyttöä keskitetään ja tilojen yhteiskäyttöä sekä käyttöastetta pyritään lisäämään. Kehittyneiden vuokrausmallien käyttöä toimitilaratkeiden ratkaisussa käytetään vaihtoehtona omalle investoinnille, mikäli se on taloudellisesti järkevää.

Palveluverkoissa tapahtuvien muutosten myötä kaupunkiorganisaation käytössä oleva tilakanta supistuu ja keskittyy. Samoin hyvinvointialueen käytössä olevien kaupungilta vuokrattujen tilojen määrä tulee entisestään vähenemään ja tiloja jää tyhjäksi. Hyvinvointialueelle vuokratuista kaupungin omistuksessa olevista sote- ja pelastuslaitoskiinteistöistä ensimmäiset on yhtiöitetävä tai siirrettävä olemassa oleviin kiinteistöyhtiöihin sote-uudistuksen lainsäädännön siirtymäaikojen mukaisesti.

Aiempaa matalampi talonrakennuksen investointitaso vaikuttaa hankkeiden aikatauluihin, sisältöön ja siihen, mitä hankkeita voidaan toteuttaa. Kaikkia korjaus- tai perusparannushankkeita ei pystytä toteuttamaan suunnitellun aikataulun mukaisesti. Tämä voi aiheuttaa ylimääräisiä käyttöä turvaavia korjauskustannuksia.

Kiinteistö- ja rakennusallalla rakentamisen kustannustason sekä kiinteistöjen ylläpidon kustannustason ennustetaan nousevan hieman tämän hetken tasosta. Kiinteistöjen ylläpidon kustannustason muutokseen vaikuttaa eniten toteutuva lämmitys- ja sähköenergian hintataso.

Toiminnan painopistealueet

Tilakeskus pyrkii toimitiloista aiheutuvien pääoma- ja käyttötalousmenojen optimointiin. Investointitason laskun takia on tärkeää panostaa riittävästi tilakannan ylläpitoon ja kunnossapito-ohjelman toteuttamiseen.

Käytöstä poistuville toimitiloille pyritään aktiivisesti löytämään uutta käyttöä kehittämällä, vuokraamalla markkinoille, myymällä tai purkamalla. Tyhjen kiinteistöjen määrää ja niistä aiheutuvia kustannuksia pyritään pienentämään. Tyhjiille rakennuksille, joita ei ole suojeltu tai joille ei ole näköpiirissä jatkokäyttöä eikä niiden myynti ole realistista, haetaan purkulupaa.

Investointihankkeiden suunnittelunohjauksessa painotetaan muuntojoustavuuden, tila- ja energiatehokkuuden, tilojen jakamistalouden ja käyttäjälähtöisen toiminnallisuuden lisäksi entistä enemmän kustannustehokkuutta. Hankeohjauksen osalta hankkeen taloudelliset reunaehdot muodostavat keskeiset raamit hankkeiden suunnittelulle ja toteutukselle, toiminnallisuutta ja ympäristövastuullisuutta kuitenkin unohtamatta.

Sisäisten vuokrien määrittely, periaatteet ja sisältö tarkastellaan uudelleen ja otetaan käyttöön vuoden 2027 talousarviossa. Kiinteistöjen ylläpitoa sekä kiinteistö- ja käyttäjäpalvelujen hankintaa ja sopimuksen aikaista toimintaa kehitetään ja tehostetaan jatkuvasti.

Lahden kaupungin hiilineutraaliustavoite sekä kohoavat energiakustannukset näkyvät talonrakennusinvestointeihin liittyvissä energiatehokkuus- ja ympäristöjohtamistoimenpiteissä. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi hiilijalanjälki- ja elinkaaritarkastelut kaikissa isoissa hankkeissa. Hyväksytyn toimitilaohjelman tilojen käyttäjien toiminnallisten tilatarpeiden sopeuttaminen olemassa oleviin tiloihin on ensisijaista. Toissijaisena vaihtoehtona on olemassa olevien tilojen korjaaminen toiminnan tarpeisiin pienin muutostöin tai käyttötarkoituksen muutoksen kautta ja vasta viimeisenä vaihtoehtona on uudisrakentaminen. Tilakeskus on mukana vähähiilisen rakentamisen ja kiertotalouden kehityshankkeissa. Rakennushankkeissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan toimipisteiden olosuhteiden kehittäminen työmatkaliikuntaa tukeväksi, sähköisen liikenteen edellytysten luominen sekä ilmastomuutokseen varautuminen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous:			
Liikevaihto/asukas	624 €	638 €	638 €
Liiketoiminnan menot/asukas	403 €	413 €	407 €

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Ei sitova	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatulot	4 196 177	9 200 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
Toimintamenot	-57 971	-2 400 000	0	0	0
Toimintakate	4 138 207	6 800 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000

Toiminnan kuvaus

Tulot muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja menot mahdollisista myyntitappioista. Käyttöomaisuuden myyntivoittojen ja -tappioiden arvio ei ole sitova. Myyntivoittoja ei tule käyttää käyttötalouden pysyväisluonteisten kustannusten kattamiseen.

3.4.2. Elinvoiman palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	25 489 469	30 482 100	27 354 000	26 228 000	24 314 100
Myyntitulot	2 929 894	5 456 900	5 040 000	3 843 500	1 847 100
Maksutulot	4 353 061	4 156 800	4 547 000	4 612 700	4 683 700
Tuet ja avustukset	17 042 798	19 194 100	16 535 400	16 501 800	16 501 800
Muut toimintatulot	1 163 716	1 674 300	1 231 600	1 270 000	1 281 500
Toimintamenot	-117 613 172	-146 897 900	-145 507 000	-144 260 800	-145 255 600
Henkilöstömenot	-36 916 982	-42 532 100	-43 480 000	-44 440 900	-45 515 700
Palvelujen ostot	-12 016 671	-17 113 400	-19 831 700	-19 699 900	-19 417 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 801 474	-4 113 500	-3 959 600	-4 205 500	-4 245 400
Avustukset	-39 483 034	-56 896 600	-54 872 400	-54 651 300	-54 401 300
Muut toimintamenot	-25 395 012	-26 242 300	-23 363 300	-21 263 200	-21 676 100
Toimintakate	-92 123 703	-116 415 800	-118 153 000	-118 032 800	-120 941 500
Rahoitustulot ja -menot	-12 276	-10 000	-9 800	-9 800	-9 800
Muut rahoitustulot	406	0	0	0	0
Korkomenot	-7 816	-8 000	-7 800	-7 800	-7 800
Muut rahoitusmenot	-4 866	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Vuosikate	-92 135 979	-116 425 800	-118 162 800	-118 042 600	-120 951 300
Poistot ja arvonalentumiset	-3 135 590	-3 478 600	-3 004 600	-2 636 200	-1 799 300
Tilikauden tulos	-95 271 569	-119 904 400	-121 167 400	-120 678 800	-122 750 600
Rahastojen muutos	83 311	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-95 188 258	-119 904 400	-121 167 400	-120 678 800	-122 750 600

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Elinvoiman palvelualue toteuttaa Lahden kaupungin strategiaa ja rakentaa menestyvää tulevaisuuden Lahtea. Palvelualue toimeenpanee kaupungin elinvoimatavoitteita yhdessä kaupunkikonsernin, yritysten, oppilaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Kasvupalvelut-vastuualue muodostuu kolmesta palveluyksiköstä: elinkeino- ja ympäristökehitys, korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut sekä lukiokoulutuspalvelut. Vastuualue vastaa

- elinkeinopolitiikasta ja yritysyhteistyöstä
- ympäristöpolitiikasta, siihen liittyvästä kehittämisestä ja hanketoiminnasta

- korkeakoulu- ja innovaatioyhteistyöstä
- suurten elinvoima- ja kaupunkikehityshankkeiden koordinoinnista ja edistämisestä
- kaupungin kansainvälisten suhteiden ja verkostojen koordinoinnista ja kehittämisestä
- kaupungin ja ammatillisen oppilaitoksen välisestä yhteistyöstä ja strategisesta kehittämisestä
- yleissivistävän, jatko-opintokelpoisuuden antavan lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä opiskelijoiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta
- kaupungin edunvalvonnan ja sidosryhmäsuhteiden kehittämisestä.

Työllisyyspalvelut-vastuualue muodostuu viidestä palveluyksiköstä: ensipalvelut työnhakijoille, ammattialakohtaiset työnhakupalvelut, työllistämisen palvelut, International House Lahti ja kohtaantopalvelut. Vastuualue vastaa

- kaupungin työllisyyspolitiikasta, työllisyyspalvelujen tuottamisesta ja muista työllisyysasioista
- kaupungin maahanmuutto- ja kotoutumispalveluista
- International House Lahti -palvelukokonaisuudesta.

Kaupunkikulttuuripalvelut-vastuualue muodostuu kuudesta palveluyksiköstä: tapahtuma- ja kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, kaupunginmuseo, osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut sekä taseyksiköt Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Vastuualue vastaa

- kaupungin liikuntatoimesta
- kaupungin tapahtumatoimesta
- kaupungin kulttuuritoimesta
- hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyöstä, vanhus- ja vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä, sekä jäämistöjen sosiaaliin ja kulttuuriin käyttötarkoituksiin kohdentamisesta
- konserttien järjestämisestä, tallentamisesta ja välittämisestä ja yleisötyöstä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- omaa sekä yhteistuotantoa olevien teatteriesityksien järjestämisestä ja kaupunginteatterin yleisötyöstä, sekä ohjelmistoa täydentävien koti- ja ulkomaisten teatteri- ja kulttuuriesitysvierailujen järjestämisestä
- museotoiminnan ylläpidosta ja kehittämisestä, kokoelma- ja tutkimustyöstä ja näyttelyiden järjestämisestä.
- Lisäksi kaupunginmuseo vastaa alueellisena vastuumuseona opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelemistä tehtävistä Päijät-Hämeessä:
 1. alueellisen museotoiminnan edistämistehtävästä,
 2. kulttuuriympäristötehtävästä ja
 3. alueellisesta taidemuseotehtävästä Päijät-Hämeen maakunnassa.
- Lahden kaupunki vastaa siitä, että museoiden kokoelmat säilyvät museokokoelmina museotoimintaa tehtävänään järjestävän oikeustoimikelpoisen, yksityisen tai julkisen toimijan hallinnassa silloinkin, jos Lahden kaupunki luopuu museoiden ylläpidosta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Talouden suhdanne haastaa voimakkaasti talouden kasvua ja sitä kautta lahtelaisten ostovoimaa ja hyvinvointia, yritysten kasvuedellytyksiä sekä lahtelaisten mahdollisuuksia osallistua vapaa-ajan palveluihin. Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen uhkaa viipyä ilman kaupungin omaehtoisia toimia. Samaan aikaan kaupunki on asettanut kunnianhimoiset tavoitteet valtuustosopimuksessa ennen kaikkea elinvoiman vahvistamiseen sekä antanut edellytykset toteuttaa näitä tavoitteita. Ensimmäisiä myönteisiä signaaleja positiivisista muutoksista on näkymissä, kun Fazer Oy:n sekä DayOne-yhtiön datakeskuksen investoinnit päätettiin toteuttaa Lahteen. Sidosryhmien tuella korkeakoulujen kasvua on pystytty tukemaan poikkeuksellisen voimakkaasti, minkä vaikutus tulee näkyviin keskipitkällä aikavälillä. Lahden korkeatasoiset kaupunkikulttuurin palvelut ovat saaneet tunnustusta ja antavat edellytykset kaupungin vetovoiman vahvistamiseen. Lisäsopeutuksen kohdentaminen ei saa heikentää taiteen vapaankentän toiminta-avustuksia eikä johtaa kaupunginteatterin, orkesterin ja museon valtionosuuksien heikkenemiseen.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelma perustuu lautakunnan talousarvioesitykseen eikä ole lopullinen. Henkilötyövuodet täsmentyvät syksyn 2025 yhteistoimintamenettelyssä käsiteltyjen vaihtoehtojen toimeenpanovaiheessa.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Elinvoiman palvelualue*	571	709	697	692	688
Lisäksi työllistettyjä	77	29	29	29	29

*Henkilöstösuunnitelma sisältää taseyksiköt: Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Tilinpäätöksen (TP) 2024 ja voimassa olevan talousarvion (KS+LTA:t) 2025 henkilöstösuunnitelma esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Henkilötyövuodet täsmentyvät käyttösuunnitelmapäätösten yhteydessä.

Elinvoiman yhteiset

Sitovuus toimintakate	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	1 260 351	2 599 900	1 664 900	1 684 400	1 684 400
Toimintamenot	-2 462 870	-3 958 400	-3 316 600	-3 587 900	-4 088 100
Toimintakate	-1 202 519	-1 358 500	-1 651 700	-1 903 500	-2 403 700

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Elinvoiman yhteiset -määrärahat sisältävät elinvoiman palvelualueen yhteisiä kustannuksia ja niihin liittyviä varauksia, elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan toimintamäärärahat sekä toimintamäärärahat hankekehitystyöhön. Hankekehityspalveluissa edistetään koko elinvoiman palvelualueen hanketoimintaa tukien vastuualueiden ja palveluyksiköiden toiminnan tavoitteiden saavuttamista. Resurssilla tuetaan kaupungin edunvalvonnan koordinaatiota ja toteutusta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Innovaatiokyvykkyys selvitys (2025) osoitti, että alueen hankkeet ovat pirstaloituneet liian pieniksi. Olisi tärkeää onnistua hakemaan rahoitus merkittävimmistä rahoitusvälineistä ja näin edistää elinvoiman kasvuhankkeita myös ulkoisella rahoituksella nykyistä enemmän.

Merkittävin osa elinvoiman yhteiset -määrärahoista ja -tuloarvioista muodostuu elinvoiman palvelualueen ulkoista rahoitusta saavista projekteista. Projekteja rahoitetaan erikseen haettavilla valtionavustuksilla, ja ne on kohdistettu tiettyyn käyttötarkoitukseen. Erityisperusteisten valtionavustusten määrä ja kohdistuminen vaihtelevat vuosittain, ja niihin vaikuttavat valtion hallituksen linjaukset ja päätökset.

Toiminnan painopistealueet

Hankepalvelujen ydintavoitteena on vahvistaa elinvoiman palvelualueen hanketoimintaa ja kaupungin edunvalvontaa sekä ulkoisen rahoituksen määrää palvelualueelle strategisissa teemoissa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous			
Toimintakate/asukas	10 €	11 €	14 €
Toimintamenot/asukas	20 €	33 €	27 €

Kasvupalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	118 877	33 700	115 100	115 700	116 300
Toimintamenot	-26 400 525	-31 263 200	-30 729 800	-30 316 700	-30 357 900
Toimintakate	-26 281 649	-31 229 500	-30 614 700	-30 201 000	-30 241 600

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Kasvupalvelut-vastuualue edistää kaupungin elinvoimaisuutta ja tulevaisuuden kasvun edellytyksiä tiiviissä yhteistyössä koko palvelualueen, kaupungin muiden palvelualueiden ja laajan sidosryhmäverkoston kanssa. Vastuualueella on kolme palveluyksikköä: elinkeino- ja ympäristökehitys, korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut sekä lukiokoulutuspalvelut. Vastuualue toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa.

Elinkeino- ja ympäristökehitys vastaa kaupungin elinkeino- ja ympäristöpolitiikasta ja näihin liittyvien tavoitteiden edistämisestä. Korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut vastaa kaupungin kehittämisestä yliopisto-, korkeakoulu- ja opiskelukaupunkina. Lukiokoulutuspalvelut vastaa yleissivistävän ja jatko-opintokelpoisuuden antavan lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä opiskelijoiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Lisäksi vastuualueelta koordinoidaan kahta kaupungin kärkihjelmaa: kestävän kasvun ympäristökaupunki ja uuden ajan yliopistokaupunki.

Kasvupalvelujen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä konserniyhtiöiden, yritysten, korkeakoulujen ja muiden kumppanuuksien avulla. Kasvupalvelut-vastuualue rahoittaa strategisesti ja elinvoimapolitiittisesti merkittävää alueellista kehittämistoimintaa ja hankkeita. Määrärahavaraus sisältää rahoitusosuudet Lahden seudun kehitys LADEC Oy:lle, Lappeenrannan-Lahden teknilliselle yliopistolle (LUT), Helsingin yliopistolle (HY) sekä muun muassa muulle strategiselle korkeakoulutoiminnalle. Yhteistyötä tehdään myös tiiviisti Koulutuskeskus Salpauksen kanssa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Nykyinen kasvupalvelujen kokonaisuus muodostui 1.6.2025. Lahden kaupungin keskeisimmät strategiamittarit kytkeytyvät suoraan kasvupalvelujen toimintaympäristöön ja tavoitteisiin. Kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta, luontoposiitivisuutta, asukasmäärän kasvua, opiskelijoiden määrän kasvua, työllisyyden kasvua, koulutustason nostoa ja esimerkiksi yritysten, työpaikkojen ja yritysinvestointien määrän kasvua. Kasvutavoitteiden kautta kaupunki pyrkii varmistamaan suotuisan verotulokehityksen asukkailta ja yrityksiltä sekä riittävät resurssit kaupungin lakisääteisten perustehtävien järjestämiseen.

Viime vuosina kaupungin monet elinvoimamittarit ovat kehittyneet suotuisaan suuntaan. Uudella elinvoiman palvelualueella kasvupalveluilla on entistä merkittävämpi rooli kasvun tavoittelussa, eli asukkaiden ja yritysten menestymisen tukemisessa. Yleisesti toimintaa haastaa edelleen matala suhdannetilanne ja yritysten jokseenkin vähäinen kasvu- ja investointihalukkuus. Merkittävät positiiviset signaalit saatiin kuitenkin kesällä 2025, kun Fazer Oy ilmoitti 400 milj. euron suklaatehdasinvestointistaan ja lisäksi saatiin tieto DayOne-yhtiön datakeskusinvestoinnista. Investoinnilla odotetaan olevan monenlaisia positiivisia vaikutuksia kaupungin elinvoimaan. Lisäksi muun muassa TKI-toiminnan kasvattamisessa nähdään alueella merkittävää potentiaalia LUT-konsernin kasvun ja kehittymisen myötä.

Toiminnan painopistealueet

Kasvupalvelut-vastuualue panostaa vuonna 2026 aktiivisesti kaupungin kilpailukyyn ja kestävä kasvun vahvistamiseen. Tuoksellisuusmittareina toimivat muun muassa uusien yritysten ja työpaikkojen määrä, start-up-yritysten määrä, yritysinvestoinnit, hiilineutraaliustyön edistyminen, luontoposiitivisuuden edistyminen, korkeakouluopiskelijamäärä, alueelle kohdistuvan TKI-rahoituksen määrä sekä työllisyysaste ja opiskelijoiden työllistyminen alueelle.

Toiminnan ydinpainopisteet vuonna 2026 nousevat kaupungin strategiasta ja valtuustositomuksesta:

Elinkeino- ja ympäristökehitys

- rakentaa yritysystävällistä kaupunkia, edistää uusien yritysten syntymistä ja sijoittumista alueelle ja kirittää kasvuklustereiden kehittymistä yhdessä Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n, infrastruktuurin ylläpitoon liittyvien konserniyhtiöiden, korkeakoulujen ja muun laajan sidosryhmäverkoston kanssa
- johtaa Lahden tavoitetta saavuttaa hiilineutraalius ensimmäisenä Suomen suurimmista kaupungeista yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa ja osana kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja
- rakentaa entistä vetovoimaisempaa ja houkuttelevampaa yritysten kaupunkia, jossa poikkeuksellisen kunnianhimoisen ympäristötyö ja alan osaaminen on kytketty entistä tiiviimmin osaksi alueen yritysten kilpailukykyistä toimintaympäristöä
- vie eteenpäin toimia, jotka edistävät koko kaupungin luontoposiitivisuutta vuoteen 2030 mennessä.

Korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut

- edistää yliopisto- ja korkeakoulutoiminnan (koulutus ja tutkimus) rohkeaa kasvua
- vie eteenpäin Suomen vetovoimaisinta ja kansainvälisesti houkuttelevaa kampushanketta yhteistyössä LUT-konsernin ja yritysten kanssa
- rakentaa yritysten yliopistokaupunkia, jossa yritykset ja korkeakoulut tekevät aktiivisesti yhteistyötä, laboratoriot ja tutkimusympäristöt innostavat innovaatioihin ja TKI-rahoituksen määrää alueella kasvaa
- innovoi ja kehittää veto- ja pitovoimaista opiskelukaupunkia, jossa asuminen, vapaa-ajan palvelut ja työllistymisen mahdollisuudet kannustavat opiskelijoita kotiutumaan pysyvästi kaupunkiin
- edistää kaupungin kansainvälisiä asioita.

Lukiokoulutuspalvelut

- toteuttaa laadukasta ja vetovoimaista lukiokoulutusta, johon sekä paikalliset että ulkopaikkakuntalaiset nuoret haluavat tulla opiskelemaan
- tukee lukiokoulutuksen saavutettavuutta, ryhmäkokojen kohtuullisuutta ja hyviä oppimistuloksia, eikä lukiokoulutukseen ja lukiokurssien määrään kohdisteta uusia säästötoimia lukuvuodelle 2026–2027
- kehittää muun muassa pedagogiikkaa, sähköisiä oppimisympäristöjä, tekoälyn hyödyntämistä ja lukioiden välistä yhteistyötä toiminnan laadun parantamiseksi entisestään
- rakentaa LUT-yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa uusia yhteistyömalleja ja ratkaisuja, jotka innostavat opiskelijoita hakeutumaan paikallisiin korkeakouluopintoihin
- tekee laaja-alaista yhteistyötä alueen yritysten, palvelutarjoajien ja muiden oppilaitoksien kanssa.

Rahoitettavat yhtiöt ja muut organisaatiot

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy

- LADEC:n tehtävänä on kehittää Lahden seudun elinkeinoelämän edellytyksiä, kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta, ja sitä kautta edistää uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä sekä yritysten kasvua. LADEC vastaa aloittavien, toimivien ja sijoittuvien yritysten palvelemisesta sekä seudun markkinoinnista yritys ympäristönä. Vuoden 2025 alusta LADEC:n toiminta-alue kattaa koko Päijät-Hämeen maakunnan.

- Yhtiön strategian painopisteitä ovat alueen kehittäminen houkuttelevana investointikohteena sekä yrityspalvelujen vaikuttavuus. Vuonna 2026 panostetaan erityisesti uusien yritysten ja investointien houkutteluun alueelle, pk-yritysten kasvun ja uudistumisen tukemiseen sekä yritysten työvoiman ja osaajien saatavuuteen yhteistyössä työllisyysalueiden ja oppilaitosten kanssa. Alkavien yrittäjien palvelua kehitetään auttamaan entistä paremmin kasvavaa vieraskielisten asiakkaiden kohderyhmää. LADEC:lla on tärkeä tehtävä alueen kasvuklustereiden edistämiseksi (muun muassa sähköinen liikenne, elintarviketeollisuus, kiertotalous, ICT, puolustus- ja kaksikäyttöteollisuus) sekä esimerkiksi Fazer Oy:n yritysinvestoinnin toteuttamisen tukemisessa.

LUT-yliopisto (Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto)

- LUT-yliopistossa etsitään ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin tekniikan, talouden ja yhteiskuntatieteiden osaamisella. LUT on tienraivaaja energiasiirotyössä ja luonnonvarojen kestävässä käytössä sekä tukee yrityksiä, teollisuutta ja yhteiskuntaa uudistumaan datan, tutkimuksen ja koulutuksen avulla. LUT-yliopiston kaikki kolme tiedekuntaa – Engineering Science (LENS), Energy Systems (LES) ja LUT School of Business (LBS) – toimivat Lahden kampuksella.
- LUT-yliopisto on aktiivisesti mukana alueen strategisia painopisteitä tukevilla tutkimushankkeissa ja Euroopan ympäristöpääkaupunki -teeman (muun muassa Mission Cities) ympärille rakentuvien EU-tutkimushankkeiden muotoittamisessa. Yliopiston tavoitteena on houkutella Lahteen LUT:n strategiaan yhteensopivia yrityksiä sekä alueen nykyisten yritysten kasvun edistäminen yhdessä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa. Kampuksen opiskelijamäärä jatkaa kasvuaan, ja syksyllä 2026 kampuksella opiskelee lähes 2 000 opiskelijaa. LUT-yliopistolla on 12 maisteriohjelmia (kaksi kauppatieteissä ja kymmenen tekniikassa) sekä kolme kandidaatin ohjelmaa Lahden kampuksella. Rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutuksen ja tutkimuksen merkittävä vahvistaminen jatkuu vuonna 2026 uuden koulutusvastuun myötä. Kaksi rakennus- ja yhdyskuntatekniikan kandidaattiohjelmia käynnistyy syksyllä 2027 ja kaksi maisteriohjelmia syksyllä 2028. Yliopiston tavoitteena on käynnistää kauppatieteiden kandidaatin koulutus syksyllä 2026.
- LUT-yliopisto ja LAB-ammattikorkeakoulu muodostavat yhteisen LUT-korkeakoulujen konsernin, joka on kokonaisuudessaan erittäin merkittävä toimija Lahdessa.

Helsingin yliopisto

- Lahdessa on monipuolisesti Helsingin yliopiston tiedekuntien osaamista ja toimintaa: bio- ja ympäristötieteellisen (kaupunkiluonto ja ekosysteemipalvelut), humanistisen, maa- ja metsätieteellisen (ravitseminen ja puuala), matemaattis-luonnontieteellisen (ilmakemiantiede, energia), valtiotieteellisen (hyvinvointiala, sosiaalityö) sekä lääketieteellisen (Päijät-Hämeen keskussairaala) tiedekunnan. Lahden talousalue liittyy saumattomasti HY:n profilointihankkeisiin: Kestävyystieteen instituutti HELSUS (Helsinki Institute of Sustainability Science), HOH (Helsinki One Health, terveyden tutkimus) ja INAR (ilmakemian ja ympäristön tutkimus). Lahdessa toimii Päijät-Hämeen LUMA-keskus, joka on osa LUMA-keskus Suomea.
- Helsingin yliopisto vastaa alueen strategisiin tavoitteisiin jatkamalla kaupunkiekologian tutkimusta Lahdessa. Biotalous ja erityisesti kestävään puurakentamiseen liittyvä tutkimus jalkautuu Lahteen tarttumalla kestäväan rakentamisen haasteeseen. Elintarvikealan kehittämistä tuetaan uuden ruokavientiin liittyvän maisteriohjelman suunnittelulla, joka aloittaa vuonna 2027. Vihreän energiasiirotymän tutkimuksen ja opetuksen mahdollisuuksien selvittäminen yhdessä alueen yritysten kanssa tukee Lahden hiilineutraalin tavoitteen toteutumista. Sosiaalityön pätevän työvoiman saatavuuteen vastataan tuomalla maisteriohjelman opetusta alueelle vuonna 2026. Päijät-Hämeen LUMA-keskuksen toiminta laajenee ja pyrkii tavoittamaan myös syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret.

Lahden yliopistokampus

- Lahden seudun vahvuutena on yliopistojen (LUT ja HY), LAB-ammattikorkeakoulun, elinkeinoelämän ja Lahden kaupungin tiivis yhteistyö. Yliopistotoiminta houkuttelee uusia yrityksiä ja luo pitovoimaa. Yliopistojen alueellista tehtävää ja yhteistyön kehittämistä tukee Lahden Yliopistokampuksen koordinaatioyksikkö (yliopistokeskus). Tavoitteena on tuoda yliopistoissa tehtävä tutkimus- ja kehittämistyö sekä opetus alueen elinkeinoelämän käyttöön ja mahdollistaa alueen kehittyminen ja elinvoiman kasvu yhdessä kaupungin kanssa luomalla muutoksille mahdollisuus ja kehittämällä ratkaisuja (muun muassa hiilineutraalisuus, sähköinen liikenne, energia, elintarvikeala, Sport Hub). Lahdessa toimivien yliopistojen, LUT ja Helsingin yliopisto, yhteistyö ja toisiaan tukevat tieteenalat antavat huippumahdollisuudet uusien ratkaisujen kehittämiseen. Opiskelijoiissa on voimavara alueen elinvoiman kehittämisessä jo opiskeluaikana ja sijoittumalla Lahden alueelle.
- HY ja LUT yhteistyössä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa panostavat TKI-rahoituksen saamiseen alueelle osallistumalla aktiivisesti kansallisiin ja kansainvälisiin rahoitushakuihin. Korkeakoulujen tutkimus- ja opetusyhteistyö tuo lisäarvoa alueen elinkeinoelämälle mahdollistamalla uutta osaamista. Yliopistot panostavat ympäristön ja terveyden kymmenvuotiseen Luontoaskel terveyteen -ohjelmaan, jonka teemoja ovat ruoka, liikunta ja luonto. Lahdessa vahva tiedekasvatus luo pohjaa osaamiseen perustuvaan tulevaisuuteen. Päijät-Hämeen LUMA-keskus (HY) kasvaa: vuonna 2025 noin 5 000 lasta ja nuorta osallistui toimintaan. Lahden JunnuYliopiston tiedekasvatus tavoittaa kouluissa kokonaisia ikäluokkia. Kansainvälisiä tieteellisiä kongresseja toteutuu tulevaisuudessa Lahdessa merkittävästi enemmän Lahti Convention Bureauun kanssa tehtävän yhteistyön myötä. Korkeakoulujen laboratoriot tarjoavat elinkeinoelämälle palveluja yhteistyössä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous			
Toimintamenot/asukas	218 €	257 €	252 €

Työllisyyspalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	4 303 162	7 407 400	4 695 000	3 515 000	1 515 000
Toimintamenot	-26 309 390	-46 067 300	-45 419 300	-44 757 100	-44 849 000
Toimintakate	-22 006 228	-38 659 900	-40 724 300	-41 242 100	-43 334 000

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Työllisyyspalvelut-vastuualue vastaa kaupungin työllisyyspolitiikasta ja -asioista sekä tuottaa lakisääteiset työllisyyspalvelut Lahden kaupungin asukkaille. Vastuualue edistää kaupungin elinvoimaisuutta ja vetovoimaa, osaavan työvoiman saatavuutta sekä tulevaisuuden kasvun edellytyksiä.

Työllisyyspalvelut (TE-palvelut) pyritään järjestämään työnhakijana oleville henkilöasiakkaille pääsääntöisesti henkilökohtaisesti. Palvelujen järjestämisessä pyritään hyödyntämään kaupungin muita palveluja TE-palvelujen lisäksi. TE-palvelujen ja työttömyysetuuskien rahoitusjärjestelmä kannustaa kuntaa tehokkaaseen työllisyyden edistämiseen.

Työllisyyspalvelujen oman toiminnan lisäksi rahoitetaan eri toimijoiden työllisyys- ja kehityshankkeita, mikäli ne vastaavat kaupungin strategiasta johdettuja tavoitteita ja niiden arvioidaan olevan vaikuttavia ja tuloksellisia työllisyyden näkökulmasta. Palkkatukea voidaan myöntää jatkossakin kolmannen sektorin yhdistyksille ja järjestöille erityisesti nuorten, maahanmuuttajataustaisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseen. Palkkatuella varmistetaan kolmannen sektorin toimijoiden työn jatkuvuutta. Verkostomaisella yhteistyöllä edistetään tuloksellista työllisyydenhoidon palveluvalikoiman rakentumista lahtelaisten työnhakijoiden ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Työllisyyspalvelut-vastuualue tuottaa verkostomaisesti työllisyyspalveluja myös muiden kaupunkien (Kuopio, Jyväskylä) kanssa yhteistyössä hakien näin tehokkuutta ja kustannussäästöjä palvelutuotannossa. Palveluhankinnoissa tavoitellaan aiempaa parempaa vaikuttavuutta työllisyyden kannalta. Työllisyyspalvelujen vaikuttavuusperusteisten hankintojen kehittämistä jatketaan, ja siinä huomioidaan jo toteutuneiden pilottihankkeiden kautta esille nousseet kehittämistarpeet huomioiden työttömyysetuuden niin sanotun kannustavan rahoitusmallin asettamat muutospaineeet palveluhankinnoissa. Työvoimakoulutuksen hankinnoissa hyödynnetään myös sidosryhmähankintoja.

International House Lahti (IHL) on kunnallinen maahan muuttaneiden ohjaus- ja neuvontapalvelu. IHL auttaa maahanmuutto-prosessiin ja arjen hoitoon liittyvissä asioissa. Tavoitteena on tehdä Lahden seudusta houkutteleva, edistää kansainvälistä rekrytointia ja vahvistaa organisaatioiden kasvua kansainvälistymisen kautta. IHL toimii kauppakeskus Triossa Palvelutorilla.

Vuonna 2024 alkaneessa ESR+-rahoitteisessa TOTTAI-hankkeessa (Työkyvyn ja työelämäosallisuuden tunnistaminen työllisyydenhoidon agendana) pilotoidaan nopean toiminnan työkykytiimiä, joka rakentaa yli 30-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien asiakkaiden työkyvyn haasteiden ja työelämäosallisuuden esteiden tunnistamiseen innovatiivisen toimintamallin. Hanke jatkuu 31.10.2026 saakka. Hankkeessa toteutetaan muun muassa ostopalveluna lääkäriyhteistyötä Mehiläisen kanssa. Lääkäriyhteistyössä on havaittu, että pitkäaikaistyöttömillä on hoitamattomia ja tutkimattomia sairauksia, hoitokontaktit ovat katkenneet tai eivät ole terveystarkastusten jälkeen edenneet, minkä vuoksi asiakkaila ei ole tuoretta näyttöä tai tukea työkykyyn. Hankkeessa pyritään tuottamaan konkreettista näyttöä ja ammatillaisen arviota asiakkaan työkyvystä kuntoutuksen, työkokeilun ja syksyllä 2025 yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa käynnistyvän toiminnallisen työkyvyn kuvauksen avulla.

Vuoden 2026 loppuun saakka jatkuvassa International Work Lahti -hankkeessa tarjotaan maksuttomia palveluja vieraskielisille työnhakijoille. Palvelu on suunnattu Lahden seudulla ja Päijät-Hämeessä asuville työnhakijoille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Hanke on lisännyt kansainvälisten osaajien osallistumista, vahvistanut heidän asemaansa työmarkkinoilla ja tukenut monimuotoista elinkeinokehitystä Päijät-Hämeessä. Hankkeen vaikuttavuus näkyy konkreettisina työllistymisinä, asiakaslähtöisinä palveluina sekä uusina toimintamalleina, jotka jäävät elämään myös hankekauden jälkeen.

International Work Lahti -hankkeen yhteydessä toteuttavaa SROI-arviointia hyödynnetään myös muiden hankkeiden vaikuttavuuden arvioinnissa. SROI eli Social Return on Investment on menetelmä, jonka avulla arvioidaan rahamääräisesti organisaation tai projektin sosiaalisia, terveydellisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden keskeisiä haasteita ovat työttömyyden vaikea rakenne; pitkäaikaistyöttömyyden ja rakennetyöttömyyden sekä nuorisotyöttömyyden korkea taso. Lahden kaupunki toimii itse työvoimaviranomaisena, mutta muun muassa työnantaja- ja yrityspalveluja tehdään yhteistyössä Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n sekä Päijät-Hämeen työllisyysalueen kanssa. Tämän lisäksi Lahti kehittää muiden suurten kaupunkien (C23) kanssa palvelukonsepteja työnantaja- ja yrityspalveluihin sekä työnhakijapalveluihin.

Työnhakijoiden palveluprosessit tulevat rakentumaan asiakkaan palvelutarpeen mukaan pääsääntöisesti kasvokkain tehtävänä palveluna, digitaalisena palvelupolkuna, puhelinpalveluna, ryhmäpalveluina tai näiden yhdistelminä.

Lahden kokonaistyöttömyys on kasvanut vuoden takaisesta 16 prosenttia ja pitkäaikaistyöttömyys 36 prosenttia. Erityisesti nuorten ja maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden tilanne on huolestuttava ja edellyttää työllisyyspalveluilta vahvaa yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa. Työllisyystoimissa panostetaan työnhakijoille tarjottaviin nopeasti työmarkkinoille tähtääviin ammatillisiin lisä- ja täydennyskoulutuksiin ja henkilökohtaiseen valmennukseen. Työnantajapalvelujen riittävä resurssointi mahdollistaa nopealla aikataululla yritysten palvelutarpeen kartoittamisen ja rekrytointitarpeisiin vastaamisen.

TE-palvelut 2024 -uudistuksessa kuntien vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta laajennettiin. Työmarkkinatuen lisäksi kunnat rahoittavat osan Kelan maksamasta peruspäivärahasta ja työttömyyskassojen maksamasta ansiopäivärahasta. Vuoden 2025 alusta alkaen kunnan rahoitusvastuu on koskenut myös työttömyystukea, joka maksetaan työllistymistä edistävän palvelun ajalta. Työttömien aktivointitoimenpiteet eivät vähennä kunnan työttömyysturvan rahoituksesta aiheutuvia menoja. Rahoitusmallin muutos edellyttää uudenlaista taloudellista ajattelua ja toimintaa liittyen työnhakijoille tarjottavien palvelujen hankintaan. Kaupungin rahoitusvastuu työttömyysetuuksista on kasvanut vuoden 2025 aikana. Loppusyksyn toteuman perusteella tehdyn arvion mukaan rahoitusvastuun menot tulevat ylittämään vuoden 2025 talousarviossa varatun 24 milj. euroa Kelan jälkikäteen tekemän korjauslaskutuksen takia. Työllisyyden kehitys vaikuttaa ratkaisevasti kuntien rahoitusvastuun suuruuteen. Mikäli vuoden 2026 aikana yleinen työllisyystilanne edelleen pysyy vuoden 2025 tasolla, niin työttömyysturvan rahoitusvastuun menot tulevat kasvamaan nykyisestä, koska kaupungin rahoitusvastuu kasvaa työttömyyden pitkittyessä.

Hyvinvointialueen kanssa tehdään yhteistyötä työllistymistä edistävän monialaisen (TYM) tuen yhteistoimintamallin ja kohderyhmään kuuluvien tulevaisuuden palveluprosessien osalta. TYM-yhteistyö on mahdollistanut kolmikantaisen yhteistyön hyvinvointialueen ja Kelan kanssa.

Toiminnan painopistealueet

Työllisyystoimissa etusijalla ovat työnhakijan nopea työllistyminen, yritysten ja muiden työnantajien työvoiman saannin turvaaminen, työttömyysturvan rahoituksesta aiheutuvien menojen alentaminen, nuorisotyöttömyyden laskeminen, pitkäaikaistyöttömyyden torjunta ja vieraskielisten työllistyminen sekä alueen elinkeinoelämän kanssa tehtävä tiivis yhteistyö, joka tukee alueen yritysten ja osajien kohtaamista.

Valtion rahoitusmalli työllisyyspalveluille kannustaa vahvasti tiivistämään työnhakija-asiakkaiden palveluprosessia. Palveluprosessin tavoitteena on aina mahdollisimman nopea työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Työttömyyden vaikean rakenteen vuoksi merkittävä osa asiakkaista tarvitsee kuitenkin pidempään kestävää tukea ja verkostomaisesti tuotettavia palveluja. Keskeistä on tunnistaa asiakkaiden palvelutarve ja rakentaa kullekin asiakasryhmälle soveltuva ja mahdollisimman tehokas palveluprosessi.

Maahanmuuttotyössä ja International House Lahti -palveluissa tavoitellaan kaupungin pito- ja vetovoiman kasvua sekä vieraskielisten lahtelaisten entistä parempaa kotoutumista ja työllistymistä kaupunkiin. Lisäksi palvelut edistävät kansainvälisen yliopistokaupungin kasvua ja kansainvälisten opiskelijoiden ja henkilökunnan juurtumista kaupunkiin. International House Lahti on ollut osa työllisyyspalvelujen vastuualueetta 1.6.2025 lukien.

Lahden kaupunki aloittaa liikuntapalveluissa selvityksen siirtymisestä yleisavustuksista palvelusetelimalliin tehostaakseen rahoituksen kohdentumista suoraan harrastajille. Valmistelussa hyödynnetään Turun kaupungin ”Boostii-mallin” kokemuksia. Selvityksessä tulee ilmetä, voidaanko kumppanuuksiin perustuvan palvelusetelimallin avulla lisätä osallisuutta ja yhdenvertaisuutta, vähentää hallinnollista taakkaa sekä saavuttaa muita strategian tavoitteita. Selvityksessä tulee esittää mallista yksi tai useampi toteutustapa kustannusvertailuineen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous			
Toimintamenot/asukas	217 €	379 €	373 €

Kaupunkikulttuuripalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	3 678 713	3 391 700	3 772 400	3 808 500	3 845 000
Toimintamenot	-45 838 326	-48 760 700	-49 137 500	-48 670 200	-48 997 200
Toimintakate	-42 159 612	-45 369 000	-45 365 100	-44 861 700	-45 152 200

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Kaupunkikulttuuripalvelut-vastuualueeseen kuuluvat liikuntapalvelut, tapahtuma- ja kulttuuripalvelut, kaupunginmuseo, osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut sekä taseyksiköt Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Vastuualueen määrärahat sisältävät kaupunginorkesterille ja kaupunginteatterille maksettavat toiminta-avustukset ja rahoitusosuuden Lahden seutu - Lahti Region Oy:lle. Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri esitetään omina kaupunginvaltuustoon nähden sitovina tasoina, ja niillä on omat määrärahavaroituksensa. Vastuualue toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa.

Liikuntapalvelut vastaa liikuntapaikkojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä, koordinoi liikunnallisen elämäntavan edistämistä kaupunkiorganisaatiossa sekä vastaa kaupungin omistamien liikuntatilojen vuokraamisesta asukkaiden, liikuntaseurojen sekä urheilu- ja liikuntatapahtumajärjestäjien käyttöön ja jakaa avustuksia urheilu- ja liikuntajärjestöjen toimintaan. Liikuntapalvelut tuottaa liikuntalain velvoittamaa ohjattua liikuntatoimintaa erityis- ja terveystoimintaryhmille sekä liikuntaneuvontaa, ja vastaa myös urheilun lajiliittojen ja muiden tapahtumajärjestäjien kanssa kansainvälisten liikunta- ja urheilutapahtumien järjestämisestä. Lisäksi liikuntapalvelut on mukana monenlaisessa kaupungin urheilutapahtumatoiminnassa ja kehittämisessä.

Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut vastaa tapahtumien ja kulttuuritoiminnan koordinoimisesta, kehittämisestä ja järjestämisestä sekä jakaa avustuksia kaupungin elinvoimaa ja viihtyvyyttä lisäävään toimintaan. Yksikkö vastaa myös kulttuuritilojen Vaahteratalin, Pikkuteatterin sekä osin Felix Krohn -salin hallinnoinnista ja kehittämisestä. Suur tapahtumien haku sekä tapahtuma- ja kulttuurihankkeet ovat myös vahva osa yksikön toimintaa ja elinvoiman vahvistamista. Lastenkulttuurin kehittämisessä tärkeimpänä on Lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnan hallinnointi ja koordinointi.

Kaupunginmuseoihin kuuluvat Hiitomuseo, Radio- ja tv-museo Mastola, Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva sekä Lahden historiallinen museo. Kaupunginmuseot huolehtivat siitä, että lahtelaista ja päijäthämäläistä kulttuuriperintöä säilyy tuleville sukupolville ja että siitä on saatavissa tutkittua ja luotettavaa tietoa. Museolain määrittelemänä alueellisena vastuumuseona kaupunginmuseon toimintakenttänä on koko Päijät-Häme. Museo toimii kulttuuriympäristön, kulttuuriperinnön ja visuaalisen taiteen asiantuntijana sekä on mukana viranomaistyötä tekevänä asiantuntijana kaavoituksessa ja rakennushankkeissa arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön sekä kulttuurimaiseman osalta. Kaupunginmuseon kokoelmissa on noin 100 000 esinettä, 75 000 julistetta ja yli 8 000 taideteosta. Kuvakokoelmissa on arviolta 700 000 erityyppistä kuvaa.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut -palveluyksikkö vastaa osallisuuden ja hyvinvoinnin toimintakulttuurin kaupunkitasoisesta kehittämisestä sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveytyksen toimenpiteiden toteuttamisesta yhteistyössä kaupungin toimijoiden, hyvinvointialueen toimijoiden, asukkaiden ja kolmannen sektorin kanssa. Yksikkö jakaa avustuksia asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta edistävään toimintaan sekä vastaa vanhus- ja vammaisneuvostojen ja Monitoimikeskus Takataskun toimintaedellytyksistä.

Näiden palvelujen ja toimintojen lisäksi vastuualue edistää Lahden matkailua yhdessä Lahti Regionin / Visit Lahden kanssa. Vastuualueelta koordinoidaan myös Pohjoismaisten hiihtolajien vuoden 2029 MM-kisojen valmistautumista yhdessä laaja-alaisen sidosryhmäjoukon kanssa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Nykyinen kaupunkikulttuuripalvelujen kokonaisuus muodostui 1.6.2025. Organisaatio on merkittävässä muutoksessa. Synergiaetuja ja yhteisiä tavoitteita pyritään rakentamaan aktiivisesti yhdessä koko vastuualueen ja avainsidosryhmien kesken.

Kaupunkien elinvoimatyö on monenlaisessa murroksessa, ja kaupunkikulttuurin palvelut nähdään Lahdessa entistä vahvemmin kaupungin veto- ja pitovoiman sekä kokonaisvaltaisen elinvoiman vahvistajana. Uudenlaisessa paikallisessa toimintaympäristössä vaalitaan kaupunkikulttuuripalvelujen tärkeää sivistystehtävää ja ainutlaatuista kykyä tuottaa hyvinvointia.

Samalla palveluja hyödynnetään entistä paremmin kaupungin kilpailukyvyyn ja menestyksen rakentajina ja esimerkiksi matkailun vahvistamisessa. Ajattelutapa kannustaa kaupunkikulttuuripalveluja kehittämään uteliaasti toimintaansa ja tekemään entistä enemmän yhteistyötä koko kaupungin ja erilaisten sidosryhmien kanssa. Tulevaisuudessa nähdään monenlaisia positiivisia mahdollisuuksia kehittää toimintoja.

Kokonaisuudessaan kaupunkikulttuurin toimintaa haastaa kaupungin taloustilanne, kulttuuritoimintaan jo pitkään kohdistuneet valtion leikkaukset sekä yleinen suhdannetilanne, jossa monilla asukkailla ja yrityksillä on aikaisempaa tiukempi taloudellinen tilanne.

Palveluyksiköiden osalta on tunnistettavissa seuraavia muutoksia toimintaympäristössä:

- Kaupunginmuseon osalta on tunnistettavissa jotain erityispiirteitä. Valtion jakamissa harkinnanvaraisissa avustuksissa mahdollisesti tapahtuvat leikkaukset hankaloittavat museon hankemuotoista kehittämistoimintaa. Määräaikaisen työvoiman saatavuutta haastavat TE-uudistus ja palkkatukilinjausten muutokset. Museon kokoelmien säilytys- ja hoitotyön

keskuspaikka on teknisen käyttöikänsä päässä, ja sen peruskorjaaminen ja/tai kokoelmatilojen kokonaisuudistus on suunnitteilla Lahden Tilakeskuksen kanssa. Muutos tarkoittaa kokoelmien laajamittaista siirtämistä uusiin tai väistötöihin.

- Uuden 1.1.2025 voimaan tulleen rakentamislain myötä on kulttuuriympäristön viranomaistyöhön tullut muutoksia, ja työn painopiste on osin muuttunut ja muun muassa neuvontatyön määrä on kasvanut.
- Monitoimikeskus Takataskun rooli ja toiminta ovat muutoksessa osana osallisuus- ja hyvinvointipalvelujen toimintaa. TE-uudistuksen ja palkkatukilinjausten muutosten vuoksi valmentautujia on ohjautunut tehtäviin vähemmän, mikä on vaikeuttanut toiminnan jatkuvuutta ja palvelujen saatavuutta. Vuoden 2026 kokemukset ja toimintalinjat määrittävät Takataskun toimintaa jatkossa.

Toiminnan painopistealueet

Uuden kaupunkikulttuuripalvelujen vastuualueen yhteisenä tavoitteena vuonna 2026 on kiinnostava ja lumovoimainen kaupunki paikallisille ja matkailijoille. Vastuualueella on tunnetut, vetovoimaiset ja laadukkaat kaupunkikulttuurin palvelut, jotka lisäävät kaupungin elinvoimaa, yhteisöllisyyttä, hyvinvointia sekä kaupunkilaisten ylpeyttä omasta kaupungistaan.

Toiminnan ydinpainopisteet nousevat kaupungin strategiasta ja valtuustositomuksesta. Koko vastuualueen yhteisinä tavoitteina ovat lahtelaisen pito-, veto- ja lumovoiman vahvistaminen, kotimaisen ja kansainvälisen matkailun edistäminen sekä Pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut vuonna 2029.

Seuraavassa on kuvattuna palveluysiköiden ydintavoitteita ja toimintaa vuonna 2026:

Liikuntapalvelut

- Liikunnallista elämäntapaa edistetään kolmen teeman alla: viestinnän ja saavutettavuuden parantaminen, liikuntaneuvonnan kokonaisuuden kehittäminen ja kohderyhmien laajentaminen sekä monialaisen yhteistyön vahvistaminen. Painopisteenä suunnitelmakaudella ovat lapset, nuoret ja perheet sekä uudenlaiset erityisryhmät.
- Vaikuttava Move! -polku ja kaupunkitasoisen liikunnallisen elämäntavan malli jalkautetaan aktiivisesti koulujen oppilaille.
- Liikuntapalvelujen palvelujen markkinointia ja saatavuutta sekä tilojen käytön seurantaa parannetaan (muun muassa Timmi-palvelun edelleen kehittäminen). Tavoitteena on lisätä liikuntapaikkojen käyttöastetta ja kävijämääriä.
- Urheilun asemaa kaupunkiorganisaatiossa kehitetään siirtämällä Päijät-Hämeen urheiluakatemia toiminnat osaksi liikuntapalvelujen vastuita. Urheiluakatemia toimintojen siirto on osa urheiluselvityksen johtopäätöksiä ja toteuttaa urheiluakatemia strategisia tavoitteita. Nuorten urheilijoiden tukemiseksi käynnistetään urheilijalahitteläsohjelma ja nostetaan lahtelaisia nuoria urheilijoita osaksi kaupungin brändityötä. Urheiluselvityksestä jatketaan kohti strategista asiakirjaa, Lahden kaupungin urheiluohjelmaa.
- Liikkumissohjelman toteuttaminen on yksi toimenpiteistä kohti kaikenikäisten lahtelaisten liikunnallisempaa elämäntapaa: tehdään liikkumisesta luonnollinen ja pysyvä osa kaupunkilaisten jokapäiväistä elämää. Kaikki kaupungin toimialat otetaan mukaan ohjelmaan määrittelemään omat keinonsa liikkumisen edistämiseksi. Ohjelmaa toteutetaan vaihteittain ja toimitaan jatkuvan kehittämisen periaatteella. Ohjelma tulee näkymään konkreettisina tekoina, jotka syntyvät yhteistyössä kaupungin työntekijöiden, yritysten, seurojen, yhdistysten ja asukkaiden kanssa.
- Tulevien vuosien suorituspaikkainvestointien tarvetta selvitetään Päijät-Hämeen jäähalliselvityksellä ja jalkapallon talviharjoitteluluolosuhteiden selvityksellä. Molemmat selvitykset tehdään yhdessä alueellisten kumppanien kanssa. Vesiliikuntakeskuksen, monitoimiareenan ja Kisapuiston jalkapallostadionin suunnittelua edistetään suurhanketyöryhmässä.
- Pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailuihin valmistautuminen jatkuu urheilukeskuksen kehittämisellä. Suunnitelmakauden investointeja alueelle ovat muun muassa aurinkokatsomon perusparannus ja rullahiihtoradan rakentaminen. Urheilukeskuksen saavutettavuutta parannetaan uusimalla mäkiparkkukseen johtava Suurmäenkatu ja kadun alla menevät tuplatunnelit. Palloiluolosuhteita parannetaan uusimalla Mikkulan, Paavolan ja Liipolan tekonurmet. Liipolan kentän ympäristöön tehdään myös lähiliikuntapaikka. Tenniskenttien pintoja uusitaan Mikkulassa ja Kokkokalliossa, ja myös uimarantoja pyritään parantamaan.
- Liikuntapalvelut on aktiivisesti mukana edistämässä Lahden tapahtumatoimintaa. Suurimmat urheilutapahtumat ovat Salpausselän kisat sekä Spartan-esteratajuoksu. Lisäksi useiden tulevien vuosien suunnittelu jatkuu (muun muassa Gravel-sorapyöräilytapahtumat, Winter World Masters Games 2028 ja Pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut 2029). Lisäksi selvitetään ja etsitään aktiivisesti uusia suur tapahtumia yhdessä tapahtuma- ja kulttuuripalvelujen, Visit Lahden ja Sports Event Management SEMF-verkoston kanssa.

Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut

- Tapahtuma- ja kulttuuripalvelujen toiminnan tavoitteena on vahvistaa Lahden veto- ja pitovoimaa ympärivuotisena, kansainvälisenä, kansallisena ja lahtelaisten tapahtumakaupunkina Tapahtumatoiminnan kasvu- ja kehittämissuunnitelman 2030 sekä Kulttuuriohjelman mukaisesti. Erityistä painotusta ohjataan tapahtuma- ja kulttuuritoiminnan vaikuttavuuden vahvistamiseen, elinkeinoelämän toiminnasta saamisen hyötyjen maksimointiin sekä uusien kumppanuuksien kehittämiseen.
- Vuonna 2026 Lahdessa suurimpia tiedossa olevia tapahtumia ovat Salpausselän kisat, Finlandia-hiihto, RAKSA-messut, Spartan-esteratajuoksu, Lahden kansainvälinen koiranäyttely ja uutena muun muassa Nordic Voice Choir Festival. Valmis teilla oleva kansallinen suur tapahtumahakujen hakustrategia tulee auttamaan ja suuntamaan myös Lahden kaupungin tapahtumatulevaisuutta. Suur tapahtumien puolella uusia tapahtumia on tulossa tasaisesti joka vuosi ja tapahtumahakua laajennetaan myös kulttuurin puolelle. Tavoitteena ovat aluetaloudelliset vaikuttavat ja kaupungin profiiliin soveltuvat suur tapahtumat.
- Kuten liikuntapalvelut, myös tapahtuma- ja kulttuuripalvelut jatkavat tulevien vuosien valmisteluja (muun muassa Gravel-sorapyöräilytapahtumat, Winter World Masters Games 2028 ja Pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut 2029).

- Suur tapahtumien lisäksi kaupunki panostaa aktiivisesti monenlaiseen muuhun tapahtumatoimintaan yhdessä yritysten, seurojen ja muiden kumppaneidensa kanssa. Toiminnan parantamiseksi entisestään ja prosessien selkeyttämiseksi kaupungin tapahtuma-avustusten sekä kulttuurin projektiavustusten prosessit uudistetaan ja yhdistetään. Osana prosesseja uudenlaisia yhteistyökumppanuuksia rakennetaan jatkuvasti.
- Palveluyksikkö on vahvasti mukana myös aluekehittämisessä ja tuo esille tapahtumiin liittyvät kehittämistarpeet myös muun muassa tilojen ja tapahtumaolosuhteiden osalta. Kulttuuritilojen tekninen päivitys on jatkuvaa ja tarpeellista.
- Kulttuuritoiminnassa lastenkulttuuri on vahva painopiste, johon kuuluu muun muassa koko Päijät-Hämeen alueella toimivan Lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnan hallinnointi ja koordinointi sekä Kesänäyttämö. Kulttuuritilojen investointi- ja remontointisuunnitelman päivitystyö alkaa, lisäksi kartoitetaan koko kulttuurikentän kehittämismahdollisuuksia myös maakuntatasoisesti. Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut osallistuu aktiivisesti lasten kulttuurikasvatusohjelmaan.
- Elokuva- ja tv-tuotannot ovat suuri mahdollisuus Lahdelle, ja niitä tullaan selvittämään edelleen.

Kaupunginmuseo

- Historiallisen museon ydinnäyttely Hyvä paikka avaa Lahden ja alueen yhteisön arjen historiaa yli 10 000 vuoden ajalta. Vaihuttavia näyttelyjä järjestetään yhdestä kahteen vuosittain, vuosina 2025–2026 museon erikoisnäyttelyt ovat Pieni pala Pariisia ja Aurinkolinna. Osallistavan museotyön Muistamon toimintamuodot ovat osa historiallisen museon toimintaa ja näyttelyjä.
- Hiihtomuseo tekee aktiivista työtä talviurheilun parissa. Lisäksi museo tekee ympäristökasvatustyötä aktiivisesti Lahden ympäristökasvattajien ja Salpausselkä Geoparkin kanssa. Vuonna 2023 aloitetussa Muistot liikkeeksi senioriyleisötyössä -projektissa luodut toimintamallit ja palvelut vakiinnutetaan osaksi museon yleisötyötä.
- Radio- ja tv-museo Mastolassa avataan syksyllä 2026 Ylen 100-vuotista historiaa sekä Ylen toimintaa ja vaikutusta Lahdessa esittelevä näyttely. Yhteistyötä Radio- ja tv-museosäätiön kanssa kehitetään.
- Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva on vakiinnuttanut asemansa Suomen merkittävien taidemuseoiden kentällä. Riittävät resurssit takaavat museon kehittämisen sekä näyttelyohjelman ylläpidon kansainvälisestikin laadukkaana ja vetovoimaisena. Asiakasmäärän kasvua tavoitellaan erityisesti näyttelypalvelujen markkinoinnin ja näkyvyyden lisäämisellä, ja näyttelyjen määrää tarkastellaan suhteessa tuloihin. Malva ja Historiallinen museo ovat molemmat vielä uuden toimintakonseptinsa käynnistysvaiheessa, joten kävijämäärien pitkän aikavälin ennustaminen on vielä hankalaa. Malvan näyttelytoiminta on runsasta – vuosittain avataan 6–8 uutta vaihtuvaa näyttelyä, ja uuden kokoelmanäyttelykonseptin suunnittelu on käynnissä. Malvan monipuolinen pedagoginen toiminta tukee näyttelysisältöjä sekä avaa visuaalisen taiteen maailmaa.
- Kaupunginmuseon digitaalisia palveluja kehitetään ja toteutetaan strategian mukaisesti kaikilla toiminnan osa-alueilla. Viestintää kehitetään edelleen. Kokoelmatietojen vuosia kestänyt siirtotyö kokoelmajärjestelmä Collecteen saadaan päätökseen. Collecten kulttuuriympäristötiedon luettelointiosio valmistuu ja otetaan tuotantokäyttöön. Museon kokoelmatiedot ovat laajasti saatavilla Finna-palvelun kautta. Tietoja avataan eurooppalaisen Europeana-järjestelmän kautta.
- Alueellisen vastuumuseon viranomaistyö arkeologian ja rakennetun kulttuuriympäristön parissa sekä korjausrakentamisen neuvontatyö, alueellinen taidemuseotyö ja paikallismuseotyö ovat vakiinnuttaneet toimintatapansa, ja työ jatkuu hyvässä yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Seuraavan nelivuotiskauden suunnitelmasta neuvotellaan Museoviraston kanssa keväällä 2026. Muinaismuistolain uudistaminen tuonee runsaasti lisää työtä alueellisille vastuumuseoille.
- Museolla on käynnissä kokoelmatilaselvitys.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut

- Osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut -palveluyksikkö koordinoi hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 kaupunkitasoista valmistelua. Hyvinvointisuunnitelman laadinnasta vastaa elinvoima- ja hyvinvointilautakunta ja käytännön valmistelusta poikkihallinnollinen Hyvinvoiva Lahti -työryhmä. Hyvinvointisuunnitelma tuodaan päätöksentekoon alkuvuodesta 2026.
- Ehkäisevää työtä kehitetään ja koordinoidaan hyvinvointisuunnitelman mukaisesti ja vahvistetaan yhtenäisten ja vaikuttavien toimintamallien työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja nuorisopalveluissa.
- Sote-uudistuksen yhteydessä vuonna 2023 otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin, jonka tarkoituksena on korvata kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä aiheutuvia kustannuksia ja kannustaa hyvinvointityöhön. Hyvinvoiva Lahti -työryhmä seuraa HYTE-kertoimeen liittyviä indikaattoritietoja ja suunnittelee hyvinvointia lisääviä toimenpiteitä muun muassa kertoimeen liittyen. Vuosittaisissa HYTE-neuvotteluissa määritellään keskeiset HYTE-työn kehittämiskohteet kuntien esiin nostamien ilmiöiden ja tietopohjan perusteella. Maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat. Ne linjaavat osaltaan paikallisesti ja alueellisissa verkostoissa tehtävää hyvinvointia ja osallisuustyötä.
- Vammais- ja vanhusneuvostojen vaikuttavuutta lisätään. Neuvostoilla on mahdollisuus osallistua kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ennen päätöksentekoa. Vanhus- ja vammaisneuvostot tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen neuvostojen kanssa. Kumppanuustalo Fellmannia aloitti toimintansa keväällä 2024. Sen perustamisen tavoitteena oli koota erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä saman katon alle edistämään yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä. Palveluyksikkö pyrkii osaltaan turvaamaan kumppanuustalon jatkuvuutta vuonna 2026.
- Vuonna 2026 osallistavan budjetoinnin työ ja kumppanuuspöydät jatkavat aktiivista toimintaansa.

Rahoitettavat yhtiöt ja muut organisaatiot

Lahden seutu - Lahti Region Oy (Visit Lahti)

Vuonna 2026 Visit Lahti jatkaa strategista työtään Lahden seudun matkailun edistämiseksi Road to 2030 -strategian mukaisesti. Tavoitteena on vahvistaa alueen asemaa suositelluimpana neljän vuodenajan matkakohteena Suomessa – helposti saatavuttavana, digitaalisesti ostettavana ja vastuullisesti koettavana. Yhtiön matkailubrändi Visit Lahti Lakeland Finland on

toiminnan perustana. Brändiä vahvistetaan vetovoimaisella sisällöllä, jossa korostuvat UNESCO-statuksen saavuttanut Salpausselkä ja ainutlaatuinen Päijänne. Brändin alla rakennetaan koko seudun matkailun tunnettuutta ja vetovoimaa pitkäjänteisesti.

Vastuullisuutta korostavan Visit Lahti -brändin tunnettuutta kasvatetaan laadukkaalla ja asiakaslähtöisellä sisällöntuotannolla yhteistyössä matkailuyritysten kanssa. Näkyvyyttä lisätään kohdennetuilla digitaalisilla kampanjoilla valituilla markkinoilla, erityisesti Keski-Euroopassa. Markkinointi painottuu erikoissegmentteihin, kuten urheilu-, kulttuuri- ja vesistömatkailuun. Kansainvälistä näkyvyyttä haetaan brändien välisellä ja matkanjärjestäjäyhteistyöllä, vaikuttaja- ja mediavierailuilla sekä innovatiivisilla tavoilla kansainvälisten tapahtumien yhteydessä. Brändin alla toimiva Lahti Convention & Event -yksikkö vahvistaa asemaansa alueen kokous- ja tapahtumamatkailun veturina. Yksikkö houkuttelee ja hakee yhteistyössä Lahden kaupungin ja yrittäjien kanssa aktiivisesti kongresseja, kokouksia ja suurtapahtumia sekä toimii asiantuntevana tukiorganisaationa yliopistolle ja tapahtumajärjestäjille. Yhteistyö Finland Convention Bureaua ja Sport Event Management Finlandin kanssa on tiivistä ja tavoitteellista. Vuonna 2026 jatketaan myös suurtapahtumapolun rakentamista vuosille 2026–2030. Visit Lahti osallistuu suurtapahtumien esivalmisteluihin.

Visit Lahti toimii läheisessä yhteistyössä keskeisten elämyseskeittymien yritysten kanssa. Yrityksiä innostetaan kehittämään ketjutettuja elämystuotteita, jotka yhdistävät luontoelämyksiä, kulttuuria, ruokaa ja majoitusta. Vuonna 2026 vahvistetaan valmennusta yrittäjien digitaalisen osaamisen ja saavutettavuuden parantamiseksi. Seudulle rakennetaan aktiivista suosittelukulttuuria, jossa paikalliset, matkailijat ja toimijat toimivat alueen puolestapuhujina.

Erilaiset investointipäätökset, Lahden vahvistuva asema yliopistokaupunkina ja vuodesta 2028 alkavat kansainväliset suurtapahtumat luovat yhdessä ainutlaatuisen mahdollisuuden houkutella uusia matkailu- ja hotelli-investointeja alueelle. Visit Lahti toimii tiiviissä yhteistyössä Lahden kaupungin, muiden omistajakuntien ja LADEC:n kanssa matkailuinvestointien, erityisesti hotellihankkeiden, edistämiseksi. Päijänteen matkailun kehittämiseksi on eduskunnassa perusteilla Päijänne-vaikuttajaryhmä. Visit Lahti osallistuu aktiivisesti ryhmän työhön ja toimii alueen vesistömatkailun edunvalvojana ja kehittäjänä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous			
Toimintamenot/asukas	378 €	401 €	403 €

Lahden kaupunginorkesteri

Tuloslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Liikevaihto	934 830	879 100	894 600	903 600	937 500
Liiketoiminnan muut tulot	106 788	16 100	66 100	116 300	116 500
Tuet ja avustukset	5 854 369	6 122 200	6 091 500	6 021 500	6 021 500
Tuet ja avustukset kunnalta	5 841 300	6 122 200	6 078 200	6 008 200	6 008 200
Muut tuet ja avustukset	13 069	0	13 300	13 300	13 300
Materiaalit ja palvelut	-1 354 456	-1 282 100	-1 227 000	-1 117 600	-999 600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-20 492	-26 000	-26 000	-26 300	-26 600
Palvelujen ostot	-1 333 964	-1 256 100	-1 201 000	-1 091 300	-973 000
Henkilöstömenot	-4 340 725	-4 553 000	-4 610 000	-4 729 800	-4 866 900
Poistot ja arvonalentumiset	-55 019	-36 600	-30 500	-27 200	-30 000
Liiketoiminnan muut menot	-1 076 216	-1 145 700	-1 184 700	-1 166 800	-1 179 000
Liikelyi-/alijäämä	69 571	0	0	0	0
Rahoitustulot ja -menot	-23	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	2	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-25	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	69 548	0	0	0	0

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Rahoituslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toiminnan rahavirta	124 567	36 600	30 500	27 200	30 000
Liikeyli-/alijäämä	69 571	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	55 019	36 600	30 500	27 200	30 000
Rahoitustulot ja -menot	-23	0	0	0	0
Investointien rahavirta	-68 940	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Investointimenot	-68 940	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	55 627	-3 400	-9 500	-12 800	-10 000
Lainakannan muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-55 627	3 400	9 500	12 800	10 000
Rahoituksen rahavirta	-55 627	3 400	9 500	12 800	10 000
Vaikutus maksuvalmiuteen	0	0	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden kaupunginorkesteri vastaa konserttien järjestämisestä, tallentamisesta ja välittämisestä sekä yleisötyöstä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Taseyksikkö toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa ja kuuluu kaupunkikulttuuripalvelujen vastuualueeseen. Kaupunginorkesteri on merkittävä kaupungin pito- ja vetovoimatekijä, joka lisää kuntalaisten elämänlaatua, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Kaupunginorkesteri mahdollistaa yhdessä muiden kulttuurilaitosten kanssa kuntalaisille laadukkaan, tasavertaisen ja monipuolisen kulttuurin saavutettavuuden.

Kaupunginorkesterin kotisali on akustiikastaan maailmalla palkittu Sibeliustalo, jossa kaupunginorkesteri soittaa pääosan konserteistaan. Syksyllä 2025 kaupunginorkesterin taiteellisena partnerina ja Sibeliustalon taiteellisenä johtajana aloitti kapellimestari Hannu Lintu. Konserttikausi on suunniteltu monipuolisesti niin, että se palvelee eri ikäryhmiä, sitoutuneita klassisen musiikin kuulijoita, ryhmämyyntiä sekä uusasiakashankintaa. Konsertteihin saapuu kuulijoita paljon myös Lahden ulkopuolelta. Kaupunginorkesterin Sibeliustalossa järjestettävä Sibeliustalon festivaali kerää kotimaisen yleisön lisäksi vuosittain myös runsaan määrän kansainvälisiä konserttavieraita. Alueellista ja kansainvälistä konserttitoimintaa pyritään jatkamaan toimintakentän muutoksista huolimatta, mutta taloudellisten paineiden vuoksi supistetussa muodossa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Oman tulonhankinnan onnistuminen on keskeisessä roolissa kaupunginorkesterin taloudellisen tuloksen saavuttamisessa. Merkittävin yksittäinen tulonlähde on lipunmyynti, jota pyritään kehittämään niin lipunhintojen säännöllisellä tarkastelulla kuin asiakasmäärien kasvattamisella. Kaupungin avustus kaupunginorkesterin toimintaan on 6,2 milj. euroa.

Hallituksen mahdolliset linjaukset kulttuurin rahoituksen vähentämisestä saattavat vaikuttaa kulttuurin toimintamahdollisuuksiin tulevana vuosina. Kaupungille myönnettiin vuodelle 2025 esittävän taiteen (musiikki) valtionosuutta 1,84 milj. euroa, mikä on noin 0,12 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ennakkotietojen mukaan valtionosuus vuodelle 2026 on 1,92 milj. euroa.

Toiminnan painopistealueet

Lahden kaupunginorkesterin toiminta perustuu kaupungin strategiaan ja valtuustositomuksessa nimettyyn kolmeen kärkihjelmaan:

- Kestävän kasvun ympäristökaupunki
 - Kaupunginorkesteri on sitoutunut ympäristötyöhön. Kaupunginorkesteri teetti vuonna 2015 kartoituksen omasta hiilijalanjäljestään. Suurin yksittäinen päästöjen aiheuttaja on yleisön saapuminen konsertteihin omilla autoilla: yleisöä ja henkilökuntaa kannustetaan kestävään kulkemiseen ja julkisen liikenteen käyttämiseen. Kaupunginorkesterin merkittävin kestävä kehityksen edistämisen toimintamuoto on vaikuttaminen. Teemakonserteilla nostetaan esiin esimerkiksi luontoon, ympäristöön ja kestäväan kehitykseen liittyviä aihekokonaisuuksia.
- Uuden ajan yliopistokaupunki
 - Kaupunginorkesteri tiivistää yhteistyötä eri koulutusten tarjoajien kanssa ja tarjoaa monipuolisella ohjelmistolla opiskelijoille konserttielämyksiä. Konsertit eivät vaadi suomen kielen osaamista, joten ne ovat helppo kulttuurimuoto myös ulkomaalaisille opiskelijoille.
 - Lippujen hinnoissa on huomioitu opiskelija-alennukset.
- Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki
 - Lapsille ja nuorille suunnattu toiminta on kaupunginorkesterille tärkeää. Yhteistyötä tehdään päiväkotien ja koulujen kanssa muun muassa Hei, me sävelletään! -projektein sekä tarjotaan lapsille ja nuorille räätäliä konsertteja muun muassa osana kaupungin perusopetuksen kulttuuriohjelmaa. Kulttuuriohjelman myötä kaupunginorkesteri soittaa lahTELaisille ja maakunnan 2. ja 6. luokkalaisille.
 - Lisäksi kaupunginorkesteri hakee joka vuosi mukaan 8. luokkalaisille suunnattuun Taidetestaajiin.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous			
Liikevaihto/asukas	8 €	7 €	7 €
Menot/asukas	56 €	57 €	58 €

Lahden kaupunginteatteri

Tuloslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Liikevaihto	1 267 611	1 904 200	1 424 500	1 438 600	1 452 900
Liiketoiminnan muut tulot	63 367	141 700	61 400	62 000	62 600
Tuet ja avustukset	7 901 400	7 986 100	8 568 500	8 562 400	8 562 400
Tuet ja avustukset kunnalta	7 888 900	7 973 600	8 556 000	8 549 900	8 549 900
Muut tuet ja avustukset	12 500	12 500	12 500	12 500	12 500
Materiaalit ja palvelut	-1 675 571	-1 796 500	-1 662 000	-1 678 100	-1 581 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-326 485	-384 100	-365 000	-368 500	-372 000
Palvelujen ostot	-1 349 086	-1 412 400	-1 297 000	-1 309 600	-1 209 200
Henkilöstömenot	-5 598 583	-5 467 900	-5 581 800	-5 723 600	-5 822 900
Poistot ja arvonalentumiset	-176 960	-154 500	-162 500	-138 500	-150 200
Liiketoiminnan muut menot	-2 556 510	-2 603 100	-2 638 300	-2 513 000	-2 513 800
Liikely-/alijäämä	-775 246	10 000	9 800	9 800	9 800
Rahoitustulot ja -menot	-9 891	-10 000	-9 800	-9 800	-9 800
Kunnalle maksetut korkomenot	-7 816	-8 000	-7 800	-7 800	-7 800
Muut rahoitusmenot	-2 075	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Tilikauden yli-/alijäämä	-785 137	0	0	0	0

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Rahoituslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toiminnan rahavirta	-608 177	154 500	162 500	138 500	150 200
Liikely-/alijäämä	-775 246	10 000	9 800	9 800	9 800
Poistot ja arvonalentumiset	176 960	154 500	162 500	138 500	150 200
Rahoitustulot ja -menot	-9 891	-10 000	-9 800	-9 800	-9 800
Investointien rahavirta	-146 636	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Investointimenot	-146 636	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-754 813	4 500	12 500	-11 500	200
Lainakannan muutokset	476 128	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	277 335	-4 500	-12 500	11 500	-200
Rahoituksen rahavirta	753 463	-4 500	-12 500	11 500	-200
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 350	0	0	0	0

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden kaupunginteatteri vastaa omaa sekä yleistuotantoa olevien teatteriesitysten järjestämisestä ja kaupunginteatterin yleisötyöstä sekä ohjelmistoa täydentävien koti- ja ulkomaisten teatteri- ja kulttuuriesitysvierailujen järjestämisestä. Taseyksikkö toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa ja kuuluu kaupunkikulttuuripalvelujen vastuualueeseen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Asiakasmäärät ja sitä kautta tulokertymä aiheuttavat kaupunginteatterille edelleen suurimman riskin myös tulevina vuosina. Kaupunginteatterin viime vuosien tulot ja katsojamäärät ovat jääneet merkittävästi alle tavoitteen. Merkittävämpänä painopistealueena tulee olemaan omien tulojen kasvattaminen. Yleinen taloudellinen tilanne ja hallituksen linjaukset vaikuttavat edelleen asiakkaiden taloustilanteeseen ja valintoihin. Työllisyyden heikko kehitys vaikuttaa koko talousalueen asukkaiden maksukykyyn ja kulutuskäyttäytymiseen. Lippujen hinnat pyritään pitämään tulotavoitteista huolimatta kohtuullisina.

Kaupunginteatterin kulurakennetta arvioidaan kriittisesti osana kehittämistoimenpiteitä, vaikka kulut ovatkin pysyneet viime vuosina hyvin talousarviossa. Kaupungin avustus kaupunginteatterin toimintaan on 8,6 milj. euroa.

Esittävän taiteen (teatteri) valtionosuus oli noin 2,8 milj. euroa vuonna 2025. Ennakkotietojen mukaan valtionosuus vuodelle 2026 on 2,9 milj. euroa.

Uusi ohjelmisto ja uusi brändi on otettu käyttöön syksyllä 2024. Kaupunginteatterin ohjelmistossa tulee jatkossakin olemaan vuosittain kotimaisia kantaesityksiä sekä enemmän muiden teatterien kanssa tehtäviä yhteistuotantoja.

Toimintaan liittyvänä riskinä on tunnistettu kiinteistöön ja tekniikkaan sisältyvät riskit. Kaupunginteatterin laajempi peruskorjaus toteutuu vuosina 2030–2032. Näyttämötekniikkaa ja ohjausjärjestelmiä joudutaan peruskorjaukseen asti huoltamaan aiempaa laajemmin ja tilanteen mukaan myös korjaamaan kiireellisenä työnä harjoitus- ja esitystoiminnan turvaamiseksi. Teatteri-toiminta on vahvasti henkilöstösidonnaista työtä. Henkilöstön poissaolot aiheuttavat merkittävän riskin toiminnalle. Esitystoiminnassa olevan henkilöstön osalta joudutaan tekemään suunnitelmia erilaisille varajärjestelyille, joissa nopeastikin eteen tulevat tilanteet pystytään ratkaisemaan.

Toiminnan painopistealueet

Lahden kaupunginteatterin toiminta perustuu kaupungin strategiaan ja valtuustositomuksessa nimettyyn kolmeen kärkiohjelmaan.

- Kestävän kasvun ympäristökaupunki
 - Kaupunginteatterissa hyödynnetään mahdollisimman paljon olemassa olevia lavasteita, puvustoa sekä tarpeistoa. Uusia materiaaleja hankitaan harkitusti.
 - Lisätään digitaalista markkinointia ja digitaalisia materiaaleja. Esityksissä on käytössä myös lainattavat käsiohjelmat.
 - Investointimäärärahoilla korvataan esitystekniikkaa energiatehokkaampiin koneisiin ja laitteisiin.
- Uuden ajan yliopistokaupunki
 - Kaupunginteatteri tukee omalla toiminnallaan veto- ja pitovoimaista opiskelukaupunkia. Kaupunginteatterin monipuolisella ohjelmistolla pyritään tarjoamaan myös opiskelijoille mielenkiintoisia teatterielämyksiä.
 - Lippujen hinnoissa on huomioitu opiskelija-alennukset.
- Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki
 - Kaupunginteatteri on edelleen mukana Lahden kaupungin kulttuurikasvatusohjelmassa ja Taidetestaajissa. Näin mahdollistetaan kahden ikäluokan tutustuminen teatteriin.
 - Yhtenä merkittävänä painopistealueena on kaupunkilaisten hyvinvoinnin säilyttäminen ja edistäminen.

Muut toiminnalliset tavoitteet

Katsojamäärää pyritään kasvattamaan lisäämällä kaupunginteatterin vetovoimaa muun muassa uuden brändin, ohjelmiston ja markkinoinnin keinoin. Tavoitteena on kasvattaa katsojamäärää nykytasosta sekä tavoittaa uusia yleisöjä.

Toiminnan tavoitteena on myös saavuttaa talouden tasapaino viime vuosien ollessa alijäämäisiä. Henkilöstö on laajasti osallistunut uuden strategian valmisteluun. Henkilöstön työhyvinvointi ja kaupunginteatteri vetovoimaisena työpaikkana on myös yksi merkittävä painopistealue.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous			
Liikevaihto/asukas	10 €	12 €	12 €
Menot/asukas	81 €	81 €	81 €

3.4.3. Sivistyksen palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	16 343 340	15 130 200	14 858 600	14 913 700	15 649 900
Myyntitulot	5 233 519	5 421 200	7 182 200	6 146 700	6 161 200
Maksutulot	3 784 131	3 473 700	3 692 500	3 729 500	3 767 000
Tuet ja avustukset	6 909 584	5 884 200	3 635 100	4 685 100	4 685 100
Muut toimintatulot	416 106	351 100	348 800	352 400	1 036 600
Toimintamenot	-232 899 606	-242 915 700	-244 942 300	-248 930 500	-254 216 000
Henkilöstömenot	-115 019 830	-119 188 400	-121 299 300	-124 247 800	-127 924 400
Palvelujen ostot	-59 138 903	-62 314 900	-62 541 600	-62 715 400	-63 142 100
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 669 455	-4 536 100	-4 466 500	-4 482 400	-4 524 900
Avustukset	-7 400 714	-7 572 900	-7 742 500	-7 742 500	-7 742 500
Muut toimintamenot	-47 670 704	-49 303 400	-48 892 400	-49 742 400	-50 882 100
Toimintakate	-216 556 267	-227 785 500	-230 083 700	-234 016 800	-238 566 100
Rahoitustulot ja -menot	-4 980	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	152	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-5 132	0	0	0	0
Vuosikate	-216 561 246	-227 785 500	-230 083 700	-234 016 800	-238 566 100
Poistot ja arvonalentumiset	-2 302 797	-2 164 100	-1 242 200	-777 500	-701 400
Tilikauden tulos	-218 864 044	-229 949 600	-231 325 900	-234 794 300	-239 267 500
Tilikauden yli-/alijäämä	-218 864 044	-229 949 600	-231 325 900	-234 794 300	-239 267 500

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä. Palvelualueen vastuulla on myös sivistyspalvelujen seudullinen kehittäminen. Palvelualueeseen kuuluvat perusopetus-, varhaiskasvatus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualueet sekä Wellamo-opisto-vastuualue. Palvelualueen päätöksenteoeliminä toimivat sivistyslautakunta ja Wellamo-opiston johtokunta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Taloussuunnitelmakauden haasteena on kireä kaupungin taloustilanne. Säästötoimet tulevat laskemaan kaupungin sivistyspalvelujen laatua. Ne pyritään kuitenkin priorisoimaan niin, että ne eivät merkittävästi vahingoita lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä eivätkä kaupungin elinvoiman tukemista.

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset. Merkittävimpiä kehittämistoimenpiteitä ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, oppimisen tuen ja kasvun tukeminen, nuorten tukipalveluihin panostaminen, heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukeminen sekä oppivelvollisuuden valvonta, ohjaus ja tukeminen. Oppimisen tuen uudistus esi- ja perusopetuksessa aiheuttaa muutoksia henkilöstömitoituksessa.

Wellamo-opiston toiminta tukee kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä. Painopistealueena huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen.

Mittavat päiväkotij- ja koulurakentamisen investointitarpeet ovat loppusuoralla. Varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisopalveluissa palveluverkkotarkastelu on jatkuvaa, ja se on kytketty osaksi vuosittaista toimintaa. Palveluverkkosuunnitelmaa päivitetään muutostarpeiden mukaisesti. Kirjasto- ja tietopalveluissa on tulossa vuosien 2026–2027 aikana tilamuutoksia. Valtuustopäätöksen 2025–2029 mukaisesti sivistyspalveluissa toteutetaan Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki -kärkiohjelmaa.

Aluepalveluohjelman on määrä valmistua vuoden 2026 loppuun mennessä. Ohjelman linjaukset ja päätökset vaikuttavat merkittävästi palvelualueen palveluverkkosuunnitelmiin, mikä huomioidaan toiminnan kehittämisessä ennakoiden ja mahdollisia ristiriitaisia päätöksiä aktiivisesti välttämällä.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilötyövuosia suunnitellaan 51 vähemmän vuodelle 2026 kuin on varattu vuoden 2025 käyttösuunnitelmassa. Vuosille 2027–2028 suunnitellaan vähemmän henkilötyövuosia kuin vuodelle 2026. Vähennykset kohdistuvat kaikille vastuualueille lukuun ottamatta nuorisopalveluja.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Sivistyksen palvelualue	2 317	2 356	2 305	2 296	2 293

*Tilinpäätöksen (TP) 2024 ja voimassa olevan talousarvion (KS+LTA:t) 2025 henkilöstösuunnitelma esitetään 1.6.2025 voimaan tulleen organisaation mukaisena.

Sivistyksen yhteiset

Sitovuus toimintakate	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	4 920 138	4 005 700	2 624 000	2 625 000	2 626 000
Toimintamenot	-6 810 252	-6 462 600	-5 143 300	-6 059 000	-7 264 400
Toimintakate	-1 890 114	-2 456 900	-2 519 300	-3 434 000	-4 638 400

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen yhteisiin kustannuksiin sisältyy määrärahavaraukset sivistyslautakunnalle, keskitettyihin menoihin, palvelualueen ulkoista rahoitusta saaville hankkeille sekä sivistyspalvelujen seudulliseen kehittämiseen. Seudullinen kehittäminen -yksikön vastuulla on alueellinen sivistyspalvelujen kehittämisen koordinointi ja kuntien sivistystoimijoiden verkostoyhteistyön ylläpitäminen. Seudullisella kehittämisellä tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Merkittävin osa sivistyksen yhteiset -määrärahoista ja -tuloarvioista muodostuu sivistyksen palvelualueen ulkoista rahoitusta saavista projekteista. Projekteja rahoitetaan erikseen haettavilla valtionavustuksilla, ja ne on kohdistettu tiettyyn käyttötarkoitukseen. Erityisperusteisten valtionavustusten määrä ja kohdistuminen vaihtelevat vuosittain, ja niihin vaikuttavat valtion hallituksen linjaukset ja päätökset.

Toiminnan painopistealueet

Päijät-Hämeen kuntien johtavat sivistyspalvelujen viranhaltijat kokoontuvat säännöllisesti kuukausittain kaikkia kuntia koskevien yhteisten asioiden äärelle. Valtion (Opetushallitus ja Aluehallintovirasto) erityisavustuksilla toteutettavia kehittämishankkeita ovat Turvallinen koulupäivä Päijät-Hämeessä - kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy sekä niihin puuttuminen perusopetuksessa ja nuorisotyön seudullisen koordinaation kehittäminen Päijät-Hämeessä. Yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa jatkuu olemassa olevissa yhteistyörakenteissa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous:			
Toimintamenot/asukas	56 €	53 €	42 €
Toimintakate/asukas	16 €	20 €	21 €

Varhaiskasvatus-, perusopetus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualueet yhteensä

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024*	KS+LTA:t 2025*	TA 2026**	TS 2027**	TS 2028**
Toimintatulot	10 096 611	9 841 400	10 884 300	10 925 000	11 503 000
Toimintamenot	-221 895 146	-231 791 800	-235 525 800	-238 568 200	-242 544 400
Toimintakate	-211 798 535	-221 950 400	-224 641 500	-227 643 200	-231 041 400

* TP 2024 ja KS+LTA:t 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

** Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Varhaiskasvatuspalvelut-vastuualue vastaa lasten hyvinvoinnin edistämisestä, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, kasvatuksen alueellisen yhteistyön ja tukipalvelujen kehittämisestä ja koordinoinnista, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta, yksityisen varhaiskasvatuksen ja lasten kotihoidon tuista sekä palvelusetelistä.

Perusopetuspalvelut-vastuualue vastaa perusopetuksen sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä, osallisuuden esiopetuksesta ja koululaisten iltapäivätoiminnasta sekä kirjoillaan olevien oppilaiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Uutena toimintana perusopetuksessa on käynnistynyt englanninkielinen opintopolku.

Lisäksi perusopetus koordinoi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä nuorisopalvelujen yhteistä hyvinvointityötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Nuorisopalvelut-vastuualue vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä yksilöllisellä ja yhteisöllisellä tuella sekä toiminnalla. Vastuualue vastaa myös palvelukokonaisuudesta, joka muodostuu alueellisista nuorisopalveluista, osallisuuden ja kansalaistoiminnan tukemisesta, nuorten tukipalveluista sekä nuorisopoliittisista ja nuorten kasvu- ja elinoloihin liittyvistä tehtävistä. Lisäksi vastuualue vastaa asuinkunnan oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta.

Kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualue tukee kirjastolain tavoitteiden mukaisesti kuntalaisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia tietoon ja sivistykseen, kirjallisuuden, musiikin ja kulttuurin harrastamiseen sekä tietoyhteiskuntataitojen ylläpitoon ja kehittämiseen. Lisäksi vastuualue vastaa maakunnallisesta palveluyhteistyöstä sekä lakisääteisestä alueellisesta kehittämistehtävästä Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella valtion rahoituksella.

Varhaiskasvatus-, perusopetus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualueet vastaavat lisäksi kukin oman vastuualueensa palvelujen ja ydinprosessien kehittämisestä ja koordinoinnista sekä viestintä- ja markkinointiyhteistyöstä.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Vuoden 2026 toiminnan suunnittelussa ja kehittämistyössä keskitytään Lahden kaupungin strategian ja kärkiohjelmien tavoitteiden toteuttamiseen, hyvinvoinnin edistämiseen sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen erityisesti toimeenpanemalla lakisääteinen oppimisen tuen uudistus esi- ja perusopetuksessa. Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan myös muut toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Palveluverkkosuunnitelma ohjaa sivistyksen palvelualueen ja Lahden Tilakeskuksen pitkän aikavälin suunnittelua ja yhteistyötä. Palveluverkon jatkuvassa tarkastelussa havaitut muutostarpeet ja -mahdollisuudet huomioidaan talousarvioon sisältyvässä investointiohjelmassa sekä toimintayksikkökohtaisissa erillispäätöksissä. Taloussuunnittelukaudella valmistuu muutamia varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimitiloja. Uusien tilojen valmistuminen mahdollistaa väliaikaisten vuokratilojen vähentämisen taloussuunnittelukauden aikana.

Varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten määrä on ennusteiden mukaan laskeva taloussuunnitelmakaudella. Lasten ja nuorten määrän väheneminen vaikuttaa palvelutarpeeseen ja henkilöstömäärään 2030-lukua lähestyessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tarve on pysynyt vuosien 2024 ja 2025 tasolla, mikä on edellyttänyt väliaikaisten valmistavan opetuksen opetusryhmien toiminnan jatkamista. Valmistavan opetuksen lisääntyneen tarpeen ennakoidaan jatkuvan edelleen vuonna 2026.

Päiväkotien, koulujen ja nuorisotilojen vuokratukustannusten muutokset sekä esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen lisäkustannukset on huomioitu talousarvion laadinnassa ja sisällytetty talousarvioketjuun.

Kirjasto- ja tietopalveluissa on tulossa vuosien 2026–2027 aikana tilamuutoksia. Ahtialan kirjasto siirtyy Alasenjärven päiväkodin ja peruskoulun kanssa Myllypohjan monitoimitaloon rakennuksen valmistuttua vuonna 2026. Lisäksi Launeen kirjaston toiminta päättyy vuoden 2026 alussa. Mukkulan kirjasto toimii tällä hetkellä väistötilassa, ja sen tulevasta sijainnista ei toistaiseksi ole päätetty.

Toiminnan painopistealueet

Lahden kaupungin strategia, kärkiohjelmat sekä hyvinvointisuunnitelma ohjaavat vastuualueiden yhteistä toiminnan kehittämistyötä. Tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan vastuualueiden toiminnassa sekä talousarvion käyttösuunnitelman toiminnallisissa tavoitteissa.

Vuonna 2026 palvelualueella jatketaan edelleen hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä. Hyvinvointiyhteistyötä kehitetään edelleen yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimijat järjestävät yhdessä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa varhaista, oikea-aikaista ja yksilöllistä sekä yhteisöllistä tukea lapsille, nuorille ja perheille. Lisäksi vahvistetaan moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön toteutumista.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut-vastuualueen tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta, yksityisen varhaiskasvatuksen ja lasten kotihoidon tuista sekä yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelistä. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kaupunki huolehtii siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa lasten ja perheiden tarpeen mukaisesti.

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti. Lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi turvataan huomioiden lapsen yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet toiminnassa ja oppimisympäristön rakentamisessa. Toiminta perustuu lasten, vanhempien ja henkilökunnan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen, jossa otetaan huomioon vanhempien ja henkilökunnan erilaiset roolit kasvattajina.

Lakisääteinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen on yhteydessä alle kouluikäisten lasten määrän kehitykseen sekä vanhempien tekemiin valintoihin. Laissa säädetään subjektiivisesta oikeudesta saada varhaiskasvatuspaikka neljän kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä tai kahden viikon kuluttua hakemuksen jättämisestä, jos kyseessä on ennakoimaton opiskelun tai työn aloittaminen. Opiskelun tai työn perusteella vanhemmilla on myös oikeus ilt-, viikonloppu- tai vuorohoitopaikkaan.

Varhaiskasvatuspaikkojen määrää tarkasteltaessa reunaehtona on lakisääteisen veloitteen täyttyminen. Toimintaympäristön kehitys viittaa valtakunnallisen kehityksen mukaan syntyvyyden alenemiseen. Lisäksi alle kouluikäisten lasten määrään vaikuttaa myös lapsiperheiden muuttokehitys Lahteen. Varhaiskasvatuksen kysyntään vaikuttavat lasten määrän kehityksen lisäksi vanhempien valinnat. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu, ja yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. Varhaiskasvatukseen hakeutumiseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset sekä perheiden elämäntilanteisiin liittyvät tarpeet ja arvot sekä hoitomuodoista perheelle aiheutuvat kustannukset. Esimerkiksi talous- ja työllisyystilanteella on vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään. Koko ikäluokka ei käytä varhaiskasvatuspalveluja, joten vanhempien valinnat ratkaisevat todellisen palvelujen tarpeen. Vanhempien valinnat vaikuttavat myös palvelurakenteeseen sekä siitä aiheutuviin kustannuksiin. Valinnan mahdollisuuksina päiväkotien rinnalla tuodaan vaihtoehtoina esiin perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus, yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoito.

Valtakunnallisesti on pyritty varhaiskasvatuksen osallistumisasteen lisäämiseen, ja sen on arvioitu lisäävän kysyntää myös Lahdessa. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu valtakunnallisesti lainsäädännöllä. Lahti osallistui vuosina 2019–2021 viisivuotisten lasten maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun, ja lisäksi Lahti osallistui vuosina 2021–2024 valtakunnalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun. Valtuustositteiden mukaisesti tavoitteena on edelleen varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen ja oppimisen ja hyvinvoinnin tuen sekä varhaiskasvatuksen saatavuuden ja riittävyyden varmistaminen.

Palveluverkkosuunnitelman osalta investointitarvetta ovat ylläpitäneet päiväkotien vanheneminen ja peruskorjausta tarvitsevat tilat, käytössä olevat väistötilat sekä perhepäivähoitopaikkojen väheneminen. Tehdyistä investoinneista huolimatta päiväkoteja on tullut elinkaarensa loppuun. Samalla kun luovutaan käytöstä pois jäävistä yksiköistä, palveluverkkosuunnitelman mukaisesti peruskorjataan tai uudisrakennetaan palveluverkossa säilyviä yksiköitä. Avoimen varhaiskasvatuksen sekä vuorohoidon palvelurakenteesta on tehty päätökset vuonna 2024. Vuonna 2025 jätettiin pois käytöstä huonokuntoisia kiinteistöjä ja lisättiin esiopetusryhmien määrää koulujen tiloissa.

Vuonna 2026 valmistuvat hyväksytyt hankesuunnitelmat mukaisesti Myllypohjan monitoimitalo, joka korvaa Alasenjärven päiväkodin käytöstä pois jääviä toimipisteitä, sekä Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus, joka korvaa nykyisin käytössä olevat väistötilat. Asemantaustan, Ruoriniemen ja Herrasmannin päiväkodit siirtyvät väistötiloihin. Paavolan päiväkodin uudisrakennuksen valmistuttua vuonna 2027 luovutaan käytössä olevista väistötiloista.

Oppimisen tuen uudistus esiopetuksessa sekä valtakunnallisesti vähentynyt hankerahoitus aiheuttavat kustannuspainetta lasten oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseen, ja vuonna 2030 lainsäädäntöön tulevaan muutokseen varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksesta varaudutaan ennakoiden.

Perusopetuspalvelut

Perusopetuksessa jatketaan opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin kehittämistyötä. Perusopetuksen toimintaa ja prosesseja kehitetään hallitusohjelman, kaupunkistrategian ja kärkihajelmien, perusopetuksen kehittämissuunnitelman sekä hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Perusopetuksen kehittämisohjelmaa toteutetaan ja toimintakulttuuria kehitetään täydennyskoulutuksin, jaettua johtajuutta vahvistamalla sekä kehittäjäopettajaverkoston tuella. Kehittämisen resursseja vahvistetaan hankerahoituksin. Kehittämistyön osa-alueita ovat talous ja johtaminen, opetussuunnitelman mukainen toiminta, oppimisen tuen ja opiskeluhuollon toteuttaminen sekä opetuksen oppimisympäristöt ja digitalisaatio.

Perusopetuslain muutos on uudistanut oppimisen tukea esi- ja perusopetuksessa 1.8.2025 alkaen. Tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumo esiopetuksesta toiselle asteelle. Keskeisenä lähtökohtana on siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen. Uudistus muuttaa merkittävästi myös koulujen toimintakulttuuria.

Harrastamisen Lahden malli- ja Koulun kerhotoiminta -hankkeilla edistetään yhteistyössä nuorisopalvelujen kanssa perusopetusikäisten lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. MOVE!-hankkeessa edistetään toimenpiteitä ja yhteistyön rakenteiden luontia peruskouluikäisten liikkumisen ja fyysisen toimintakyvyn edistämiseksi. Lisäksi tiivistetään yhteistyöprosesseja liikunnallisen toimintakulttuurin edistämiseksi perusopetuksessa liikuntapalvelujen ja kouluterveydenhuollon kanssa. Koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen hankkeen avustus kohdennetaan positiivisen erityiskohtelun periaatteita noudattaen.

Lahden kaupunki osallistuu valtakunnalliseen oppimisen digitaalisen ekosysteemin ja oppijan palvelukokonaisuuden kehittämiseen DigiOne-hankkeessa. Vuonna 2026 perusopetuksessa otetaan käyttöön DigiOne-palvelualusta. Käyttöönotto edellyttää mittavia kehittämistoimenpiteitä perusopetuksen prosesseissa sekä toimintakulttuurissa.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen toiminnoissa ja palveluissa panostetaan erilaisiin nuorten tukipalveluihin, eriarvoistumista ehkäiseviin toimenpiteisiin, nuorten osallisuuteen sekä alueelliseen nuorisotyöhön. Heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukena toimivat nuorten työ- ja valmennuspalvelut, etsivä- ja jalkautuva nuorisotyö sekä nuorten psykososiaaliset palvelut. Nuorisopalvelut hoitaa myös kotikunnan oppivelvollisuuden valvontaa, ohjausta ja tukea. Kolmella suuralueella (pohjoinen, etelä ja itä) toteutetaan alueellista nuorisotyötä (muun muassa nuorisotilatoiminnot, koulunuorisotyö ja erilaiset harrastetoiminnot) sekä tehdään tiivistä yhteistyötä eri palveluyksiköiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Vuoden 2026 talousarvio sisältää erittäin tarpeelliseksi osoittautuneen jengityön vakinaistamisen osaksi nuorisopalvelujen palvelukokonaisuutta. Nuorisopalvelujen osallistuja- ja asiakasmäärätavoite on 250 000 vuonna 2026.

Kirjasto- ja tietopalvelut

Kirjasto- ja tietopalveluissa edistetään ja tuetaan kirjastolain mukaisesti kuntalaisen hyvinvointia, osaamista ja osallisuutta. Yksikössä tarjotaan sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös omatoimikäyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-aikaan. Kaikenikäisten lukutaitojen tukeminen ja kehittäminen ovat kirjastotyön ytimessä.

Kuntalaisten digitaitojen tukeminen näkyy vahvasti kirjaston tuottamissa palveluissa. Kirjastot luovat kuntalaisille väyliä vaikuttamiseen ja osallistumiseen ja toimivat yhteiskunnallisen keskustelun kohtaamispaikkoina. Kirjastojen monimuotoisista palveluista viestitään aktiivisesti eri käyttäjäryhmiä tavoittaen. Kirjasto toimii aktiivisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Vuoden 2026 painopisteinä ovat kirjastojen hyvinvointivaikutusten mittaamiseen keskittyvä hanke, Lahden kirjastojen 150-vuotisjuhlavuosi sekä Myllypohjan kirjaston avautuminen ja pääkirjaston peruskorjauksen suunnittelu. Myös Launeen kirjaston toiminnan lakkaamisella vuoden 2026 alussa on vaikutuksia palveluihin.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Varhaiskasvatuspalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	680 €	709 €	723 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyysskyselyn tulokset	9	9	9
Perusopetus			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	1 029 €	1 071 €	1 082 €
Toimintamenot/oppilas	12 170 €	12 635 €	13 054 €
Nuorisopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	57 €	62 €	64 €
Toimintakate/asukas	53 €	57 €	59 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyysskyselyn tulokset	4,5	4,2	4,2

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Kirjasto- ja tietopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	62 €	66 €	65 €
Vaikuttavuus:			
Asiakaskäynnit/asukas	7,89	8	8

Wellamo-opisto

Sitovuus toimintakate	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Toimintatulot	1 326 591	1 283 100	1 350 300	1 363 700	1 520 900
Toimintamenot	-4 194 209	-4 661 300	-4 273 200	-4 303 300	-4 407 200
Toimintakate	-2 867 617	-3 378 200	-2 922 900	-2 939 600	-2 886 300

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoihin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Wellamo-opisto vastaa toiminta-alueensa asukkaiden omaehtoiseen koulutustarpeisiin perustuvan yleissivistävän koulutuksen järjestämisestä eri elämänvaiheissa sekä musiikin ja kuvataiteen taiteen perusopetuksesta. Palveluyksikkö toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa ja lisäksi sillä on seudullinen johtokunta. Taide- ja muotoilukoulu Taika kuuluu Wellamo-opistoon.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Wellamo-opiston toimialueena on Lahden lisäksi Asikkala, Hollola, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila ja Padasjoki. Opiston toimisto ja Lahden pääopetuspaikka ovat Paavolan kampuksella.

Toiminnan painopistealueet

Wellamo-opisto järjestää toiminta-alueen asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen monipuolisesti eri aineissa. Opisto antaa opetusta taito- ja taideaineissa, kielissä, liikunnassa, tietotekniikassa ja yhteiskunnallisissa aineissa. Opisto tarjoaa mahdollisuuden taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opiskeluun riippuen ainealueesta. Opisto järjestää myös osallistavaa aktiivointitoimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä sekä antaa seudullisesti digineuvontaa.

Wellamo-opiston palveluissa huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen. Samoin tuetaan kaikenikäisten liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja toteutetaan tavoitteellisia opintopistekursseja, verkko- ja hybridikursseja sekä maksutonta toimintaa talousarvion puitteissa. Opiston toiminta tukee kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä. Opiston henkilöstön pedagogisena kehittämisen kohteena on palvelujen jatkuva kehittäminen ja keskinäinen osaamisen jakaminen.

Taide- ja muotoilukoulu Taikassa annetaan ainoana oppilaitoksena Päijät-Hämeessä laajaa kuvataiteen perusopetusta lapsille ja nuorille. Opetuksen tavoitteena on tutustuttaa oppilaat visuaalisten ja muotoilun alojen käsitteistöihin, tekniikoihin ja materiaaleihin.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Wellamo-opisto			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	35 €	38 €	35 €
Toimintakate/asukas	24 €	28 €	24 €
Vaikuttavuus:			
Asiakastytyväisyyskyselyn tulokset	4,4	4,4	4,0

3.4.4. Kaupunkiympäristön palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Toimintatulot	46 768 650	45 512 700	45 757 300	43 865 600	44 009 700
Myyntitulot	19 946 744	20 149 500	20 742 200	20 596 400	20 627 900
Maksutulot	5 257 373	5 759 100	4 582 200	4 824 000	4 889 400
Tuet ja avustukset	1 366 800	920 000	1 381 400	1 381 400	1 381 400
Muut toimintatulot	20 197 733	18 684 100	19 051 500	17 063 800	17 111 000
Valmistus omaan käyttöön	655 901	514 000	514 000	514 000	514 000
Toimintamenot	-61 938 672	-64 531 800	-65 724 300	-64 971 600	-65 423 800
Henkilöstömenot	-12 639 496	-13 516 100	-13 793 100	-13 806 900	-14 154 100
Palvelujen ostot	-45 202 268	-47 295 000	-49 303 800	-49 539 100	-49 609 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 651 550	-1 619 100	-1 675 300	-1 653 700	-1 668 300
Avustukset	-78 008	-152 200	-162 000	-162 000	-162 000
Muut toimintamenot	-2 367 352	-1 949 400	-790 100	190 100	170 100
Toimintakate	-14 514 121	-18 505 100	-19 453 000	-20 592 000	-20 900 100
Rahoitustulot ja -menot	-58 433	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	2 849	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-61 282	0	0	0	0
Vuosikate	-14 572 554	-18 505 100	-19 453 000	-20 592 000	-20 900 100
Poistot ja arvonalentumiset	-29 239 592	-26 333 600	-27 208 700	-27 778 500	-27 795 700
Tilikauden tulos	-43 812 146	-44 838 700	-46 661 700	-48 370 500	-48 695 800
Poistoeron muutos	666 667	0	666 700	666 700	666 700
Tilikauden yli-/alijäämä	-43 145 480	-44 838 700	-45 995 000	-47 703 800	-48 029 100

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Kaupunkiympäristön palvelualue vastaa perusedellytysten luomisesta kaupungin ja sen ympäristön kestäväälle kehitykselle sekä asukkaita ja asiakkaita tyydyttävälle asumiselle, yrittämiselle ja muulle kaupunkielämälle. Palvelualue hoitaa lisäksi Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän muodostaman alueen joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävät. Palvelualue hoitaa myös Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Kärkölan, Lahden, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen ja Pukkilan muodostaman alueen jätehuoltoviranomaiselle kuuluvat tehtävät.

Palvelualueeseen kuuluvat kaupunkitekniikka, kaupunkisuunnittelu sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Palvelualueen päätoimentekijöinä toimivat kaupunkiympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristölupalautakunta, Lahden seudun jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta. Kaikki vastuualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisina. Kaupunkiympäristölautakunta vastaa talousarvioesityksestä koko palvelualueen osalta, Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä ja toimintaa lukuun ottamatta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualueen toimintaan vaikuttaa rakentamisen suhdannetilanne, joka etenkin asuntorakentamisen osalta oli vuoden 2024 osalta alhaisin kymmenvuotiskaudella eikä vuodelle 2026 ole odotettavissa merkittävää nousua. Asuntorakentamisen volyymi on laskenut alle kolmasosaan tavanomaisesta. Lahdessa asuntorakentamisen nousun on Newsec Oy:n laatiman Asuntotuotantoskenaariot Lahdessa -tarkastelun perusteella arvioitu venyvän vuosikymmenen loppupuolelle. Volyymin putoaminen vaikuttaa suoraan maan myynti- ja -vuokratuloihin sekä rakentamisesta saatavien lupamaksujen kertymiin.

Teollisten investointien puolella positiivinen vire jatkuu. Fazer Oy teki heinäkuussa 2025 suklaatehtaan rakentamisen investointipäätöksen Pippoon töiden käynnistyessä välittömästi. DayOne teki päätöksen datakeskuksen rakentamisesta Kiveriöön. Joki-maan yrityspuistoon käynnistyi useita teollisia investointeja.

Lainsäädännön muutokset ja niihin varautuminen vaikuttavat merkittävästi toimintaan uuden rakentamislain ja lunastuslain muutoksen ja alueidenkäyttölain voimaan tullessa vuosien 2025–2026 aikana. Lunastuslain 25 prosentin lisäys markkinahintaan tulee heijastumaan suoraan vapaaehtoisii kauppoihin ja näkymään maanhankinnan investointiraamin niukkenemisena.

Vuoden 2024 aikana solmittiin maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimus kaupunkiseudun kuntien, Päijät-Hämeen liiton ja valtion kanssa vuosille 2024–2027. MAL-sopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään. Lahden kannalta merkittävimpänä toimenpiteenä on matkakeskuksen liityntäpysäköintihankkeen toteuttaminen vuoteen 2029 mennessä.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelma perustuu lautakunnan talousarvioesitykseen eikä ole lopullinen. Henkilötyövuodet täsmentyvät syksyn 2025 yhteistoimintamenettelyssä käsiteltyjen vaihtoehtojen toimeenpanovaiheessa.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Kaupunkiympäristön palvelualue	195	203	199	194	193

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Henkilötyövuodet täsmentyvät käyttösuunnitelmapäätösten yhteydessä.

Kaupunkiympäristö

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Toimintatulot	29 457 938	27 716 500	27 564 000	25 672 300	25 816 400
Valmistus omaan käyttöön	655 901	514 000	514 000	514 000	514 000
Toimintamenot	-35 479 263	-37 722 000	-37 722 000	-36 800 900	-37 232 400
Toimintakate	-5 365 424	-9 491 500	-9 644 000	-10 614 600	-10 902 000

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Sitovaan tasoon kuuluvat vastuualueet ovat kaupunkiympäristön yhteiset, kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikka sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Vastuualueet vastaavat kaupungin alueiden kehityksestä ja kasvun edellytyksistä, tekevät maakunnallista yhteistyötä sekä huolehtivat Päijät-Hämeen kuntien joukkoliikenteen järjestämisestä ja jätehuollon viranomaistehtävistä. Vastuualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisuudessa Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä lukuun ottamatta.

Kaupunkiympäristön yhteisten vastuualueelle varataan muihin vastuualueisiin kuulumaton henkilöstö sekä palvelualueitasoiset hankkeet.

Kaupunkisuunnittelun vastuualue luo perusedellytykset kaupungin toiminnalliselle ja kestäväälle kehitykselle tarjoamalla edellytykset hyvään asumiseen, yrittämiseen sekä kaupunkielämään. Vastuualue vastaa yleis- ja asemakaavoituksesta, aluehankkeista, asunto- ja maapolitiikasta, liikenne- ja viherympäristösuunnittelusta, kiinteistönmuodostuksesta, paikkatietojen hallinnasta sekä maastomittauksesta.

Kaupunkitekniikan vastuualue huolehtii siitä, että yleiset alueet katujen sekä viher- ja satama-alueiden muodossa ovat esteettömästi ja turvallisesti kaikkien liikkumismuotojen käytettävissä vuorokauden ajasta riippumatta. Kaupunkitekniikan tehtävinä ovat yleisten alueiden rakentaminen, kunnossapito sekä alueiden käytön hallinta. Se vastaa myös seudullisesta joukkoliikenteestä ja pysäköinninvalvonnasta.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue toimii kaupunkialueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, jätehuoltoviranomaisena, terveydensuojeluviranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualue osallistuu kaupungin strategian sekä MAL-sopimuksen toteuttamiseen. Kaupunkisuunnittelun toimintaympäristöön kohdistuvat muutokset jatkuvat koko suunnitelmakauden ajan. Lainsäädännöllisistä muutoksista suurimmat ovat lunastus- ja alueidenkäyttölain muutokset. Lunastuslain muutos tuo automaattisen 25 prosentin korotuksen lunastuskorvaukseen, mikä tulee heijastumaan myös vapaaehtoisten kauppojen hintatasoon ja nostaa maanhankinnan investointikuluja. Alueidenkäyttölaki tuo useita muutoksia, jotka koskevat muun muassa yksityisten kaavamuutoshakemusten käsittelyä, vähittäiskaupan sijoittumista ja kaavojen selvitystarpeita.

Asuntorakentamisen toimintaympäristö Lahdessa on muuttunut merkittävästi viime vuosina. Korkotason nousu, elinkustannusten nousu ja maailmanpoliittinen epävarmuus ovat hiljentäneet asuntomarkkinat viimeisen parin vuoden aikana. Lisäksi vuokra-asunnoista on viime vuosien runsaan tuotannon takia syntynyt lievää ylitarjontaa, mikä näkyy sijoittajakysynnän tyrehtymisenä. Newsec Oy:n laatiman tarvelähtöisen asuntotuotantoennusteen perusteella vallitseva haastava asuntomarkkinatilanne jatkuu Lahdessa vielä tämän vuosikymmenen, mikä näkyy sekä tonttien luovutusten että rakennuslupien tavanomaista alhaisimpina määrinä.

Yritysten kiinnostus Lahtea kohtaan jatkui vuonna 2025 aktiivisena, ja voidaan olettaa, että se pysyy hyvällä tasolla myös lähivuosien aikana. Uusien elinkeinoelämän alueiden suunnittelu, maa-alueiden hankinta sekä tonttien esirakentamisen tarve jatkuu myös lähivuodet korkealla tasolla, vaikkakin taloustilanteen takia tehtävät toimenpiteet tulee suunnata, suunnitella ja ajoittaa aiempaa täsmällisemmin. Maanhankinnan, tonttituotannon, palveluverkon ja kustannustietoisuuden lisääminen kytketään vastaisuudessa nykyistä tiiviimmin yhteen laatimalla pitkän aikajänteen maankäytön toteutusohjelma vuosien 2025–2026 aikana. Toteutusohjelma päivitetään jatkossa vuosittain.

Elinkeinoelämän alueiden maanhankinta, esirakentaminen ja kunnallistekniikan toteuttaminen edellyttävät merkittäviä lisäinvestointeja suunnitelmavuosien aikana. Uusien ja laajentuvien alueiden valmistelusta ja toteutuksesta aiheutuvat kustannukset kompensoituvat lisääntyvän elinvoiman sekä verokertymän kasvulla keskipitkällä aikajänteellä. Toteutuksen suunnittelussa, ajoituksessa ja aikajänteessä otetaan huomioon kaupungin taloudellinen tilanne.

Muuttuva tilannekuva edellyttää muutoksia henkilöstö- ja talousresurssien kohdentamisessa painottuen enemmän elinkeinoelämän ja kohdennettujen asuntoalueiden suunnitteluun sekä kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Samalla varaudutaan vastaamaan taantuman jälkeiseen asuntotuotannon kysyntään monipuolisilla, houkuttelevilla ja joustavilla kaavoitus- ja suunnitteluratkaisuilla. Vuoden aikana resursseja kohdennetaan myös keskustan yleissuunnitelman laadintaan, koko kaupungin liikennejärjestelmäsuunnitelmaan sekä kestävästä liikkumisesta edistämiseen.

Kaupunkitekniikan tuotanto toteutetaan markkinaehtoisesti julkisen hankintalain asettamassa raamissa kilpailuttamalla. Kaupunkitekniikka toteuttaa yhteistyössä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa asiantuntijoiden hankintaosaamisen kehittämissuunnitelman. Jatkossa hankintojen kanssa toimivalta asiantuntijalta vaaditaan työnantajan tarjoaman hankintojen peruskoulutuksen läpikäynti. Käyttövoiman korvaamista sähköllä joukkoliikenteessä, omassa autokannassa sekä rakentamisen ja kunnossapidon hankkeissa jatketaan. Kaupunkitekniikka jatkaa ympäristöpääkaupunkihankkeen käynnistämää työtä hulevesien käsittelyn kehittämisessä, Mankeli-kaupunkipyörien palveluverkon ympärillä, valaistuksen energiataloudellisuudella, kiertotalouden edistämällä sekä yleisellä elinkaariajattelulla kaikessa toiminnassaan.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueella rakennusvalvonnassa rakennustuotannon suhdannevaihtelut ja yleinen talouden taantuma heijastuvat merkittävästi toimintaan. Vuonna 2024 uudisrakentamisen volyymi laski jyrkästi erityisesti asuntorakentamisen osalta. Vuonna 2025 taantuman vaikutusten arvioidaan jatkuvan, mikä näkyy lupahakemusten määrän vähenemisenä, hankkeiden lykkääntymisenä ja epävarmuutena investointipäätöksissä. Mutta rakennusala on kuitenkin myös nähtävissä varovaisia merkkejä elpymisestä pitkän taantuman jälkeen. Rakennusteollisuus RT on päivittänyt ennusteitaan vuoden 2025 osalta. Keväällä 2025 arvioitiin noin neljän prosentin kasvu, mutta syksyn suhdannekatsauksen mukaan alkuvuosi jäi odotuksia heikommaksi ja koko vuoden kasvu jää alle yhteen prosenttiin. Vuodelle 2026 ennakoidaan noin 3,5 prosentin kasvua, mutta vahvempaa toipumista odotetaan vasta vuonna 2027, eikä siitäkään ole vielä varmuutta. Tilanne on selvästi heikentynyt kevään optimistisesta arviosta. Syynä ovat muun muassa talouden nollakasvu, kuluttajien heikko luottamus ja investointiympäristön epävarmuudet. Asuntorakentamisen elpymisen on hidasta, mutta toimitilarakentamista tukevat muun muassa datakeskukset, puolustushankkeet ja vihreän siirtymän investoinnit. Korjausrakentamista vauhdittavat energiaremontit ja taloyhtiöiden patoutuneet tarpeet. Infrarakentaminen on pysynyt vakaana, ja julkisen sektorin investoinnit tukevat alan aktiviteettia.

Vuoden 2025 alussa voimaan tullut uusi rakentamislaki on tuonut merkittäviä muutoksia rakennusvalvonnan tehtäviin. Laki yksinkertaistaa lupaprosesseja, mutta on samalla vaatinut laajaa koulutusta rakennusvalvonnan henkilöstölle sekä lisäresurssointia. Rakentamisluvan käsittelylle on säädetty määräajat vuoden 2026 alusta. Samalla otetaan käyttöön hiilijalanjälkilaskenta ja tietomallipohjainen lupakäsittely.

Taloustilanne vaikuttaa ympäristöterveyden toimintaympäristöön kohteiden määrän, toimijoiden vaihtuvuuden ja toiminnoissa tapahtuvien muutosten kautta. Tupakkalain elokuussa 2025 voimaan tullut uudistus tuo savuttomien nikotiinivalmisteiden valvonnan osaksi ympäristöterveyden valvontaa. Terveystieteiden lain uudistus on valmistelussa sosiaali- ja terveysministeriössä. Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan vuoden 2026 alusta ja tuo muutoksia eläinlääkintähuollon järjestämiseen. Lakiuudistukset vaativat panostusta koulutukseen ja uusien säädösten omaksumiseen.

Ympäristöpalvelujen yksiköt vastaavat kaupungin ympäristönsuojeluviranomaistehtävistä: valvoo ympäristönsuojelua paikallisella tasolla, käsittelee lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintiasioita, suunnittelee ja kehittää ympäristönsuojelua kunnassa, seuraa ympäristön tilaa, antaa ohjausta ja neuvontaa ympäristönsuojeluasioissa, vastaa tiedotuksesta, valistuksesta ja koulutuksesta sekä tekee yhteistyötä muiden viranomaisten ja tahojen kanssa. Ympäristöpalvelut vastaa myös leirintäalueviranomaisen tehtävistä. Ympäristöpalvelujen valvontasuunnitelman tarkastusmääriä ja vaikuttavuutta on lisätty. Tämä on nopeuttanut myös päätösvalmistelua. Paikkatieto- ja valvontaohjelman uusimisen myötä melu-ilmoitusten käsittely on täysin sähköistä, ja ohjelman käyttö mahdollistaa myös ympäristötiedon tehokkaamman hyödyntämisen.

Vesien- ja luonnonhoidolla on runsaasti ympäristönsuojelun edistämisen ja kehittämistehtäviä: vesiensuojelua edistetään yhdessä sidosryhmien kanssa, luonnonsuojelun edistäminen perustuu lainsäädännöstä ja ympäristökaupungin strategiasta tuleviin tehtäviin. Ympäristöhoitotöitä rahoitetaan merkittävästi ulkopuolisella hankerahoituksella. Tutkimuslaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä jatketaan erityisesti vesiensuojelun ja metsätoimen osalta. Luontokoulu Kaisla jatkaa ympäristökasvatuksen

koordinointia ja kehittämistä Salpausselkä Geoparkin alueella ja osallistuu Lahden perusopetuksen ympäristökasvatusohjelman toteuttamiseen. Pohjavesien suojelua edistetään Lahden pohjavesialueiden suojelusuunnitelman toimenpideohjelmalla toteuttamalla sekä yhteistarkkailua koordinoimalla, kehittämällä ja laajentamalla seuraavalle toimintakaudelle vuosille 2027–2029. Vesihuoltolaki uudistuu vuonna 2026, mikä tulee lisäämään vapautushakemusten määrää taajamarajauksen poistumisen myötä.

Metsätoimi päivittää metsien hoidon ja käytön periaatteet. Ilmastonmuutoksen myötä tuhohyönteisten ja kuivuuden aiheuttamat metsätuhot tulevat laajenemaan. Kaupungilla on runsaasti varttunutta, tasaikäistä kuusikkoa kuivilla kasvupaikoilla. Luonnon monimuotoisuuden ja metsien virkistyskäyttöarvojen turvaaminen ovat jatkossakin keskiössä, ja hoidon periaatteiden linjauksessa huomioidaan myös kaupungin taloudelliset intressit ja strategiset tavoitteet.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan tulot muodostuvat pääosin lupa- ja valvontamaksuista. Talousarvio on laadittu sen varaan, että rakentamisen määrä pysyy ennustetulla tasolla. Talouden taantuma lisää kuitenkin epävarmuutta tulokertymän toteutumisesta. Tulokertymän varmistamiseksi rakennusvalvontataksaa tarkistetaan säännöllisesti vähintään inflaation edellyttämällä tavalla.

Kunnan järjestämät sekajätteen kuljetukset alkavat jätehuoltoviranomaisen alueella vuosina 2026–2027. Tämän jälkeen kaikki kiinteän jätteen kuljetukset ovat siirtyneet Salpakierron kilpailuttamiksi. Hankintalain in-house-yhtiöiden mahdollinen sääntelyn muutos vaikuttaisi toteutuessaan merkittävästi jätehuollon järjestämiseen alueella. Jätelain II- (kilpailuneutraaliteetin parantaminen) ja III-vaiheen (jätelaista kierrätyslaiksi) muutosten valmistelu käynnistyy hankintalain muutoksen jälkeen vuonna 2026. Myös niillä voi olla vaikutuksia jätehuoltoviranomaisen toimintaan.

Osaavan ja sitoutuneen henkilöstön saannin varmistamiseksi myös jatkossa tehdään määrätietoista kehitystyötä työympäristön, työtehtävien sisällön sekä palkkauksen kehittämiseksi. Haasteellisen taloustilanteen takia jatkossa kutistuvien henkilöstö- ja taloudellisten resurssien käyttö suunnitellaan ja kohdennetaan aiempaakin täsmällisemmin.

Toiminnan painopistealueet

Painopisteenä ovat kaupungin strategian ja kärkihajelmien pohjalta toiminnan uudistaminen ja tehostaminen sekä kehittäminen. Uusien työtilojen käyttöä tehostetaan ja työympäristöä sekä työtapoja kehitetään.

Keskustavisio 2040 (KV 20.5.2025 § 60) asettaa tavoitteet keskustan kehittämiseksi seuraavan 15 vuoden aikana teemakuvausten sekä kymmenen kärkihankkeen muodossa. Vuonna 2025 käynnistettiin kauppatorin, Urheilukeskuksen ja Kisapuiston kärkihankkeet tarkentamalla ja konkretisoimalla keskustavisiota näillä alueilla. Kohteiden suunnittelu jatkuu vuonna 2026. Torialueen suunnittelu jakautuu kauppatorin suunnitteluun ja alatorin asemakaavan muutokseen, jossa tutkitaan keskustahotellin toteuttamisen mahdollisuutta. Urheilukeskuksen asemakaavoitus käynnistetään Europan 18 -ideakilpailun tulosten pohjalta. Kisapuiston asemakaavan muutos on ehdotusvaiheessa vuonna 2026. Lisäksi vuoden 2026 aikana laaditaan keskustan yleissuunnitelma, joka sisältää kuvauksen katutilan tavoitteista ja toimenpiteistä.

Keskeinen sekä edelleen jatkuva toimenpide on riittävän ja monipuolisen kaava- ja tonttivarannon ylläpitäminen. Tämän toteuttamiseksi hankitaan maa-alueita sekä asemakaavoitetaan riittävä määrä monipuolisia ja kiinnostavia asuin- ja elinkeinoelämän alueita. Asuin- ja yritysalueiden kaavoituksella sekä tonttien luovutuksella mahdollistetaan monipuolinen asuntorakentaminen ja luodaan edellytykset elinkeinoelämän kasvulle. Painopisteenä vuoden 2026 asemakaavoituksessa on edelleen vetovoimaisen pientalotonttitarjonnan kaavoittaminen Karistoon, Renkomäkeen ja mahdollisesti Hennalaan sekä yritysalueen tonttitarpeesta huolehtiminen. Nykyisiä yritystontteja ei kaavoiteta muuhun käyttötarkoitukseen. Lisäksi asemakaavoituspanosta kohdennetaan kaupungin omistaman sen omasta käytöstä poistuvan rakennuskannan kaavoittamiseen uuteen käyttötarkoitukseen sekä keskusta-alueen kaavojen edistämiseen Kisapuistossa, Urheilukeskuksessa, Radanvarressa ja torialueella.

Vuoden 2026 aikana jatketaan toimenpiteitä elinympäristön viihtyisyyden parantamiseksi luontoarvot huomioiden. Erityisenä toimenpiteenä on viherratkaisujen sekä kaupunkivihreän lisääminen vuonna 2025 hyväksytyn viheralueohjelman ja kaupunkipuulinjauksen sekä muiden suunnitelmien perusteella. Myös muita kustannustehokkaita viihtyisyyttä parantavia toimenpiteitä toteutetaan.

Kuntien ja valtion MAL-sopimuksen mahdollistamista pienistä yhteisrahoitteisista parantamishankkeista saavutettiin yhteinen näkemys kuntien ja valtion kesken vuoden 2025 aikana. Lahden suurin kyseisestä hankekokonaisuudesta osittain rahoitettava hanke on matkakeskuksen liityntäpysäköintilaitos, joka tulee saada rakennetuksi vuoden 2029 loppuun mennessä. Vuoden 2026 aikana laaditaan alueelle hankkeen mahdollistava asemakaava sekä valmistellaan hankkeen toteutuksen mahdollistava urakkakilpailutusaineisto.

Lahden suunta -työ eli Lahden yleiskaava 2035 ja kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelma hyväksyttiin ja lainvoimaistui vuonna 2025 ilman valituksia. Vuoden 2026 aikana laaditaan kulttuuriympäristöselvitys, jolla täsmennetään yleiskaavatöiden yhteydessä ja sitä ennen laadittuja kulttuurihistoriallisten rakennusten selvityksiä ja aukaistaan niihin kohdentuvia peruskorjaus- ja

purkulupaprosesseja. Selvityksen tavoite on myös luokitella kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset nykyistä selkeämmin asemakaavalla suojeltaviin ja muihin rakennuksiin.

Vuonna 2026 jatkuu valmistautuminen kaavoituksen ja rakentamisen tietojen siirtämiseen valtakunnalliseen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään (RYHTI). Valmistautuminen uuden toimintatavan edellyttämiin muutoksiin paikkatietojärjestelmän osalta mahdollistaa kansalliseen tietomalliin perustuvan kaavan piirtämisen ja tietojen siirron valtakunnalliseen järjestelmään.

Digitalisaation edistäminen jatkuu myös vuonna 2026. Sähköisen asioinnin palveluja kehitetään sähköisen asioinnin sujuvoittamiseksi. Henkilöstön digiosaamista kehitetään sisäisillä ja ulkoisilla koulutuksilla sekä tiedonhallintaa kehitetään yhteistyössä tietohallinnon kanssa. Vuonna 2025 aloitettua raportoinnin kehittämistyötä jatketaan myös vuonna 2026 tiedolla johtamisen tukemiseksi.

Kunnossapidon alueurakoinnissa kaupunkitekniikka kilpailutti kolmen suurimman urakka-alueen sopimukset hoidonjohtourakan aiemmasta mallista muutetulla kaupallisella mallilla. Urakoiden hinnoittelu luo riskin siitä, että kunnossapidossa palataan aiempaa kokonaisurakkamallia vastaaviin laatutase-ongelmiin. Kaupallisen mallin muutoksella saavutettiin taloudellisesti aiempaa alempi taso ja todennäköisesti ennustettavampi tulevaisuus. Kaupunkitekniikan palvelujen tuotannon järjestämistavasta tehdään selvitys, joka valmistuu keväällä 2026. Selvityksessä tarkastellaan sitä, jatketaanko kaupunkitekniikan palvelujen järjestämistä nykyisellä täysin markkinaehtoisella mallilla vai järjestetäänkö jokin osatoiminto vaikkapa omana tuotantona. Toiminnoiksi kategorisoidaan ainakin kunnossapito, suunnittelu, rakentaminen ja rakennuttaminen. Yleisten alueiden vuokraamista ja käyttöä ohjaa monet eri vaiheissa toteutetut ohjeet ja säännöt. On syytä tuottaa kaiken kattavat yleisen alueen käytön periaatteet Lahdessa. Yleisten alueiden taksojen tasoa tarkastellaan vähintään indeksien muutoksia vastaavalle tasolle ja erityisesti satama-alueiden taksajärjestelmän kehittämistä jatketaan.

Julkisella käyttöomaisuudella parannetaan koulumatkareittien turvallisuutta Rakokiven koululle johtavilla reiteillä. Keskusta-alueelle toteutetaan uutena taitorakenteena Pässinsilta. Asemakaavan mukaisia katuhankkeita toteutetaan Vuorelankadulla, Kytölän selkätiellä, Suokadulla ja Lettokadulla. Katutilan saneeraushankkeita toteutetaan edelleen yhteishankkeina Lahti Aqua Oy:n ja Lahti Energia Oy:n kanssa sekä poistamalla Hennalankadun toistuva tulvimisongelma. Myllysaaren raittisiltojen peruskorjauksen lisäksi siltoja parannetaan Suurmäenkadulla korvaamalla ns. tuplatunnelit sillalla. Ulkoliikuntapaikkojen rakentamisessa uusitaan tekonurmialustoja Mukkulan liikuntapuistossa ja Liipolan liikuntapaikalla. Mytjäisten uimarannan puurakenteet uusitaan varmistamaan alueen turvallinen käyttö. Viheralueinvestoinneissa merkittävimminä hankkeina voi mainita Launeen keskuspuiston hankesuunnitelman jatkamisen, Nastolan kirkonkylän kuntoportaiden rakentamisen sekä Paskurinojan uoman kunnostamisen kaupunkipuroksi. Niemen sataman kehittäminen jatkuu Laivalaiturin ja Telakka-torin toteutuksella. Enonsaaren laivalaituri ja Teivaan sataman vierasvenelaiturit uusitaan.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan toiminnan painopisteinä ovat toiminta-alueen kasvun mahdollistaminen joustavan ja lisääntyvän sähköisen lupakäsittelyn avulla. Lisäksi elinympäristöä ja asumisviihtyvyyttä pyritään parantamaan rakennetun ja luonnon ympäristön kunnosta huolehtimalla. Painopisteinä ovat myös asukkaiden ja eläinten hyvinvointiin sekä elinympäristön terveellisyteen ja toimivuuteen kohdistuvat tehtävät. Toiminnassa korostuvat erityisesti ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

Vesien suojelua edistetään EU:n vesiresilienssi-strategian mukaisesti painopisteinä PFAS-yhdisteiden torjunta siten, että Porvoonjoki saadaan hyvään kemialliseen tilaan (osallistuminen 8-vuotiseen Acwa Life -hankkeeseen), pohjaveden suojeleminen tavoitteena saada kaikki Lahden pohjavesialueet hyvään kemialliseen tilaan ja veden parempi pidättäminen maa-alueilla. Ilmastomuutoksen hillintätoimena selvitetään alueen rehevöityneiden järvien kasvihuonekaasujen päästöjen suuruus ja hillitään järvien rehevöitymistä hiilidioksidin ja metaanin vapautumisen pienentämiseksi. Niemen kalanlajitteluasemaa kehitetään hoitokalastuksen lisäämiseksi alueen järvissä ja saaliin ihmisravinnoksi päättämisen turvaamiseksi. Luonnonsuojelua edistetään tavoitteena saada Lahdesta luontopositiivinen ja saavuttaa valtuustosopimuksen ja kaupungin ympäristöohjelman mukainen viiden prosentin suojelualueosuus kaupungin pinta-alasta.

Ympäristöterveyden valtakunnallisen valvontaohjelman teemoja ovat vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa edistetään keskittymällä tietoperusteiseen valvontaan, osaamiseen ja varautumiseen. Valtakunnalliset painopisteet huomioidaan paikallisen valvontasuunnitelman laadinnassa. Toimintaa suoritetaan valvontasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Ympäristöterveyden valvonnan vaikuttavuutta pyritään parantamaan edelleen työnkuvien selkeyttämisellä ja henkilöstön erikoistumismahdollisuuksien lisäämisellä. Toimintaa on tehostettu muun muassa laskutuksen automatisoinnilla ja sähköisen ILPPA-palvelun käytön laajentamisella.

Jätehuoltoviranomaisen painopisteinä on jätehuollon palvelutason määrittäminen, sujuvan ja asiakaslähtöisen kunnan kilpailuttaman sekajätteen kuljetuksien alkaminen sekä kiertotalouden edistäminen jätehuoltomääräyksissä ja jätetaksassa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Kaupunkisuunnittelu			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	172 €	156 €	161 €
Toimintamenot/asukas	70 €	84 €	77 €
Kaupunkitekniikka			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	43 €	39 €	35 €
Toimintamenot/asukas	159 €	156 €	168 €
Rakennus- ja ympäristövalvonta			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	28 €	32 €	30 €
Toimintamenot/asukas	60 €	65 €	65 €

Joukkoliikenne

Sitovuus toimintakate	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Toimintatulot	17 310 712	17 796 200	18 193 300	18 193 300	18 193 300
Toimintamenot	-26 459 409	-26 809 800	-28 002 300	-28 170 700	-28 191 400
Toimintakate	-9 148 697	-9 013 600	-9 809 000	-9 977 400	-9 998 100

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Toiminnan kuvaus

Joukkoliikenne-palveluyksikkö vastaa liikennepalvelulain mukaisista joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ja seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä Päijät-Hämeen kunnissa Lahden seudun joukkoliikenteen yhteistoimintasopimuksen ja liikenteen järjestämistapapäätösten mukaisesti. Lisäksi palveluyksikkö vastaa Lahden kaupungin kaupunkipyöräjärjestelmästä. Palveluyksikkö on osa kaupunkitekniikan palvelualueita ja toimii Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaisuudessa.

Palveluyksikön määrärahavaraus sisältää seudullisen joukkoliikenteen järjestämisen kustannukset, sisältäen liikennöintikustannukset, lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän kustannukset, joukkoliikennelautakunnan kustannukset, yksikön muut toimintakulut ja joukkoliikenteen viestinnän ja markkinoinnin. Seudullisten kustannusten lisäksi määrärahavaraus sisältää Lahden kaupungin omia kustannuksia kaupunkipyöräjärjestelmän sekä koulukuljetusten suunnittelun ja kilpailutuksen osalta. Määrärahoissa on myös varauduttu ennakoituihin indeksikorotuksiin.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Joukkoliikenteen toimintaympäristöön on viime vuosina kohdistunut merkittäviä muutoksia, joiden vaikutuksia ei vielä täysin pystytä arvioimaan. Koronapandemian jäljet matkustajamäärissä ovat hävinneet, mutta sen myötä muuttuneet liikkumistottumukset esimerkiksi etätyön yleistymisen ja nettikaupan lisääntymisen myötä ovat jääneet pysyviksi. Taloudellisesti 2020-luvun tapahtumat, kuten Ukrainan sota, ovat aiheuttaneet laaja-alaista kustannusten nousua, mikä on heijastunut myös joukkoliikenteen liikennöintikuluihin. Alkujaan sopimuskausien uusiutumiselta ja sähköistymiseltä odotettiin kustannuslaskua, mutta muun muassa kaluston hankintahintojen nousu näyttää vaikuttavan tähän eikä aiemmin ennakoitu 5–10 prosentin kustannussäästö ole näköpiirissä lähivuosina. Valtion toimenpiteet, kuten valtionavustusten tason lasku ja arvonlisäveron nostaminen 10 prosentista 14 prosenttiin vuoden 2025 alusta, ovat entisestään heikentäneet toimintaedellytyksiä.

Vuonna 2024 joukkoliikenteessä saavutettiin uusi matkustajamääräennätys – noin 7,94 milj. matkaa. Erityisesti vuoden 2024 ensimmäisellä puolivuosisijaksolla kasvu oli voimakasta. Vuoden 2025 ensimmäinen puolivuosisijakso on ollut matkustajamääriltään lähes vuoden 2024 tasolla. Kasvun myötä joukkoliikenneyksikkö on joutunut reagoimaan nopealla aikataululla kapasiteetti- ja aikatauluhaasteisiin. Reittejä ja aikatauluja on muutettu, ja liikennettä on ohjattu entistä tarkemmin kysynnän mukaisesti haasteellisemmille alueille. Muutokset on toteutettu kustannustehokkaasti, joka puolestaan on vaikuttanut tiettyjen alueiden palvelutasoon laskevasti. Samanaikaisesti joukkoliikenteeseen kohdistuvat asiakasodotukset ovat kasvaneet. Asiakkaat odottavat entistä enemmän luotettavuutta, tiheämpiä vuorovälejä sekä mukavaa ja siistää kalustoa. Digitalisaation edetessä myös tiedon määrä lisääntyy, ja kerättyä dataa hyödynnetään suunnittelun ja päätöksenteon tukena entistä systemaattisemmin, mikä mahdollistaa palvelun kohdentamisen tarkemmin todellisen kysynnän mukaisesti.

Vuonna 2024 hyväksytty seudullinen joukkoliikenteen palvelutasosuunnitelma ja vuonna 2025 hyväksytty seudullinen strategia määrittävät joukkoliikenteen pitkäjänteiset kehityslinjat. Erityisesti strategia ohjaa käytännön toimintaa, ja sen tavoitteena on vahvistaa joukkoliikenteen asemaa Päijät-Hämeessä kunnianhimoisesti. Strategian toteutus on aloitettu muun muassa asiakas-tuntemuksen ja palvelurakenteen selvityksillä. Käynnissä olevia keskeisiä selvityksiä ovat järjestämistapaselvitys, jossa tarkas-tellaan, mikä järjestämistapa olisi Lahden ja Päijät-Hämeen kannalta kokonaistaloudellisesti ja toiminnallisesti paras, sekä ta-sataksa- ja kustannustenjakoselvitys, jossa on tutkittu mahdollisuuksia ottaa käyttöön mallia, jossa lipun hinta ei riipu matkan pituudesta sekä arvioidaan kuntien välistä kustannustenjakomallia ja mahdollisia muutostarpeita. Lahden seudun joukkoliiken-nelautakunta päätti marraskuussa 2025, että seudulla siirrytään tasataksan käyttämiseen 1.6.2026 alkaen. Kustannustenjaon osalta selvitystä jatketaan kuntien kesken. Joukkoliikenteellä on keskeinen rooli Lahden kaupungin päivitettävässä ilmasto-ohjelmassa. Tavoitteena on lisätä päästöttömän kaluston määrää ja kasvattaa joukkoliikenteen kulkutapaosuutta osana kestä-vämpää kaupunkiliikkumista.

Lahteen sijoittuvan Fazer Oy:n uuden tehtaan avautuminen luo tarpeen uudelle joukkoliikenneyhteydelle Pippon alueelle. Liiken-nöinti alueelle aloitetaan vuoden 2027 aikana.

Kaupunkipyöräjärjestelmän järjestämisvastuu siirtyy joukkoliikenneyksikölle talvikaudella 2025–2026, mikä selkeyttää hallin-toa ja mahdollistaa entistä paremman integraation joukkoliikenteeseen. Kaupunkipyöräjärjestelmä on saavuttanut suuren suo-sion. Joukkoliikennelautakunta on päättänyt jatkaa sopimusta nykyisen palveluntuottajan kanssa kauden 2027 loppuun. Vuo-den 2026 aikana valmistellaan hankintaa vuodesta 2028 eteenpäin. Linja-autoliikenteen ja kaupunkipyöräyhteensovittami-nen tukee matkaketjuja ja parantaa kokonaisvaltaisia liikkumispalveluja.

Palveluliikenteen konseptia on uudistettu merkittävästi. Vuonna 2024 käyttöön otettu uusi välityspalvelu on parantanut tilaus-pohjaisen palveluliikenteen toimivuutta ja saavutettavuutta. Vuonna 2025 osa tilauspohjaisesta liikenteestä on korvattu reitti-pohjaisella niin sanotulla lähiliikenteellä, jota ajetaan erityisesti alueilla, joilla runkoliikenne ei ole toiminnallisesti tai taloudelli-sesti perusteltua. Lähiliikenteen reitit kulkevat muun muassa ikäihmisten palvelukotien kautta, ja sen tavoitteena on varmistaa joukkoliikenteen saavutettavuus entistä yhdenvertaisemmin.

Tulevina vuosina toimintaympäristöön voi vaikuttaa merkittävästi myös mahdollinen hankintalainsäädännön uudistus. Erityisesti in-house-yhtiöiden asemaa koskevat muutokset voivat vaikuttaa kaikkiin toimivaltaisiin viranomaisiin – myös Lahdessa. Riskinä on, että lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien järjestäminen nykyisellä tavalla ei olisi enää mahdollista, mikä voisi kasvattaa toiminnan kustannuksia vuodesta 2027 alkaen.

Toiminnan painopistealueet

Joukkoliikenteen toiminta tulevina vuosina painottuu suunnitelmalliseen ja strategialähtöiseen kehittämiseen, jossa siirrytään entistä vahvemmin reaktiivisesta toiminnasta proaktiiviseen toimintaan. Kehittämistä ohjaavat muun muassa Lahden kaupun-gin sekä seudullisen joukkoliikenteen strategiat, joiden mukaisesti edistetään kestävä, saavutettavaa ja asiakaslähtöistä lii-kkumista. Keskeisiä painopisteitä ovat useat liikkumispalvelujen hankinnat, jotka toteutetaan monivuotisilla sopimuksilla. Ne tulevat määrittämään liikkumispalveluja merkittävästi tulevien vuosien aikana.

Viestinnän ja markkinoinnin taloudelliset resurssit säilytetään ja niitä kehitetään kokonaisvaltaisesti yhdessä lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien kanssa, jotta joukkoliikennepalvelut vastaavat kaupunkilaisten tarpeisiin ja houkuttelevat uusia käy-täjiä. Tähän kokonaisuuteen kytkeytyy luonnollisesti myös asiakastuntemuksen parantaminen. Tavoitteena on tarjota yhtenäi-nen ja helposti ymmärrettävä asiakaspolku, jossa tieto, maksaminen ja liikkuminen muodostavat saumattoman kokonaisuuden.

Edellä mainituilla toiminnan painopisteillä ja jo tehdyillä muutoksilla pyritään kasvattamaan joukkoliikenteen houkuttelevuutta erityisesti pitkällä aikavälillä ja vastaamaan niin kaupungin kuin joukkoliikenteen strategiaan tavoitteisiin.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026
Talous:			
Toimintatulot/asukas	143 €	146 €	149 €
Toimintamenot/asukas	218 €	221 €	230 €

3.5. Tuloslaskelmaosa

3.5.1. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, jonka tehtävänä on osoittaa tulo- ja menojen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Toimintakate kertoo toimintatulojen ja -menojen erotuksen, eli käyttötalouden nettomenot. Vuosikate osoittaa tulo- ja menojen erotuksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja muihin pitkävaikutteisiin menoihin. Terveen talouden kriteerit toteutuvat, mikäli vuosikate on pitkällä aikavälillä samaa suuruusluokkaa kuin nettoinvestoinnit. Vuosikatteen tulisi myös riittää kattamaan suunnitelman mukaiset poistot.

Kaupungin vuosikate ei riitä kattamaan nettoinvestointeja eikä suunnitelman mukaisia poistoja. Vuoden 2026 vuosikate on 40,5 milj. euroa, suunnitelman mukaiset poistot ovat 52,1 milj. euroa ja tilikauden alijäämä on 10,9 milj. euroa.

Tuloslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026*	TS 2027*	TS 2028*
Toimintatulot	177 645 672	183 892 400	176 122 200	174 573 700	175 068 200
Myyntitulot	28 799 363	31 638 500	33 818 100	31 442 200	29 493 700
Maksutulot	13 395 430	13 389 600	12 822 500	13 167 000	13 340 900
Tuet ja avustukset	27 057 599	26 853 300	22 593 600	23 610 000	23 610 000
Muut toimintatulot	108 393 280	112 011 000	106 888 000	106 354 500	108 623 600
Valmistus omaan käyttöön	1 330 661	1 114 000	1 114 000	1 114 000	1 114 000
Toimintamenot	-500 392 074	-552 171 500	-548 381 900	-552 417 500	-560 196 900
Henkilöstömenot	-183 597 638	-197 372 500	-199 764 800	-204 969 400	-210 215 300
Palvelujen ostot	-145 743 509	-160 374 000	-165 393 500	-166 213 700	-166 621 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 846 389	-19 557 200	-19 442 000	-19 920 700	-20 300 300
Avustukset	-48 295 946	-64 798 000	-62 941 700	-62 720 600	-62 470 600
Muut toimintamenot	-104 908 591	-110 069 800	-100 839 900	-98 593 100	-100 589 200
Toimintakate	-321 415 741	-367 165 100	-371 145 700	-376 729 800	-384 014 700
Verotulot	288 270 831	288 614 700	317 449 700	327 809 300	341 491 500
Valtionosuudet	77 170 655	88 797 800	87 805 900	87 805 900	87 486 300
Rahoitustulot ja -menot	2 377 142	3 860 300	6 361 500	6 705 200	8 976 500
Korkotulot	21 356 946	15 163 300	11 192 000	10 333 100	10 247 900
Muut rahoitustulot	4 952 487	8 098 700	12 612 600	13 116 500	15 368 500
Korkomenot	-23 660 694	-18 848 700	-17 191 100	-16 492 400	-16 387 900
Muut rahoitusmenot	-271 597	-553 000	-252 000	-252 000	-252 000
Vuosikate	46 402 887	14 107 700	40 471 400	45 590 600	53 939 600
Poistot ja arvonalentumiset	-56 185 733	-52 940 200	-52 096 800	-52 935 500	-51 294 800
Tilikauden tulos	-9 782 847	-38 832 500	-11 625 400	-7 344 900	2 644 800
Poistoeron lisäys tai vähennys	736 754	70 000	736 800	736 800	736 800
Varausten lisäys tai vähennys	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys tai vähennys	83 311	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-8 962 782	-38 762 500	-10 888 600	-6 608 100	3 381 600

* Taloussuunnitelmavuodet sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

Tunnusluvut	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Ylijäämä taseessa, milj. euroa	245,78	207,02	196,13	189,52	192,90
Toimintatulot/-menot %	35,5 %	33,3 %	32,1 %	31,6 %	31,3 %
Vuosikate/poistot %	82,6 %	26,6 %	77,7 %	86,1 %	105,2 %
Vuosikate € / asukas	382 €	116 €	332 €	373 €	441 €
Asukasmäärä	121 337	121 519	121 801	122 139	122 444

Tuloslaskelma talousarvio 2026, taseyksiköt eriteltynä
(sis. sisäiset erät)

Tuloslaskelma*	Kaupunki	Taseyksiköt	Yhteensä
Toimintatulot	80 845 100	95 277 100	176 122 200
Myyntitulot	33 070 600	747 500	33 818 100
Maksutulot	10 593 800	2 228 700	12 822 500
Tuet ja avustukset	7 933 600	14 660 000	22 593 600
Muut toimintatulot	29 247 100	77 640 900	106 888 000
Valmistus omaan käyttöön	514 000	600 000	1 114 000
Toimintamenot	-481 959 400	-66 422 500	-548 381 900
Henkilöstömenot	-187 182 200	-12 582 600	-199 764 800
Palvelujen ostot	-148 195 100	-17 198 400	-165 393 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 885 200	-9 556 800	-19 442 000
Avustukset	-62 941 700	0	-62 941 700
Muut toimintamenot	-73 755 200	-27 084 700	-100 839 900
Toimintakate	-400 600 300	29 454 600	-371 145 700
Verotulot	317 449 700	0	317 449 700
Valtionosuudet	87 805 900	0	87 805 900
Rahoitustulot ja -menot	9 234 400	-2 872 900	6 361 500
Korkotulot	11 192 000	0	11 192 000
Muut rahoitustulot	12 612 400	200	12 612 600
Korkomenot	-14 320 000	-2 871 100	-17 191 100
Muut rahoitusmenot	-250 000	-2 000	-252 000
Vuosikate	13 889 700	26 581 700	40 471 400
Poistot ja arvonalentumiset	-32 368 800	-19 728 000	-52 096 800
Tilikauden tulos	-18 479 100	6 853 700	-11 625 400
Poistoeron lisäys tai vähennys	666 700	70 100	736 800
Tilikauden yli-/alijäämä	-17 812 400	6 923 800	-10 888 600

* Luvut sisältävät talouden lisäsopeutustoimiin varautumisen. Lisäsopeutustoimien tarkemmasta kohdentamisesta tiliryhmiin ja palveluyksiköille päätetään käyttösuunnitelmien yhteydessä.

3.5.2. Verotulot

Kaupungin verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöveroista. Verotulojen arviointiin kohdistuu edelleen epävarmuutta, jota aiheuttavat maailmalla esiintyvät kriisit, Yhdysvaltojen asettamat tullit, talouskasvun epävarmuus sekä verojen tilitysjaksien kohdat. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa, mutta talouden epävarmuus on kuitenkin kotimaassa ohjannut toistaiseksi tuloja enemmän säästämiseen kuin kulutukseen. Talousarviossa esitetyt verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton veroennustekehikkoon.

Kunnallisvero

Kaupungin tuloveroprosentista päättää vuosittain kaupunginvaltuusto, joka päätti 10.11.2025 § 121 nostaa kunnallisveroprosenttia 0,5 prosenttiyksiköllä ja vahvistaa vuoden 2026 tuloveroprosentiksi 8,6. Kunnallisverokertymä vuodelle 2026 on arvioitu olevan 241,9 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen verrattuna on noin 12,1 prosenttia.

Kertymään vaikuttavat positiivisesti tuloveroprosentin korotus sekä muun muassa työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden, työhuonevähennyksen ja työsuhtepolkupyöräedun verovapauden poistaminen. Kertymään vaikuttavat negatiivisesti muun muassa työn verotuksen keventäminen ja ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen. Nämä veroperuste-muutosten aiheuttamat vaikutukset kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille valtionosuuksien kautta.

Veropohjaan ja kunnallisverokertymään vaikuttavat väestörakenteen ja työllisyyden kehitys. Työ- ja elinkeinoministeriön työmarkkinaennusteen 14.11.2025 mukaan työmarkkinoilla on nähtävissä käänne parempaan vuoden 2025 lopussa. Työllisyyden kasvun ennustetaan kiihtyvän vuonna 2027.

Yhteisövero

Yhteisövero on osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen maksama tulovero, jonka määrä on 20 prosenttia yhteisön verotettavasta tulosta. Yhteisövero tilitetään valtiolle ja kunnille säädettyjen jako-osuuksien perusteella. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan verovuonna 2026 kuntien jako-osuus on 22,90 prosenttia yhteisöverokertymästä (verontilityslaki 532/1998 § 12 f, 1301/2022).

Yhteisöveron tuottoarvio vuodelle 2026 on 25,7 milj. euroa, jossa on kasvua edellisvuoteen noin 1,9 prosenttia. Yhteisöveron kehitykseen liittyy paljon epävarmuutta. Talouskasvua ja erityisesti vientimarkkinoita hidastavat muun muassa Yhdysvaltojen asettamat tullit.

Yhteisöverokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin vuonna 2027. Muutos kompensoidaan kunnille muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia, joten muutos on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali.

Kiinteistövero

Kiinteistöverolain (654/1992, § 1–11) mukaan kiinteistövero on kiinteistöveroprosentin mukainen osuus kiinteistön arvosta. Verovelvollinen on kalenterivuoden alkaessa kiinteistön omistaja tai omistajan veroinen haltija. Kiinteistövero maksetaan kiinteistön sijaintikunnalle.

Kaupunginvaltuusto päätti 10.11.2025 § 121 korottaa kiinteistöveroprosentteja 0,02–2,00 prosenttiyksikköä lukuun ottamatta yleishyödyllisen yhteisön ja voimalaitosten kiinteistöveroa. Kiinteistöveron tuottoarvio vuodelle 2026 on 49,8 milj. euroa, jossa nousua kuluvaan vuoteen nähden on 4,7 prosenttia. Kiinteistöverotulojen nousu johtuu kiinteistöveroprosenttien korotuksista.

Hallitus valmistelee kiinteistöverouudistusta, jonka tavoitteena on korjata kiinteistöjen verotusarvojen ja käypien arvojen eriytyminen toisistaan. Valmistelun etenemisen aikataulusta ei ole tällä hetkellä tietoa.

Kokonaisverotulot

Verotuksella koottava tulo vuoden 2026 talousarviossa on 317,4 milj. euroa, joka on 10,0 prosenttia edellisvuotta enemmän. Verotulot jakaantuvat verolajeittain seuraavasti:

Verotulot	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kunnan tulovero	214 003 505	215 775 000	241 922 600	250 647 800	261 876 200
Kiinteistövero	47 728 041	47 589 700	49 806 500	49 935 800	50 835 800
Osuus yhteisöveron tuotosta	26 539 285	25 250 000	25 720 600	27 225 700	28 779 500
Yhteensä	288 270 831	288 614 700	317 449 700	327 809 300	341 491 500

Kiinteistöveroprosentit	Lahti 2025	Raja-arvot 2025	Lahti 2026	Raja-arvot 2026
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,35	0,93–2,00	1,45 (+0,10)	0,93–2,00
Maapohja	1,35	1,30–2,00	1,38 (+0,03)	1,30–2,00
Vakituinen asuinrakennus	0,60	0,41–1,00	0,62 (+0,02)	0,41–1,00
Muu kuin vakituinen asuminen	1,35	0,93–2,00	1,95 (+0,60)	0,93–2,00
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00	2,00–6,00	6,00 (+2,00)	2,00–6,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,60	0,00–2,00	0,60 (+0,00)	0,00–2,00
Voimalaitos	3,10	0,93–3,10	3,10 (+0,00)	0,93–3,10

3.5.3. Valtionosuudet

Valtionosuusrahoitus on yleiskatteellinen tuloerä, jota valtio ei osoita tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan rahoituksen saaja päättää itse saamansa rahoituksen tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä. Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta. Tämä toteutetaan tasaamalla palvelujen järjestämisen kustannuseroja sekä kuntien välisiä tulopohjaeroja.

Peruspalvelujen valtionosuutta lisäävät muun muassa oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus, kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen, kotihoidontuen Norjan mallin käyttöönotto, indeksikorotus sekä kustannustenjaon tarkistus. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentävät muun muassa kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen, työnhakijan palveluprosessin keventäminen, työttömyysturvaan liittyvän muistutusvelvoitteen kumoaminen, esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjojen vähentäminen, kasvutoimien rahoitukseen liittyvä valtionosuuden 75 milj. euron vähennys sekä indeksikorotuksen yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024–2027.

Valtiovarainministeriön (VM) asettama työryhmä on valmistellut peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistusta. Uudistuksen tavoitteena on ollut uudistaa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti valtion tasolla kustannusneutraalisti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Uuden lainsäädännön oli tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027, mutta hallituspuolueet eivät löytäneet sopua kuntien valtionosuusuudistuksesta eikä uudistus etene tällä hallituskaudella.

Vuonna 2026 Lahden valtionosuuksien arvioidaan olevan 87,5 milj. euroa, mikä on 1,5 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Arvio perustuu pääosin valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton alustaviin laskelmiin kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista sekä arvioihin opetus- ja kulttuuritoimen muista valtionosuuksista.

Valtionosuudet	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman verotuloihin perustuva valtionosuuden tasausta	37 608 582	52 510 300	52 644 100	52 644 100	52 644 100
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus	23 182 373	24 962 400	26 749 800	26 749 800	26 430 200
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1 844 555	480 000	-2 285 500	-2 285 500	-2 285 500
Verotulojen menetysten korvaus	18 224 255	10 845 100	10 697 500	10 697 500	10 697 500
Yhteensä	77 170 655	88 797 800	87 805 900	87 805 900	87 486 300

3.5.4. Korkotulot ja -menot

Korkomenot kaupungin ottamista lainoista ovat talousarviovuonna 17,2 milj. euroa ja korkotuloja kertyy 11,2 milj. euroa. Korkotuloista pääosan kaupunki saa konserniyhtiöille myöntämistään lainoista sekä kassavaroista tehdyistä talletuksista. Korkotuloihin ja -menoihin sisältyy taseyksiköiden maksamat sisäiset korkoerät.

Sitovuus nettoarvio	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tulot	18 668 801	15 163 300	11 192 000	10 333 100	10 247 900
Menot	-20 972 548	-18 848 700	-17 191 100	-16 492 400	-16 387 900
Netto	-2 303 747	-3 685 400	-5 999 100	-6 159 300	-6 140 000

3.5.5. Muut rahoitustulot ja -menot

Muihin rahoitustuloihin kirjataan muun muassa kaupungin tytäryhtiöiltään saamat osinkotulot, takauspalkkiot ja sijoitustoiminnasta saadut luovutusvoitot. Talousarviossa vuodelle 2026 osinkotuloiksi on arvioitu 11,6 milj. euroa, josta konserniyhtiöiden osinkotuloarvio on 10,7 milj. euroa. Kaupunki pyrkii osinkotuotoissaan vakaaseen tuottotasoon, huomioiden kuitenkin yhtiöiden tulokehityksen ja toiminnallisessa ympäristössä tapahtuvat muutokset sekä kaupungin yhtiökohtaiset omistajapolitiittiset linjaukset. Näin turvataan sekä yhtiöiden kilpailukyky ja investointimahdollisuudet että kaupungin kohtuulliset tuottotavoitteet. Muihin rahoitusmenoihin kirjataan lainojen nostoprovisiot ja muut lainajärjestelyihin liittyvät kustannukset, valtion verotilityskorot ja -korotukset sekä muut rahoitusmenot. Muihin rahoitusmenoihin kohdistuu taloussuunnitelmakaudella vuosittain 0,3 milj. euroa lisäsopeutusta.

Konserniyhtiöiden osinkotavoite	TA 2026
Lahden Talot Oy -alakonserni	800 000
Lahti Aqua Oy -alakonserni	2 550 000
Lahti Energia Oy -alakonserni	7 000 000
Spatium Toimitilat Oy	80 000
Salpakierto Oy	300 800
Yhteensä	10 730 800

Sitovuus nettoarvio	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Tulot	4 952 487	8 098 700	12 612 600	13 116 500	15 368 500
Menot	-271 597	-553 000	-252 000	-252 000	-252 000
Netto	4 680 890	7 545 700	12 360 600	12 864 500	15 116 500

3.6. Investointiosa

Investointisuunnitelmat esitetään viiden vuoden ajalle. Vuosien 2026–2030 investointimenot ovat yhteensä 354,2 milj. euroa. Näistä talonrakennuksen investointimenot ovat 164,0 milj. euroa, julkisen käyttöomaisuuden investointimenot 146,3 milj. euroa ja irtaimen omaisuuden investointimenot 21,4 milj. euroa.

Taloussuunnitelmavuosien 2026–2028 investointimenot ovat yhteensä 220,2 milj. euroa. Näistä suurimmat ovat talonrakennuksen investointimenot 48 prosenttia ja julkisen käyttöomaisuuden investoinnit 38 prosenttia.

Alla olevassa yhteenvedossa on esitetty kaupungin kokonaisinvestointien euromääräinen kohdentuminen eri investointiryhmiin. Investointitulot sisältävät aktivoitujen pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutuksesta saatavat tulot tasearvosta sekä investointien rahoitusosuudet. Mahdolliset myyntivoitot tai -tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

Investoinnit 2024–2030	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Kiinteä omaisuus							
tulot	461 727	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
menot	-1 565 677	-5 750 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Talonrakennus							
tulot	408 081	1 328 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
menot	-32 894 514	-30 223 000	-24 918 000	-28 890 000	-52 419 000	-42 132 000	-15 687 000
Julkinen käyttöomaisuus							
tulot	1 455 002	450 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
menot	-24 194 130	-23 414 000	-30 573 000	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000	-30 914 000
Irtain omaisuus							
tulot	47 878	0	0	0	0	0	0
menot	-4 635 347	-4 145 000	-4 700 000	-4 270 000	-4 010 000	-4 010 000	-4 395 000
Arvopaperit ja osuudet							
tulot	75 007	9 700 000	0	0	0	0	0
menot	-149 489	-10 000 000	-8 000 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Investoinnit yhteensä							
Tulot (ei sis. myyntivoittoja)	2 447 695	14 478 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000
Menot	-63 439 157	-73 532 000	-70 691 000	-67 074 000	-82 414 000	-80 056 000	-53 996 000
Netto	-60 991 461	-59 054 000	-66 191 000	-62 574 000	-77 914 000	-75 556 000	-49 496 000

3.6.1. Kiinteä omaisuus

Kiinteän omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Yhdyskuntarakentamisen edellyttämästä maanhankinnasta päättää pääsääntöisesti kaupunkiympäristölautakunta sille myönnetyn määrärahan puitteissa. Määräraha kattaa myös eri taroituksiin ostetut rakennetut kiinteistöt ja hankittavilla kohteilla olevan puuston. Määrärahavarauksesta osoitetaan myös maankäyttösuunnitelmassa kaupungille tulevien maa-alueiden kirjanpidollinen meno. Maanhankintaa ja määrärahan riittävyyttä tulee jatkossa haastamaan elokuussa 2025 voimaantullut lunastuslain muutos. Muutos tuo automaattisen 25 prosentin korotuksen lunastuskorvaukseen, mikä tulee heijastumaan myös vapaaehtoisten kauppojen hintatasoon nostaen täten maanhankinnan investointikuluja.

Suunnitelmallisen raakamaanhankinnan rinnalla kaupungin tulee varautua maanhankintaan perustelluissa erityistapauksissa käyttämällä kiinteistökaupan etuosto-oikeutta ja lunastusmenettelyä sekä olemalla aktiivisesti mukana pakkohuutokaupoissa. Etuosto-oikeuden käyttämisasioissa päätösvalta on kaupunginhallituksella. Etuosto-oikeutta käytettäessä osoitetaan rahoitus kiinteän omaisuuden investointeihin varatuista määrärahoista. Jos yhdyskuntarakenteen kehittymisen kannalta merkittäviä maa-alueita tulee mahdolliseksi hankkia kaupungille, perustuu niiden hankinta lisätalousarvioon kiinteän omaisuuden investointimenoihin varatun määrärahan ylittävältä osalta.

	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Tulot	461 727	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Menot	-1 565 677	-5 750 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Netto	-1 103 950	-2 750 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000

3.6.2. Talonrakennus

Talonrakennusinvestointien sitovuus on investointisuunnitelman menot. Talonrakennusinvestoinnit on jaettu perusparannuksiin, korvausinvestointeihin, uusinvestointeihin ja keskeneräisiin hankkeisiin. Investointihankkeen lopullisesta sisällöstä, laajuudesta ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman yhteydessä.

Talonrakennusinvestoinnit kohdistuvat vuonna 2026 pääosin toimitilojen perusparannuksiin ja korvausinvestointeihin. Näillä turvataan omaisuuden arvon säilymistä ja korvataan toiminnallisesti ja teknisesti vanhentuneita tiloja.

Talonrakennuksen perusparannus- ja korvausinvestointien oikea-aikaisuutta ja sen arviointia kehitetään jatkuvasti. Hankkeiden viivästyminen optimaalisesta ajankohdasta voi aiheuttaa ylimääräisiä väistötalokustannuksia tai mahdollisesti uusia sisäilmaongelmia. Investointien rahoittamiseksi pyritään löytämään vaihtoehtoisia taloudellisesti järkeviä ratkaisuja kaupungin velkaantumista kasvattavan taserahoituksen sijaan.

Kaupungin investointitason alentamiseksi sekä hankkeiden kustannustason hillitsemiseksi etsitään ratkaisuja, joilla investointiohjelmassa olevia hankkeita voitaisiin toteuttaa nykyistä edullisemmin, esimerkiksi tilakäyttöä tehostamalla ja kustannustehokkaampia suunnitteluratkaisuja löytämällä. Talonrakennusinvestointeihin liittyviä energiatehokkuus- ja ympäristöjohtamistimenpiteitä ovat esimerkiksi hiilijalanjälki- ja elinkaaritarkastelut kaikissa isoissa hankkeissa, korjausvaihtoehdon selvittäminen ensisijaisena uudisrakennusvaihtoehtoon verrattuna, uudisrakentamisessa puurakentamisvaihtoehdon selvittäminen ensisijaisena vaihtoehtona sekä tilatehokkuustavoitteet.

	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Tulot	408 081	1 328 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Menot	-32 894 514	-30 223 000	-24 918 000	-28 890 000	-52 419 000	-42 132 000	-15 687 000
Netto	-32 486 433	-28 895 000	-23 918 000	-27 890 000	-51 419 000	-41 132 000	-14 687 000
Talonrakennusinvestoinnit			TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Perusparannukset			-12 902 000	-12 813 000	-24 029 000	-21 514 000	-12 566 000
Korvausinvestoinnit			-10 067 000	-14 577 000	-26 890 000	-19 118 000	-1 621 000
Uusinvestoinnit			-449 000	0	0	0	0
Keskeneräiset hankkeet			-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Menot yhteensä			-24 918 000	-28 890 000	-52 419 000	-42 132 000	-15 687 000

Perusparannukset

Perusparannuksilla turvataan omaisuuden arvon säilyminen. Lisäksi tavoitteena on rakennusten korjausvelan pieneneminen. Samalla tilat korjataan teknisesti ja toiminnallisesti ajanmukaisemmiksi. Kustannustaso: Haahtela-tarjoushintaindeksi 102.

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Konsernihallinnon hankeryhmä	-251 000	-726 000	-5 188 000	-2 668 000	-155 000
Huoltovarmuusinvestointi, perusparannus	-97 000	-571 000	-5 033 000	-2 515 000	0
Muut kohteet yhteensä	-154 000	-155 000	-155 000	-153 000	-155 000
Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä	-5 562 000	-3 644 000	-1 080 000	-2 193 000	-3 598 000
Kaupunginteatteri, perusparannus	-289 000	-289 000	-289 000	-1 401 000	-2 807 000
Urheilukeskus, perusparannukset yhteensä	-4 367 000	-2 963 000	-400 000	-400 000	-400 000
Muut kohteet yhteensä	-906 000	-392 000	-391 000	-392 000	-391 000
Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä	-5 929 000	-7 881 000	-17 611 000	-16 503 000	-8 663 000
Myllypohjan monitoimitalo, perusparannus	-663 000	0	0	0	0
Kartanon koulu, Kärriyten toimipiste, perusp.	0	-237 000	-3 559 000	-2 136 000	0
Länsiharjun pikkukoulu, perusparannus	-166 000	-1 987 000	-1 987 000	0	0
Pääkirjasto, perusparannus	-297 000	-377 000	-6 070 000	-8 094 000	-2 023 000
Päiväkodit, perusparannukset yhteensä	-966 000	-1 627 000	-3 798 000	-4 078 000	-3 659 000
Muut kohteet yhteensä	-3 837 000	-3 653 000	-2 197 000	-2 195 000	-2 981 000

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	-1 160 000	-562 000	-150 000	-150 000	-150 000
Sibeliustalo, julkisivukorjaukset	-1 010 000	0	0	0	0
Imagorakennukset, korjaukset yhteensä	-50 000	-462 000	-50 000	-50 000	-50 000
Muut kohteet yhteensä	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Perusparannukset yhteensä	-12 902 000	-12 813 000	-24 029 000	-21 514 000	-12 566 000

Konsernihallinnon palvelualueen hankeryhmä

- Konsernihallinnon hankeryhmässä on varattu rahoitusta kaupungin keskushallinnon ja tasayksiköiden käytössä olevien rakennusten korjaustöihin. Huoltovarmuuden perusparannukseen on varattu vuosille 2028–2029 yhteensä 8,3 milj. euroa. Hankkeen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman perusteella.

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Kaupunginteatterin perusparannus on odotettavissa vuosina 2030–2032. Kokonaiskustannukset ovat noin 26,6 milj. euroa. Hankkeen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman perusteella.
- Urheilukeskuksessa on varauduttu vuoden 2029 MM-kisojen edellyttämiin investointeihin. Lisäksi on varauduttu rakennusten ja rakennelmien kunnosta johtuviin korjauksiin sekä pienehköihin muutostöihin.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Myllypohjan monitoimitaloon kuuluvan vanhan koulurakennuksen perusparannus toteutetaan samanaikaisesti uudisrakennusosan kanssa, ja tilat ovat valmiit syksyllä 2026. Perusparannuksen kustannusarvio on 7,0 milj. euroa.
- Länsiharjun pikkukoulun perusparannus valmistuu kesällä 2028. Perusparannuksen kustannukset ovat noin 4,1 milj. euroa.
- Kartanon koulun Kärrytien toimipisteen perusparannus toteutetaan samanaikaisesti Erstan päiväkodin perusparannuksen kanssa vuosina 2028–2029. Päiväkodin osalta kustannukset sisältyvät päiväkotien perusparannuksiin. Yhteensä hankkokonaisuuteen on varattu 13,2 milj. euroa, ja osa siitä saatetaan jatkoselvitysten perusteella toteuttaa uudisrakentamisena.
- Pääkirjaston perusparannus toteutetaan vuosina 2028–2030. Kokonaiskustannukset ovat noin 16,9 milj. euroa.
- Päiväkotien perusparannuksiin on varattu rahoitusta palveluverkkoselvityksessä säilytettäväksi määriteltujen päiväkotien perusparannuksiin sekä osakorjauksiin. Isojen perusparannusten vaihtoehtona tarkastellaan uudisrakennusvaihtoehtoa sekä muita toteutusmalleja.
- Länsiharjun pikkukoulun perusparannuksesta sekä Kartanon koulusta ja Erstan päiväkodista laaditaan hankesuunnitelmat, joiden perusteella tehdään päätökset hankkeiden sisällöstä ja kustannuksista.

Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä

- Määräraha on varattu korjauksiin, joita tehdään konserniyhtiöille sekä kaupunkikonsernin ulkopuolisille tahoille vuokra-tiluissa.
- Imagorakennuksiin varaudutaan tekemään niiden teknisen kunnan kannalta välttämättömät korjaukset.
- Imagorakennuksia ovat kohteet, joita pidetään kaupungin imagon kannalta tärkeitä ja suojelun kannalta merkittävinä, mutta joiden kohdalla tyydytään matalaankin tuottoon. Tällaisia ovat muun muassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaat ja kaavoituksellisesti suojellut kohteet, joita ei pystytä riittävästi hyödyntämään kaupungin omassa toiminnassa. Pääasiassa imagorakennuksista huolehditaan kunnossapidon toimenpitein.

Korvausinvestoinnit

Korvausinvestoinnit tarkoittavat vanhojen tilojen korvaamista uusilla silloin, kun entiset tilat ovat teknisesti ja/tai toiminnallisesti vanhentuneet eikä niiden perusparannus ole tarkoituksenmukaista. Korvausinvestoinneilla pienennetään korjausvelkaa, kun huonokuntoisista rakennuksista luovutaan ja ne korvataan uusilla. Samalla toiminta tehostuu, kun uudet tilat pystytään suunnittelemaan kaikilta osin ajanmukaisiksi. Lisäksi uudet rakennukset voidaan suunnitella ja rakentaa energiatehokkaimmiksi ja näin edistää kaupungin energiatehokkuustavoitteiden toteutumista. Kustannustaso: Haahtela-tarjoushintaindeksi 102.

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä	-1 247 000	-8 380 000	-18 783 000	-9 390 000	0
Vesiliikuntakeskus	-1 247 000	-8 380 000	-18 783 000	-9 390 000	0
Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä	-8 820 000	-6 197 000	-8 107 000	-9 728 000	-1 621 000
Myllypohjan monitoimitalo, uudisrakennus	-3 867 000				
Kaarikadun päiväkotito, uudisrakennus	-2 060 000				
Paavolan päiväkotito, uudisrakennus	-2 689 000	-5 378 000			
Mukkulan monitoimitalo, uudisrakennus	-204 000	-819 000	-8 107 000	-9 728 000	-1 621 000
Korvausinvestoinnit yhteensä	-10 067 000	-14 577 000	-26 890 000	-19 118 000	-1 621 000

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Uuden vesiliikuntakeskuksen sisällöstä ja kustannuksista päätetään myöhemmin valmistuvan hankesuunnitelman perusteella.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Myllypohjan monitoimitalon uudisrakennusosa toteutetaan samanaikaisesti vanhan koulurakennuksen perusparannuksen kanssa. Tilat ovat valmiit kesällä 2026. Uudisrakennuksen kokonaiskustannusarvio on 19,5 milj. euroa. Monitoimitalo korvaa Myllypohjan koulun uudemmat osat, Ahtialan kirjaston nykyiset tilat, Kunnaksen koulun sekä Ahtialan, Leikkituvan ja Kunnasmannin päiväkodit.
- Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus korvaa entisen Kaarikadun päiväkotirakennuksen. Rakentaminen aloitettiin keväällä 2025 ja tilat ovat valmiit kesällä 2026. Uudisrakennuksen kustannukset ovat noin 6,9 milj. euroa.
- Uusi Hennalan päiväkotito korvaa nykyiset Launeen ja Hennalan päiväkodit. Rakennus toteutetaan vuokramallilla, ja se valmistuu kesällä 2027.
- Paavolan päiväkodin uudisrakennus korvaa nykyisen Paavolan päiväkotirakennuksen. Rakentaminen aloitetaan syksyllä 2026 ja tilat ovat valmiit vuoden 2028 alussa. Uudisrakennuksen kustannukset ovat noin 8,1 milj. euroa.
- Kasakkamäen koululle hankitaan nykyisiä tiloja pienemmät vuokratilat, jotka valmistuvat kesällä 2027.
- Mukkulan monitoimitaloon sijoittuvat Mukkulan ala- ja yläkoulut, päiväkotito, kirjasto ja nuorisotilat. Monitoimitalo toteutetaan hybridimallilla, jossa investointina rahoitetaan vain kiinteä ydinosa. Ydinosaan liitettävät moduulirakenteiset osat hankitaan vuokramallilla. Ydinosan investointikustannukset ovat noin 20,5 milj. euroa. Monitoimitalo valmistuu kesällä 2030. Hankkeen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman perusteella.

Uusininvestoinnit

Uusininvestoinnit ovat uudisrakennushankkeita tai laajennuksia, jotka johtuvat toiminnan laajentumisesta tai laatutason parantamisesta väljyyttä lisäämällä. Kustannustaso: Haahtela-tarjoushintaindeksi 102.

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä	-449 000	0	0	0	0
Kisapuiston konesuojarakennus	-449 000	0	0	0	0
Uusininvestoinnit yhteensä	-449 000	0	0	0	0

Keskeneräiset hankkeet

Määräraha on varattu edelliseltä vuodelta jatkuviin, keskeneräisiin hankkeisiin, joiden toteutuksen aikataulu on muuttunut siten, että edellisen vuoden määrärahoja on jäänyt käyttämättä.

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Edelliseltä vuodelta jatkuvat hankkeet	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000

3.6.3. Julkinen käyttöomaisuus

Julkisen käyttöomaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Julkisen käyttöomaisuuden käytöstä päättää vuosittain kaupunkiympäristölautakunta käyttösuunnitelman yhteydessä.

Elinvoimahankkeiden rahoittamisessa hyödynnetään ensisijaisesti omaisuuden myynnistä saatavia tuloja. Kaupungin oman rahoituksen lisäksi hyödynnetään EU:n elpymisvaroja sekä valtion kanssa tehtävien MAL- ja ekosysteemisopimusten rahoitusta.

Erityisesti pyritään vauhdittamaan elinkeinoelämän alueiden, kuten Pippon sekä Radanvarren ja keskustan aluehankkeiden toteuttamista sekä niitä kohteita, joista on sovittu yritysten kanssa tehdyissä yhteistyösopimuksissa. Lisäksi vauhditetaan uusien asuntoalueiden rakentamista vastaamaan elinkeinoelämän investointien kasvavaa työvoimatarvetta. Yritysten tonttitarpeisiin vastataan riittävällä valmiiden yritystonttien tarjonnalla. Elinvoimahankkeiden suunnittelumäärärahan riittävyyttä seurataan ja tarvittaessa esitetään lisämäärärahoja vuoden 2026 lisätalousarvioiden yhteydessä.

	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Tulot	1 455 002	450 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Menot	-24 194 130	-23 414 000	-30 573 000	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000	-30 914 000
Netto	-22 739 128	-22 964 000	-30 073 000	-30 414 000	-22 485 000	-30 414 000	-30 414 000

Hankeryhmät	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Kadunrakennus	-14 618 000	-12 874 000	-9 435 000	-14 264 000	-14 264 000
Satamat	-880 000	-890 000	-700 000	-1 500 000	-1 500 000
Ulkovalaistus	-2 700 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Liikennevalot	-350 000	-350 000	-50 000	-350 000	-350 000
Liikuntarakentaminen	-1 800 000	-1 800 000	-1 300 000	-1 800 000	-1 800 000
Viheralueiden rakentaminen	-2 225 000	-2 000 000	-1 500 000	-2 000 000	-2 000 000
Elinvoimahankkeet	-8 000 000	-11 000 000	-8 000 000	-9 000 000	-9 000 000
Menot yhteensä	-30 573 000	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000	-30 914 000

3.6.4. Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot kaupunkitasoisesti. Määrärahan kohdentamista yksiköille tarkastellaan talousarviovuoden aikana kaupunginvaltuuston myöntämän kokonaismäärärahan puitteissa.

	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Tulot	47 878	0	0	0	0	0	0
Menot	-4 635 347	-4 145 000	-4 700 000	-4 270 000	-4 010 000	-4 010 000	-4 395 000
Netto	-4 587 468	-4 145 000	-4 700 000	-4 270 000	-4 010 000	-4 010 000	-4 395 000

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Konsernihallinto (ilman taseyksikköä)	-2 220 000	-2 020 000	-2 020 000	-2 020 000	-2 020 000
ICT-investoinnit	-2 200 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Konsernihallinto muut	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Lahden Tilakeskus -taseyksikkö	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Keittiötilojen kiinteät kalusteet	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Elinvoiman palvelualue (ilman taseyksiköitä)	-290 000	-610 000	-650 000	-450 000	-455 000
Kulttuuripalvelut	-50 000	0	0	0	0
Kaupunginmuseo	-240 000	-610 000	-650 000	-450 000	-455 000
Lahden kaupunginorkesteri -taseyksikkö	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Instrumenttihanquinat	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Lahden kaupunginteatteri -taseyksikkö	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Teatteritekniikan korvaushankinnat	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000

Kohteet	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Sivistyksen palvelualue	-1 650 000	-1 100 000	-800 000	-1 000 000	-1 380 000
Perusopetus	-750 000	-600 000	0	0	-380 000
Varhaiskasvatus	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Nuorisopalvelut	-50 000	0	0	0	0
Kirjasto- ja tietopalvelut	-350 000	0	-300 000	-500 000	-500 000
Kaupunkiympäristön palvelualue	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Mittaus- ja tekniset laitteet, muu irtain	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Menot yhteensä	-4 700 000	-4 270 000	-4 010 000	-4 010 000	-4 395 000

3.6.5. Arvopaperit ja osuudet

Arvopapereiden ja osuuksien sitovuus on investointisuunnitelman menot. Määräraha on varattu elinkeinopoliittisten hankkeiden edellyttämiin omarahoitusosuuksiin ja konserniyhtiöiden osakepääomien mahdollisiin korotuksiin. Talousarviovuonna on varauduttu rahoittamaan Lahden Pysäköinti Oy:tä sijoituksella vapaan pääoman rahastoon yhteensä 7,5 milj. euroa.

	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Tulot	75 007	9 700 000	0	0	0	0	0
Menot	-149 489	-10 000 000	-8 000 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Netto	-74 482	-300 000	-8 000 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000

3.7. Rahoitusosa

3.7.1. Rahoituslaskelma

Talousarvion rahoituslaskelma muodostuu kaupungin varsinaisen toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtojen muutoksista. Rahoituslaskelma näyttää, kuinka paljon kaupungin varsinaisen toiminnan ja sen investointien nettokassavirta on yli- tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta osoittaa, miten alijäämäinen nettokassavirta on rahoituksellisesti katettu tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttamiseen.

Toiminnan rahavirran laskennan perustana ovat talousarviovuodelle suunnitellut tuloslaskelman vuosikate, 40,5 milj. euroa, satunnaiset erät sekä tulorahoituksen korjauserät. Vuosikatteeseen ja satunnaisiin eriin sisältyvät pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot oikaistaan tulorahoituksen korjauserissä. Tulorahoituksen korjauserissä vähennetään vuosikatteesta myös pakollisen eläkevarauksen vuotuinen 0,5 milj. euron purku. Eläkevastuuvaraus on pakollinen niissä kunnissa, jotka ns. vanhan eläkesäännön perusteella itse maksavat työntekijöidensä eläkkeitä.

Investointimenot vuonna 2026 ovat 70,7 milj. euroa. Koko suunnitelmakaudella 2026–2028 investointimenot ovat 220,2 milj. euroa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot saadaan pääasiassa tonttien ja kiinteistöjen myynneistä.

Rahoituksen rahavirta koostuu antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutoksista sekä mahdollisista muista maksuvalmiuden muutoksista. Antolainauksen muutoksissa esitetään taseen pysyvien vastaavien sijoituksiin kuuluvien lainasaamisten lisäykset ja vähennykset sekä muiden saamisten muutokset. Lainakannan muutokset sisältävät pitkäaikaisten lainojen lisäykset ja talousarviovuoden lyhennykset ja mahdolliset nettomuutokset lyhytaikaisissa lainoissa.

Rahoituslaskelma	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toiminnan rahavirta	41 235 116	6 107 700	35 571 400	40 690 600	49 039 600
Vuosikate	46 402 887	14 107 700	40 471 400	45 590 600	53 939 600
Tulorahoituksen korjauserät	-5 167 770	-8 000 000	-4 900 000	-4 900 000	-4 900 000
Investointien rahavirta	-55 898 428	-51 754 000	-61 791 000	-58 174 000	-73 514 000
Investointimenot	-63 307 183	-64 032 000	-70 691 000	-67 074 000	-82 414 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 502 880	778 000	500 000	500 000	500 000
Pysyvien vast. hyöd. luovutustulot	5 905 874	11 500 000	8 400 000	8 400 000	8 400 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-14 663 312	-45 646 300	-26 219 600	-17 483 400	-24 474 400
Antolainaukset muutokset	72 876 386	58 883 300	38 344 600	7 494 400	7 270 500
Antolainasaamisten lisäykset	-131 974	-1 000 000	-1 000 000	-10 000 000	-10 000 000
Antolainasaamisten vähennykset	73 008 360	59 883 300	39 344 600	17 494 400	17 270 500
Lainakannan muutokset	-74 090 219	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000	-20 000 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-64 000 000	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000	-20 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-10 090 219	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-30 503 584	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	-31 717 417	28 863 300	18 344 600	-12 505 600	-12 729 500
Vaikutus maksuvalmiuteen	-46 380 729	-16 783 000	-7 875 000	-29 989 000	-37 203 900
Tunnusluvut	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Investointien omahankintameno, milj. €	61,8	63,3	70,2	66,6	81,9
Investointien tulorahoitus, %	75,1	22,3	57,7	68,5	65,8
Pääomamenojen tulorahoitus, %	87,7	41,0	78,1	57,7	57,0

3.7.2. Antolainat

Kaupunki varautuu myöntämään talousarviovuonna antolainoja etupäässä tytäryhtiöilleen 1,0 milj. euroa. Antolainoja suunnitelmakaudella 2026–2028 arvioidaan myönnettävän yhteensä 21,0 milj. euroa.

Antolainat, sitovuus nettoarvio	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Lisäykset	131 974	1 000 000	1 000 000	10 000 000	10 000 000
Vähennykset	-73 008 360	-59 883 300	-39 344 600	-17 494 400	-17 270 500
Netto	-72 876 386	-58 883 300	-38 344 600	-7 494 400	-7 270 500

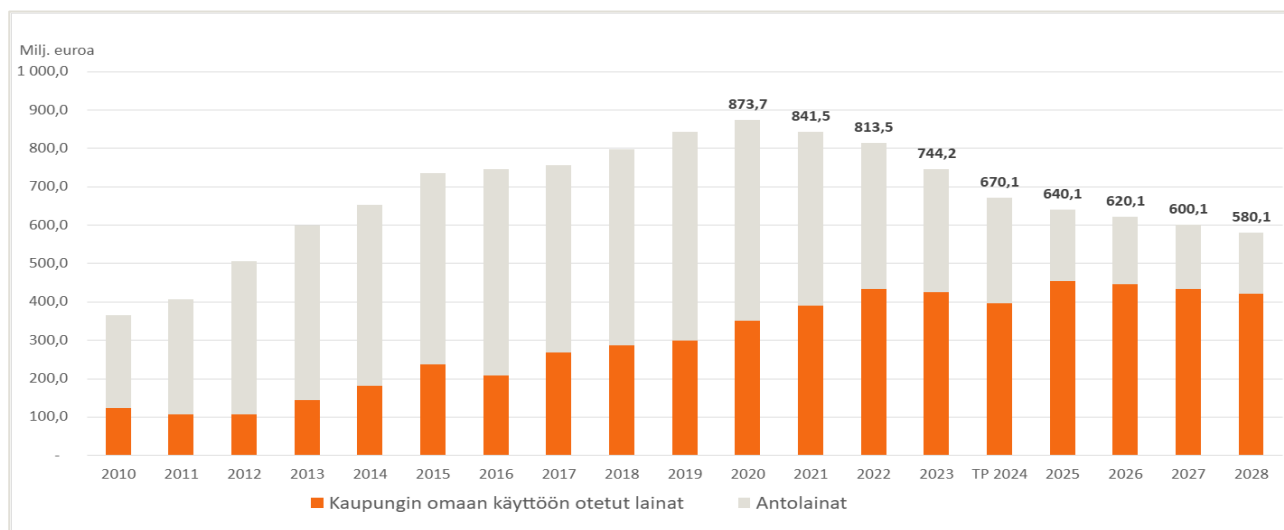
3.7.3. Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat

Kaupungin rahoitustarve muodostuu pääosin investointimenoista ja lainan lyhennyksistä. Vuoden 2026 rahoitustarve katetaan kassavaroilla sekä tytäryhtiöiden antolainojen lyhennyksillä. Talousarviovuonna 2026 pitkäaikaisten lainojen lyhennykset ovat 20,0 milj. euroa. Suunnitelmakauden 2026–2028 aikana pitkäaikaisia lainoja lyhennetään 60,0 milj. euroa, mikä laskee kaupungin lainakantaa.

Talousarvion rahoitusosan lainakannan muutos -20,0 milj. euroa ei saa alittua. Pitkäaikaisen lainanoton lisäykseen ei sisällytetä lainojen konvertoinneista (ts. lainan ennaikainen takaisinmaksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla) johtuvaa luotonottamista.

Pitkäaikaiset lainat, sitovuus nettoarvio	TP 2024	KS+LTA:t 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Lisäykset	0	0	0	0	0
Vähennykset	-64 000 000	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000	-20 000 000
Netto	-64 000 000	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000	-20 000 000

Lahden kaupungin velkaantuneisuus 2010–2028 (milj. euroa) -kuvaaja sisältää sekä lyhyt- että pitkäaikaiset lainat.

4

Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen

4. Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen

Kaupunginvaltuusto päättää

1. hyväksyä vuoden 2026 talousarvioehdotukseen sisältyvän talousarviorakenteen,
2. hyväksyä talousarvion sitovuudet talousosassa esitetyn mukaisena,
3. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden nostaa vuoden 2026 aikana maksuvalmiuden turvaamiseksi ja rahoitustarpeen kattamiseksi lyhytaikaista luottoa siten, että luottoa on samanaikaisesti nostettuna enintään 250,0 milj. euroa,
4. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden myöntää vuoden 2026 aikana lyhyt- ja pitkäaikaista luottoa kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille yhteensä enintään 70,0 milj. euroa. Valtuutuksen enimmäismäärään ei sisällytetä konvertoinneista (lainan ennakainen takaisinmaksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla) johtuvaa luoton myöntämistä,
5. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden hyväksyä vuoden 2026 aikana korko- ja valuuttariskeiltä suojausmenpiteitä 200,0 milj. euron rajaan asti. Valtuutuksen enimmäismäärään ei sisällytetä olemassa olevien johdannaisopimusten muokkausmenpiteitä siltä osin, kun muokkausmenpide ei kasvata johdannaisopimusten kohteena olevaa pääomaa,
6. edellyttää, että vuoden 2026 aikana mahdollisesti esitettävien talousarviomuutosten valmistelussa tutkitaan ensisijaisesti mahdollisuudet kattaa ylitykset kaupungin talousarvion sisältä vuosikatetta heikentämättä,
7. luopua erillisestä Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmasta vuosille 2024–2027 (KV 20.5.2024 § 63) sekä
8. hyväksyä Lahden kaupungin vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelman.

5

Liitteet

5. Liitteet

5.1. Strategian avainluvut

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 27.10.2025 § 113 Lahden kaupungin päivitetyn strategian. Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategian avainluvuilla. Avainluvuilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä avainlukujen toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Oman toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet kiinteästi kaupungin strategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden seurantaa tehdään puolivuosittein.

Alla on kuvattuna strategisten avainlukujen sisältö, lähteet ja tiedon saatavuus. Avainlukujen seurantaa tehdään pääasiassa kaksi kertaa vuodessa. Seurantaa tihennetään verrattuna edellisen strategian mittareiden seurantaan ja niitä kehitetään edelleen vuoden 2026 aikana.

20 000 opiskelijaa vuonna 2035

Korkeakouluopiskelijoiden määrä

- Toteuma: 2022: 6933, 2023: 7608, 2024: 8340, 2025: 8952
- Lähde: Vipunen-opetushallituksen tilastopalvelu
- Kuvaus: Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen opiskelijoiden määrä 20.9. Päijät-Hämeessä Helsingin yliopistossa, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopistossa ja LAB-ammattikorkeakoulussa.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Luontopositiivinen 2030

- Kuvaus: Luontopositiivisuuden mittaria kehitetään vuoden 2026 aikana yhdessä suurten kaupunkien kanssa.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Hiilineutraali ensimmäisenä suurista kaupungeista

Kasvihuonekaasupäästöjen määrä

- Toteuma: Tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO₂e) suhteessa vuoden 1990 tasoon. 2023: -64,2 %, 2024: -65,4 %
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Laskentamalli selvittää, kuinka paljon kunnan alueen energiantuotannosta, liikenteestä, teollisuus- ja maataloustoiminnasta sekä jätteiden ja jätevesien käsittelystä syntyy vuoden aikana kasvihuonekaasupäästöjä. Laskenta noudattaa IPCC:n laskentaperiaatteita. Hiilineutraalius tarkoittaa, että tuotantoperusteisia päästöjä on vähennetty 80 % vuoden 1990 tasosta ja jäljelle jäävät 20 % sidotaan hiilinieluihin tai kompensoidaan.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahti on väestönkasvussa kuuden suurimman kaupungin joukossa

Kahdentoista suurimman kaupungin väestön kokonaismuutos prosentteina

- Toteuma: Lahden sijoitus heinä-joulukuu 2024: 10. (0,28 %), tammi-kesäkuu 2025: 6. (0,21 %)
- Lähde: Tilastokeskus, Kuntien ennakkotiedot
- Kuvaus: Lahden väestön kokonaismuutos suhteellisesti puolivuosittein ja verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Kuopio, Pori, Joensuu, Kouvola.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa, tammikuu-kesäkuu ja heinäkuu-joulukuu

Työttömyys laskee nopeammin suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin

Työttömyysasteen muutos

- Toteuma: heinä-joulukuu 2024: Lahti +0,4 %-yksikköä / 11 kaupunkia +0,6 %-yksikköä, tammi-kesäkuu 2025: Lahti +1,4 %-yksikköä / 11 kaupunkia +0,8 %-yksikköä
- Lähde: Tilastokeskus
- Kuvaus: Puolen vuoden työttömyysasteiden keskiarvojen muutos prosenttiyksikköinä suurissa kaupungeissa. Verrataan Lahden muutosta 11 kaupungin muutoksen keskiarvoon.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Yksityisiä investointeja 200 M€ / vuosi

- Lähde: Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n tietokanta
- Kuvaus: Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n ja koko kaupunkikonsernin kautta tulevien investointien määrä euroina. Yli 100,0 milj. euron investoinnit raportoidaan erikseen.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Matkailijoiden yöpymiset kasvavat**Majoitusvuorokausien määrä**

- Toteuma: 2023: 403 547, 2024: 353 911, 6/2025 mennessä: 168 253
- Lähde: Tilastokeskuksen majoitustilastot ja AirDNA-palvelu
- Kuvaus: Rekisteröity ja rekisteröimätön majoitus yhteensä.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Yritystävällisyys paranee**Arvio yritystävällisyydestä**

- Toteuma: 2024: 7,03, 2025: 7,19
- Lähde: Suomen Yrittäjien Kuntabarometri-kysely sekä kaupungin oma haastattelututkimus
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitetty näkemykset kuntien elinkeinopolitiikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä. Toteutetaan joka toinen vuosi. Vuorovuosina toteutetaan kaupungin oma haastattelututkimus, jossa osin samat kysymykset kuin Kuntabarometri kyselyssä. Kuntabarometrin arvosana muutettu asteikosta 1–5 kouluarvosanaksi.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahtelaiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi**Terveysliikuntasuosituksen mukaan riittävästi liikkuvat aikuiset**

- Lähde: Kysely aikuisväestölle. Kysely kehitetään vuoden 2026 alussa.
- Kuvaus: Prosenttiosuus aikuisista, jotka liikkuvat viikoittain säännöllisesti terveystieteiden suositusten mukaisesti.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Vähintään tunnin joka päivä tai lähes joka päivä liikkuvat lapset ja nuoret

- Lähde: Kysely 3., 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Vähintään tunnin joka päivä tai lähes joka päivä usein liikkuvien osuus prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lahtelaiset kokevat elämänsä merkitykselliseksi**Aikuisten kokemus elämän merkityksellisyydestä**

- Lähde: Kysely aikuisväestölle. Kysely kehitetään vuoden 2026 alussa.
- Kuvaus: Kyselytutkimus kaupunkilaisille.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lasten ja nuorten tyytyväisyys elämäänsä

- Lähde: Kysely 3., 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Vähintään arvosanan 8 (asteikolla 4–10) antaneiden osuus prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Nuorten päihteidenkäyttö vähenee

- Lähde: Kysely 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Alkoholia, nikotiinituotteita tai laittomia huumausaineita viimeisen kuukauden aikana käyttäneiden osuus prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Jokaisella koululaisella on ystävä

- Lähde: Kysely 3., 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Koululaisten osuus, joilla on ystävä, jonka kanssa voi keskustella omista asioista ja viettää aikaa prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Yksinäisyys vähenee**Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus**

- Lähde: Kyselyt 3., 6. ja 7. luokkalaisille, toisen asteen 1. vuosikurssilaisille sekä aikuisille
- Kuvaus: Vastaaajien osuus, jotka tuntevat itsensä usein yksinäiseksi. Aikuisten kysely kehitetään vuoden 2026 alussa.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lahtelaisten koulutusaste nousee**Väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle**

- Toteuma: 2022: 362,8, 2023: 366,6, 2024: 368,9
- Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutus rakenne
- Kuvaus: Väestön koulutustasoa mitataan perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräisellä pituudella henkeä kohti. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa laskettaessa perusjoukkona käytetään 20 vuotta täyttäneitä väestöä.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Oppimistulokset paranevat**Todistusarvosanojen keskiarvo**

- Lähde: Opetuksen hallintajärjestelmä
- Kuvaus: Perusopetuksen ja lukion todistusarvosanojen keskiarvot. Raportoivat luokka-asteet ja aineet määritetään myöhemmin.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lahden talous on tasapainossa**Tuloslaskelman yli-/alijäämä ≥ 0**

- Toteuma: 2024: -9,8 M€, 2025/9 ennuste: -23,7 M€
- Lähde: Tulosennusteen mukainen tuloslaskelma, tilinpäätöksen tuloslaskelma
- Kuvaus: Talouspalvelujen ja palvelualueiden arvio kaupungin taloudellisesta tuloksesta tietyssä ajankohtana. Arvio perustuu toteutuneisiin tuloihin ja menoihin sekä arvioihin loppuvuoden kehityksestä. Tilinpäätöksen tuloslaskelma kuvaa, miten kaupunki on onnistunut taloudellisesti tilikauden aikana. Kaupungin talous on tasapainossa, kun tuloslaskelmassa yli- tai alijäämä on suurempi tai yhtä suuri kuin nolla.
- Tiedon päivitys: Neljä kertaa vuodessa

Kaupungin henkilöstö voi hyvin**Työhyvinvoinnin pulssikyselyn keskiarvo**

- Toteuma: Kysely aloitetaan vuonna 2026
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvoinnin pulssikysely
- Kuvaus: Yhteenvedoindikaattori työhyvinvoinnin pulssikyselyn tuloksista koko henkilöstön osalta.
- Tiedon päivitys: Vähintään kaksi kertaa vuodessa

5.2. Toiminnan tunnusluvut

Elinvoiman palvelualue	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Lukiokoulutus					
Opiskelijamäärä	2 214	2 300	2 285	2 285	2 285
Kurssit (kpl)	2 150	2 080	2 216	2 216	2 216
Keskimääräinen ryhmäkoko (ei sisällä pienryhmiä)	-	-	30	30	30
Kurssit/opiskelija (kpl)	0,97	0,90	0,97	0,97	0,97
Liikuntapalvelut					
Kivimaan uimahallin kävijämäärä	120 000	120 000	130 000	130 000	130 000
Saksalan uimahallin kävijämäärä	85 000	85 000	90 000	90 000	90 000
Lahden uimahallin kävijämäärä	115 000	115 000	120 000	120 000	120 000
Nastolan uimahallin kävijämäärä	60 000	60 000	70 000	60 000	60 000
Kaupunginmuseo					
Lausunnot (arkeologia ja rakennustutkimus, muut)	696	750	800	800	800
Lausuntojen antaminen määräajassa (%)	95	100	90	100	100
Asiakaskontaktit (näyttely-, kulttuuriympäristö-, kokoelma- ja verkkoasiakkuudet)	130 000	130 000	150 000	150 000	150 000
Enintään 18-vuotiaiden asiakkaiden lukumäärä	13 000	19 000	21 000	20 000	20 000
Kaupunginorkesteri					
Julkiset konsertit	66	80	80	80	80
Kuulijoiden lukumäärä em. konserteissa	68 768	53 000	54 000	55 000	55 000
Muut esiintymiset (tilaus- ja pienesiintymiset, ulkomaan konsertit)	39	65	65	65	65
Kuulijoiden lukumäärä yhteensä	73 038	58 000	59 000	60 000	60 000
Kaupunginteatteri					
Näytännöt (kpl)	248	250	250	250	250
Ensi-illat (kpl)	7	7	8	7	7
Katsojamäärä	49 136	71 000	53 000	60 000	60 000
Lasten ja nuorten näytännöt (kpl)	56	70	70	70	70
Yleisötyön tilaisuudet, ei esitys (kpl)	131	100	100	100	100
Oma tulorahoitus/katsoja (€)	25,76	27,00	27,00	27,00	27,00
Sivistyksen palvelualue					
Varhaiskasvatuspalvelut					
Alle kouluikäisten lasten lukumäärä	6700	6 700	6 500	6500	6500
- varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa	3600	3 600	3 500	3500	3500
- yksityisessä varhaiskasvatuksessa	1700	1 700	1 600	1600	1600
- kotihoidon tuella	800	800	700	700	700
Perusopetus					
Oppilasmäärä	10 260	10 300	10 100	9 900	9 800
Vuosiviikkotunnit (kpl)	18 000	17 800	18 400	18 000	17 800
Vuosiviikkotunnit/oppiilas (kpl)	1,75	1,73	1,82	1,82	1,82
Nuorisopalvelut					
Osallistuja- ja asiakasmäärä	267 520	250 000	250 000	250 000	250 000
Asiakaspalautteen keskiarvo	4,5	4,2	4,2	4,2	4,2
Eriyistettujen nuorten lukumäärä	830	680	720	720	720
Eriyistettujen nuorten asiakastytyväisyys	4,7	4,3	4,3	4,3	4,3
Työ- ja valmennuspalveluja käyttävien nuorten lukumäärä	214	250	250	250	250
- nuorten sijoittumis-%	66	50	50	50	50

Kirjasto- ja tietopalvelut					
Kävijämäärä	952 809	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Lainaukset/asukas (kpl)	15,53	16	16	16	16
Kirjaston toimintaan osallistuvat	17 194	17 500	17 500	17 500	17 500
Wellamo-opisto					
Tuntimäärä	48 570	47 000	46 000	46 000	46 000
Kaupunkiympäristön palvelualue					
	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kaupunkitekniikka					
Kadut (km)	689	698	695	701	712
Erilliset kevyen liikenteen väylät (km)	162	169	169	172	175
Hoidetut puistot ja viheralueet (ha)	715	780	751	755	759
Leikki- ja leikkialueet (kpl)	156	143	151	141	131
Katupuut (kpl)	10 200	10 300	9 814	9 840	9 860
Kaupunkisuunnittelu					
Kaupungin asemakaavoitettu alue yhteensä (ha)	9 744	9 860	9 930	10 000	10 000
Asemakaavoitettu asumisen k-ala, kem/v	40 634	40 000	35 000	35 000	35 000
Kaupungin maanomistus yht. (ha)	13 203	13 320	13 340	13 380	13 420
Maanostot (ha/v)	88	50	40	40	40
Maanvuokrasopimukset yhteensä (kpl)	5 292	5 340	5 330	5 390	5 460
Tonttien luovutus (kpl/v)	43	45	45	70	80
Rekisteröidyt kiinteistöt (kpl/v)	456	450	450	450	450
Rakennuspaalutukset (kpl/v)	95	130	120	150	150
Asuntotoimen hallinnoimat vuokra-asunnot (kpl)	6	5	5	5	4
Rakennus- ja ympäristövalvonta					
Käsitellyt rakennusluvut (kpl)	738	850	900	1000	1000
Valmistuneet rakennukset (kpl)	200	300	350	400	400
Valvottavat rakennuskohteet (kpl)	700	800	700	800	800
Suoritettavat katselmukset (kpl)	1 600	1 500	1 800	1 800	1 800
Käsiteltävät erityissuunnitelmat (kpl)	14 000	12 000	12 000	13 000	13 000
Elintarvikevalvontakohteet (kpl)	1061	900	1 020	1 050	1 050
Elintarviketarkastukset (kpl)	424	430	440	440	440
Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset (kpl)	197	130	150	150	150
Viranomaisnäytteet ja mittaukset (kpl)	270	300	300	300	300
Terveystieteiden valvontakohteet (kpl)	527	500	520	520	520
Terveystieteiden tarkastukset (kpl)	171	150	150	150	150
Terveystieteiden lain mukaiset ilmoitukset (kpl)	60	50	60	60	60
Tupakan ja nikotiinilain mukaiset myyntilupahakemukset (kpl)	13	17	15	15	15
Nikotiinilain mukaiset myyntilupahakemukset (kpl)	6	16	10	10	10
Eläinsuojelutarkastukset (kpl)	165	280	220	220	220
Eläinlääkärikäynnit virka-aikana (kpl)	3 478	4 000	3 500	3 500	3 500
Eläinlääkärikäynnit päivystysaikana (kpl)	195	270	1 100	1 100	1 100
Ympäristönsuojelulain mukaiset lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintikohteet (kpl)	99	99	100	105	110
Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset (kpl)	32	34	35	35	35
Kaupungin omistamat metsät (ha)	6 890	6 954	7 000	7 000	7 000
Luonnonsuojelualueet kaupungin omistuksessa (ha)	941	995	1 071	1 295	1 496
Luonnonsuojelualueiden osuus kaupungin pinta-alasta (%)	2,1	2,2	2,3	2,8	3,2
Hoitokalastussaalit (tonnia)	92	120	150	150	150
Käsitellyt jätemaksumuistutukset (kpl)	58	50	70	70	70
Jätehuoltomääräyksistä poikkeamiset (kpl)	314	150	300	300	300
Jätehuoltomääräysten mukaiset ilmoitukset (kpl)	5 933	3 000	3 000	3 000	3 000